

જળ જીવન મિશન (શહેરી)

ભારત પરવ 2021

કેન્દ્રીય બજેટ 2021 - 2022નો સારાંશ અને વિશ્લેષણ

CLICK TO JOIN WHATSAPP
joinicerajkot.com

FOLLOW US ON INSTAGRAM
[icerajkot](https://www.instagram.com/icerajkot)

FOLLOW US ON YOUTUBE
[icerajkot](https://www.youtube.com/icerajkot)

JOIN TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- રાજ્યસભામાં સેલ્યુલર ફોનનો વપરાશ મર્યાદિત કરવામાં આવ્યો.....01
- આંધ્રપ્રદેશ વીજ ક્ષેત્રમાં સુધારો લાવવાનું બીજું રાજ્ય બન્યું.....01

2. અર્થતંત્ર.....02

- 15માં નાણાપંચની ભલામણો: નાણાકીય સમાવેશન.....02
- 15મા નાણાપંચની ભલામણો: ક્ષેત્ર વિશિષ્ટ.....02
- અનિચ્છનીય વાણિજ્યિક સંચાર નિયંત્રણ....03
- EPF વ્યાજદર પર કર અધીરોપણ...03
- વાણિજ્ય મંત્રાલય 'ઉદ્યોગ મંથન'નું આયોજન કરી રહ્યું છે.....03
- મૂડીએ ભારતની GDP વૃદ્ધિ માટે આગાહી કરી છે.....05
- RBI શહેરી સહકારી બેંકો પર નિષ્ણાંત સમિતિની રચના કરશે.....05
- RBI ડિજિટલ ચુકવણી સેવાઓ માટે 24 x 7 હેલ્પલાઇન સ્થાપિત કરશે.....06
- ભારતનું વિદેશી વિનિમય ભંડાર 590.18 અબજ ડોલરના રેકોર્ડ સ્તરે પહોંચ્યું છે.....06
- રાષ્ટ્રીય કૃષિ બજાર(e-NAM).....06
- નેશનલ બેંક ફોર ફાઇનાન્સિંગ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર એન્ડ ડેવલપમેન્ટ બિલ, 2021.....07
- બજેટ 2021: 3.05 ટ્રિલિયન વીજળી વિતરણ સુધારણા કાર્યક્રમની જાહેરાત.....07
- બજેટ 2021: પ્રધાનમંત્રી આત્મ-નિર્ભર સ્વસ્થ ભારત યોજના અને મિશન પોષણ 2.0ની જાહેરાત.....07
- બજેટ 2021: એકલ વ્યક્તિ કંપનીઓ(One-Person Companies)ના પાલનમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો.....08
- બજેટ 2021: નવી સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ અને સંપત્તિ વ્યવસ્થાપન કંપનીની સ્થાપના કરવામાં આવશે.....08

- બજેટ 2021: આવકવેરા અને શુલ્ક સંબંધિત જાહેરાતો.....09
- કેન્દ્રીય બજેટ 2021-2022 નો સારાંશ અને વિશ્લેષણ.....10
- રાજકોષીય ખાધમાં વધારો....11
- 15મા નાણાપંચની ભલામણો: નાણાકીય સમાવેશન.....12
- 15મા નાણાપંચનો અંતિમ અહેવાલ રજુ કરાયો....13
- રાજકોષીય ખાધ 2020-21 માટે GDPના 9.5% રહેવાનો અંદાજ....14
- ગ્રીન ટેક્સની CNG કારના વેચાણ પર અસર....14
- બજેટ 2021: સ્વૈચ્છિક વાહન સ્કેપેજ નીતિ....15
- કૃષિ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને ડેવલપમેન્ટ સેસ (Agricultural Infrastructure and Development Cess)....15
- પેપલ ભારતમાં ઘરેલું ચુકવણી સેવાઓ બંધ કરશે.....16
- લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ યોજનામાં શામેલ અન્ય 14 ગૌણ વન ઉત્પાદનો.....17

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....18

- નવીનીકરણીય ઊર્જા ક્ષેત્રમાં ભારત-બહેરિનની બેઠક મળી.....18
- વેપાર અને રોકાણ અંગે પ્રથમ ભારત-EU ઉચ્ચ કક્ષાના સંવાદનું આયોજન.....18
- મ્યાનમારમાં સેના દ્વારા તખ્તપલટો.....18
- યુએઈ પ્રતિભાષાળી લોકોને આકર્ષવા માટે નવી નાગરિકત્વ નીતિ શરૂ કરી.....19
- પશ્ચિમ એશિયા શાંતિ સંમેલન.....19
- બાંગ્લાદેશ: રોહિંગ્યાઓની ત્રીજી બેચ બાશન ચાર આઇલેન્ડમાં સ્થાનાંતરિત થઈ.....21
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રએ 27,000 સીરિયન બાળકોને પાછા ફરવા જણાવ્યું.....21
- 'ફ્યુચર ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ઇનિશિયેટિવ ફોરમ' ની ચોથી આવૃત્તિ.....22
- દાવોસ સંવાદ: વિશ્વ આર્થિક મંચ....22

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી....25

- DNA બિલ સાથે જોડાયેલી ચિંતાઓ....25
- HAL ખાતે નવા ઉત્પાદન પ્લાન્ટનું ઉદ્ઘાટન....26

- સ્ટારડસ્ટ 1.0: પ્રથમ બાયોફ્યુઅલ સંચાલિત રોકેટ.....26
- એરો ઇન્ડિયા 2021: એશિયાનો સૌથી મોટો એર શો બેંગ્લુરુમાં શરૂ થયો.....27
- સ્ક્વેર કિલોમીટર એરે (SKA).....27
- સ્પેસએક્સ પ્રથમ 'અવકાશમાં પ્રથમ ઓલ-સિવિલિયન મિશન' (First All-Civilian Mission to Space)ની જાહેરાત કરી.....28

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....29

- સ્ટાર્સ પ્રોજેક્ટ.....29
- લિટલ આંદમાન આઇલેન્ડ.....29
- માટે નીતિ આયોગની યોજના
- ગોબરધન યોજના.....31
- 'સ્વીચ દિલ્હી' અભિયાન લોન્ચ કરાય...31
- જળ જીવન મિશન (શહેરી).....31
- પંજાબમાં લોન્ચ થયેલ 'હર ઘર પાનીલ હર ઘર સફાઈ' મિશન.....32
- પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના.....33
- આસામની ચા બગીચા ધન પુરસ્કાર યોજના...34
- 'ગોબરધન' યોજનાની પ્રગતિ પર નજર રાખવા માટે એકીકૃત વેબ પોર્ટલ લોન્ચ કરાયું...34

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....35

- પેરિયાર ટાઇગર રિઝર્વ.....35
- ભારતના જૂના ડેમ: પર્યાવરણ અને લોકો માટે જોખમ.....35
- નીલગિરી એલિફન્ટ કોરિડોર કેસ.....37
- ઓડિશામાં ભારતનું પ્રથમ થંડરસ્ટોર્મ રિસર્ચ ટેસ્ટનેડ બનાવવામાં આવશે.....38
- આદ્રભૂમિ સંરક્ષણ અને સંચાલન માટેનું ભારતનું પ્રથમ કેન્દ્ર ચેન્નઈમાં શરૂ કરવામાં આવશે...39
- કલિવેલી આદ્રભૂમિ.....39

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....40

- પટ્ટચિત્ર એટલે શું?.....40
- વાઘઈ-બીલીમોરા હેરિટેજ લાઇન.....40
- પંડિત ભીમસેન જોશીની જન્મ શતાબ્દી ઉજવણીનો પ્રારંભો....41

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....42

- ભારત પર્વ 2021.....42
- ઉપરાષ્ટ્રપતિ એમ. વેંકેયા નાયડુએ 'આદિ મહોત્સવ'નું ઉદ્ઘાટન કર્યું.....42
- દલાઈ લામાનું પુસ્તક 'The Little Book of Encouragement' રજૂ થયું.....43
- નારી શક્તિ પુરસ્કાર-2020.....43
- ક્ષાટિકમાં લિથિયમ થાપણો મળી.....43
- આયુષ મંત્રાલયનો કોમન યોગ પ્રોટોકોલ (CYP).....44
- 1 ફેબ્રુઆરી: કલ્પના ચાવલાની પુણ્યતિથિ...44
- 5 રાજ્યોને વધારાની NDRF સહાય.....45
- એશિયન-ભારત હેકાથોનનો પ્રારંભ.....45
- COVID-19 પર્ફોર્મન્સ ઇન્ડેક્સ.....46
- રાષ્ટ્રીય બાગાયતી મેળો 2021.....47
- વિશ્વ આદ્રભૂમિ દિવસ.....47
- તમિળનાડુની નવી ઔદ્યોગિક નીતિ.....47
- સ્મૃતિ ઈરાનીએ ટમા ભારતીય આંતરરાષ્ટ્રીય રેશમ મેળાનું ઉદ્ઘાટન કર્યું.....48
- CCTNS હેકાથોન અને સાયબર ચેલેન્જ...48
- 4 ફેબ્રુઆરી: વિશ્વ કેન્સર દિવસ.....49
- રાજસ્થાનમાં 'ભારત-યુએસ યુદ્ધાભ્યાસ' યોજાશે.....50
- ઇકોનોમિસ્ટ ઇન્ટેલિજન્સ યુનિટ દ્વારા લોકશાહી સૂચકાંક 2020 પ્રકાશિત.....50
- ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલયે પીએમ સ્વાનિધિ યોજના માટે ઝોમાટો સાથે કરાર કર્યો..50
- ડ્રોન માટે 26 ગ્રીન ઝોન સ્થળો માન્યો...51
- એરપોર્ટ ખાનગીકરણના ત્રીજા રાઉન્ડમાં લગભગ 10 એરપોર્ટનું ખાનગીકરણ કરવામાં આવશે...51
- IRCTCએ ઓનલાઇન બસ બુકિંગ સેવા શરૂ કરી.....52
- CRPFના કોબ્રા કમાન્ડો યુનિટમાં સામેલ પ્રથમ મહિલા ટીમ.....52

રાજ્યસભામાં સેલ્યુલર ફોનનો વપરાશ મર્યાદિત કરવામાં આવ્યો

- ઉપરાષ્ટ્રપતિ અને રાજ્યસભાના અધ્યક્ષ એમ. વેંકેયા નાયડુ એ સાંસદોને ચેતવણી આપી છે કે તેઓ મોબાઇલ ફોનથી ગૃહની કાર્યવાહી રેકોર્ડ ન કરે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- અગાઉ, કૃષિ બીલો અંગે ગૃહની કાર્યવાહીમાં વિક્ષેપના કેટલાક વીડિયો મીડિયામાં ફેલાવવામાં આવ્યા હતા, જેના પછી રાજ્યસભાના અધ્યક્ષે આ ચેતવણી જારી કરી છે. એક દિવસ પહેલા, વિપક્ષી પાર્ટીના નેતાઓ કૃષિ કાયદાઓના મુદ્દા પર ગૃહની બહાર નીકળ્યા હતા અને કેટલાક સાંસદોએ તેને રેકોર્ડ કરીને મીડિયા સાથે શેર કર્યો હતો. રાજ્યસભાના અધ્યક્ષ એમ. વેંકેયા નાયડુએ કહ્યું કે આવા અનધિકૃત રેકોર્ડિંગ્સ અને તેમનો પ્રસાર સંસદીય વિશેષાધિકાર અને ગૃહની તિરસ્કારનું ઉલ્લંઘન માનવામાં આવશે.
- સંસદીય નિયમો 'રાજ્યસભા ચેમ્બરમાં સેલ્યુલર ફોનના ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ છે.' સાંસદોએ ગૃહમાં તેમના સેલ ફોનનો ઉપયોગ ન કરવો જોઈએ અને આવી અનધિકૃત પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવો ન જોઈએ.

રાજ્યસભા

- રાજ્યસભા એ ભારતીય સંસદનું ઉપલું ગૃહ છે. ઉપરાષ્ટ્રપતિ આ ગૃહના સભાપતિ છે. હાલમાં રાજ્યસભાનું સભ્યપદ મહત્તમ 245 છે. રાજ્યસભા માટેના સાંસદો ચૂંટણીઓ દ્વારા 32 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના ધારાસભ્યો દ્વારા ચૂંટાય છે, જ્યારે દેશના રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા 12 સભ્યોની નિમણૂક થઈ શકે છે. હાલમાં, હરીવંશ નારાયણ સિંહ રાજ્યસભાના ઉપાધ્યક્ષ છે.

આંધ્રપ્રદેશ વીજ ક્ષેત્રમાં સુધારો લાવવાનું બીજું રાજ્ય બન્યું

- નાણા મંત્રાલયના ખર્ચ વિભાગ દ્વારા રજૂ કરાયેલ વીજ ક્ષેત્રના સુધારાઓનો અમલ કરનાર આંધ્રપ્રદેશ બીજું રાજ્ય બન્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- 2020માં રજૂ કરાયેલા ત્રણ સુધારામાંથી એક રાજ્ય દ્વારા અમલમાં મૂક્યા છે.

- સુધારાના ભાગ રૂપે, રાજ્યએ સપ્ટેમ્બર 2020થી ખેડૂતોને વીજ સબસિડીનો સીધો લાભ હસ્તાંતરણ (DBT) શરૂ કર્યો.
- સુધારાના અમલ પછી, રાજ્ય હવે કુલ રાજ્ય સ્થાનિક ઉત્પાદન (GSDP) ના 15 ટકા જેટલા વધારાના નાણાકીય સંસાધનો એકત્રિત કરવા પાત્ર છે.
- આંધ્રપ્રદેશે વીજ ક્ષેત્રમાં સુધારા ઉપરાંત વન નેશન વન રેશનકાર્ડ રિફોર્મ્સ, ઈઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ રિફોર્મ્સ અને અર્બન લોકલ બોડીઝ રિફોર્મ્સ પણ પૂર્ણ કર્યા છે.
- આમ, આંધ્રપ્રદેશને પ્રોત્સાહન રૂપે કુલ 9,190 કરોડની વધારાની રકમ વધારવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે. આ રકમનો ઉપયોગ ચાર નાગરિક કેન્દ્રિત વિસ્તારોમાં સુધારા માટે થશે.
- આંધ્રપ્રદેશ પહેલા મધ્યપ્રદેશે વીજ ક્ષેત્રમાં સુધારા કર્યા હતા.

પાવર ક્ષેત્રમાં સુધારા

- નાણાં મંત્રાલયે ઊર્જા ક્ષેત્રના સુધારાઓ નક્કી કર્યા હતા.
- ખેડૂતોને વીજ સબસિડીની પારદર્શી અને મુશ્કેલી વિના મુલ્યની જોગવાઈના ઉદ્દેશ સાથે આ સુધારાઓ આગળ મૂકવામાં આવ્યા હતા.
- આ સુધારાઓનો હેતુ લીકવીડિટી તાણ ઘટાડીને પાવર ડિસ્ટ્રિબ્યુશન કંપનીઓના આરોગ્યને કાયમી ધોરણે સુધારવાનો છે.

નાણાં વધારવાના દિશાનિર્દેશો

- ખર્ચ વિભાગ દ્વારા તે રાજ્યો માટે માર્ગદર્શિકા બનાવવામાં આવી છે જે વીજ ક્ષેત્રમાં સુધારો કરી રહ્યા છે. માર્ગદર્શિકા અનુસાર રાજ્યો GSDPના 0.25 ટકા સુધીના વધારાના નાણાકીય સંસાધનોમાં વધારો કરી શકે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- મે, 2020માં COVID-19 રોગચાળા વચ્ચે રાજ્યો દ્વારા પડકારોની પૃષ્ઠભૂમિમાં ભારત સરકારે રાજ્યોની ધિરાણ મર્યાદા વધારીને GSDPના 2 ટકા કરી દીધી છે. આ ઉપરાંત, રાજ્યોને GSDPની વધારાની રકમના 0.25% વધારવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. આ હેતુ માટે ચાર નાગરિક કેન્દ્રિત ક્ષેત્રોની ઓળખ કરવામાં આવી હતી, જેમાં ઈઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ રિફોર્મ્સ, વન નેશન વન રેશનકાર્ડ સિસ્ટમનો અમલ, શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓ અથવા યુટિલિટી રિફોર્મ્સ અને પાવર સેક્ટર રિફોર્મ્સનો સમાવેશ થાય છે.

15મા નાણાપંચની ભલામણો: નાણાકીય સમાવેશન

- તાજેતરમાં જ 15 મા નાણાપંચનો અહેવાલ સંસદ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. તે કેન્દ્ર અને રાજ્યો બંનેની નાણાકીય ખાધ અને ધિરાણની આવશ્યકતાઓ પર ભલામણો પ્રદાન કરે છે.

Back to Basics : રાજકોષીય ખાધ

- કેન્દ્ર માટે લક્ષ્યાંક: 15મા નાણાં પંચ દ્વારા એવી ભલામણ કરવામાં આવી છે કે કેન્દ્ર સરકાર નાણાકીય વર્ષ 2022માં રાજકોષીય ખાધને GDPના 6.8% થી વર્ષ 2025-26માં 4% પર લાવશે.
- રાજ્યો માટે લક્ષ્યાંક: રાજ્યો માટે, 15 માં નાણાપંચે 2021-22ના વર્ષમાં ગ્રોસ સ્ટેટ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GSDP) ના 4%, પછીના વર્ષે 3.5% અને આગામી ત્રણ વર્ષ માટે 3% રાજકોષીય ખાધની ભલામણ કરી છે.

રાજ્યો માટે ધિરાણ મર્યાદા

- નોંધનીય છે કે ભારતીય બંધારણની કલમ 293 હેઠળ, રાજ્ય સરકારો કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત ધિરાણની મર્યાદા હેઠળ કાર્ય કરે છે.
- આયોગે વર્ષ 2021-22માં ગ્રોસ સ્ટેટ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GSDP) ના 4 ટકા, વર્ષ 2022-23માં 3.5 ટકા અને વર્ષ 2023-24 થી 2025-26 સુધીમાં 3 ટકા ચોખ્ખી રૂણ મર્યાદા જાળવવાની ભલામણ કરી છે.
- ઉપરાંત, જો રાજ્ય દ્વારા ઊર્જા ક્ષેત્રને લગતા સુધારા માટેના માપદંડોને પૂર્ણ કરવામાં આવે તો, તેઓને કુલ રાજ્ય સ્થાનિક ઉત્પાદન (GSDP)ના વધારાના 0.5 ટકા ઋણ લેવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે.

કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત યોજનાનું વધુ સાઈં નિરીક્ષણ

- વાર્ષિક ફાળવણીની મર્યાદાને લગતી રકમ નક્કી કરવી જોઈએ, જેની નીચે કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત યોજના માટે નાણાંની ફાળવણી બંધ કરવી જોઈએ.
- વહીવટી વિભાગે નિર્ધારિત મર્યાદા કરતા ઓછી યોજના ચાલુ રાખવાની જરૂરિયાતને ન્યાયી સિદ્ધ કરવું જોઈએ.
- હાલની યોજનાઓનું જીવન ચક્ર નાણાં પંચોના કાર્યકારી અવધિ જેવું જ રચાયેલ છે, જેનાથી કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત તમામ યોજનાઓનું તૃતીય-પક્ષ મૂલ્યાંકન નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં પૂર્ણ થઈ શકે છે.

નવું FRBM ફ્રેમવર્ક

- નાણાકીય જવાબદારી અને બજેટ મેનેજમેન્ટ એક્ટ, 2003 ના પુનરચનાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂકતા, 15મા નાણા પંચે ભલામણ કરી છે કે દેવાની સ્થિરતાને નિર્ધારિત કરવા અને પ્રાપ્ત કરવાના લક્ષ્યને લગતી સમયમર્યાદાની ઉચ્ચ-સ્તરની તપાસ આંતર-સરકારી જૂથ દ્વારા કરી શકાય.
- આ ઉચ્ચ શક્તિવાળું જૂથ નવું FRBM માળખું બનાવી શકે છે અને તેના અમલીકરણની દેખરેખ રાખી શકે છે.
- રાજ્ય સરકારો સ્વતંત્ર જાહેર દેવા વ્યવસ્થાપન કોષો બનાવી શકે છે, જે તેમના ધિરાણ પ્રોગ્રામને અસરકારક રીતે સંચાલિત કરવામાં મદદ કરશે.

15મા નાણાપંચની ભલામણો: ક્ષેત્ર વિશિષ્ટ

- તાજેતરમાં જ 15 મા નાણાપંચનો અહેવાલ સંસદ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ અહેવાલમાં આરોગ્ય, સંરક્ષણ અને આંતરિક સુરક્ષા, અને આપત્તિ જોખમ સંચાલન, જેવા વિવિધ ક્ષેત્રો માટેની ભલામણો શામેલ છે.

Back to Basics : આરોગ્ય

- વર્ષ 2022 સુધીમાં રાજ્યો દ્વારા તેના બજેટના 8% કરતા વધારે આરોગ્ય ખર્ચમાં વધારો કરવો જોઈએ.
- ચિકિત્સકોની પ્રાપ્યતામાં આંતર-રાજ્ય અસમાનતાને ધ્યાનમાં રાખીને, ઓલ ઈન્ડિયા સર્વિસિસ એક્ટ, 1951 ની કલમ 2A હેઠળ કલ્પના મુજબ, ઓલ ઈન્ડિયા મેડિકલ અને આરોગ્ય સેવાની રચના કરવી જરૂરી છે.
- 15મા નાણાપંચમાં, તમામ સ્તરે તબીબી સેવાઓની સંપૂર્ણ તપાસ કર્યા પછી સાથી આરોગ્ય કર્મચારીઓને સુધારણા અને તાલીમ આપવા માટે પણ ભંડોળ ફાળવવામાં આવ્યું હતું.

સંરક્ષણ અને આંતરિક સુરક્ષા

- કેન્દ્ર સરકાર સંરક્ષણ અને આંતરિક સુરક્ષા માટે ભારતના પબ્લિક એકાઉન્ટ્સ ફંડ અને મોડર્નાઇઝેશન ફંડ (MFDIS) હેઠળ નોન-લેપ્સ ફંડ પણ બનાવી શકે છે.

આપત્તિ જોખમ સંચાલન

- ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ એક્ટ, 2005 ની જોગવાઈઓ અનુસાર રાષ્ટ્રીય અને રાજ્ય બંને સ્તરે શમન ભંડોળ બનાવવું.
- ભંડોળનો ઉપયોગ સ્થાનિક સ્તરે અને સમુદાય આધારિત પ્રોગ્રામ્સ માટે થવો જોઈએ જે જોખમ ઘટાડે છે અને પર્યાવરણમિત્ર એવી આવાસ અને આજીવિકાના પગલાને પ્રોત્સાહન આપે છે.

- > પ્રાથમિક ક્ષેત્રોને ભંડોળ આપવું: 15 મા નાણા પંચે કેટલાક અગ્રતા ક્ષેત્રો માટે પણ ભંડોળ ફાળવ્યું છે, જેમ કે ધોવાણથી અસરગ્રસ્ત વિસ્થાપિત લોકોના પુનર્વસન અને અગ્નિ સેવાના વિસ્તરણ અને આધુનિકીકરણ માટે રાષ્ટ્રીય ડિઝાસ્ટર રિસ્પોન્સ ફોર્સને નાણાંની ફાળવણી.
- > સૌથી વધુ દુષ્કાળગ્રસ્ત 12 રાજ્યોને ઉત્પ્રેરક સહાય, 10 પર્વતીય રાજ્યોમાં સિસ્મિક અને ભૂસ્ખલન જોખમોનું સંચાલન, શહેરી પૂરનું જોખમ ઘટાડવા અને 7 સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતા શહેરોમાં ધોવાણ અટકાવવાનાં પગલાં માટે રાષ્ટ્રીય આપત્તિ ઘટાડો ફંડ (NDMF).

અનિચ્છનીય વાણિજ્યિક સંચાર નિયંત્રણ

- > તાજેતરમાં, ટેલિકોમ રેગ્યુલેટરી ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (TRAI)ને દિલ્હી હાઈકોર્ટ દ્વારા અદાલતે જારી કરેલા 'સંપૂર્ણ અને કડક' નિયમનને 2018 માં અદાલતમાં રજૂ કરાયેલા અનિચ્છનીય વાણિજ્યિક સંદેશાવ્યવહારને અટકાવવા માટે જારી કરાઈ છે. અમલની ખાતરી કરવા આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.
- > UCC નો અર્થ એ છે કે કોઈ પણ વ્યાપારી સંદેશાવ્યવહાર જેની ગ્રાહક દ્વારા પસંદગી કરવામાં આવતી નથી, જોકે તેના અવકાશમાં ટ્રાંઝેક્શન સંદેશ અને કેન્દ્ર અથવા રાજ્ય સરકાર અથવા તેના દ્વારા અધિકૃત એજન્સીઓના નિર્દેશનમાં ટ્રાન્સમિટ કરેલા કોઈપણ સંદેશનો સમાવેશ થતો નથી.

Back to Basics : પૂષ્કભૂમિ

- > હાઈકોર્ટમાં એક કંપની દ્વારા એક અરજી કરવામાં આવી હતી કે તેના લાખો ગ્રાહકો ફિશિંગ પ્રવૃત્તિઓ અને મોબાઈલ નેટવર્ક માટે ટેલિકોમ કંપનીઓની નિષ્ફળતાને કારણે છેતરપિંડી કરવામાં આવી છે જેના કારણે કંપનીની આર્થિક સ્થિતિ અને પ્રતિષ્ઠાને નુકશાન થયું છે.
- > કંપનીએ દાવો કર્યો હતો કે નિયમો અનુસાર ટેલિકોમ કંપનીઓને ડેટાની પહોંચ આપતા પહેલા તેમના ગ્રાહકો (જેને રજિસ્ટર્ડ ટેલિકોમ્સ અથવા RTM કહેવામાં આવે છે) સાથે નોંધણી કરાવવી જરૂરી છે.
- > ફિશિંગ એ એક સાયબર ક્રાઈમ છે જેમાં વ્યક્તિને ઈમેઈલ, ટેલિફોન અથવા સંદેશ, બેંકિંગ અને ક્રેડિટ કાર્ડની વિગતો અને પાસવર્ડો દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે ઓળખાતી માહિતી જેવી સંવેદનશીલ માહિતી પ્રદાન કરવા માટે કાયદેસર સંસ્થા તરીકે સંપર્ક કરવામાં આવે છે.
- > અરજીમાં દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ટેલિકોમ કંપનીઓ અનિચ્છનીય વ્યાપારી સંદેશાવ્યવહારની સમસ્યાને રોકવા માટે ટેલિકોમ કમર્શિયલ કમ્યુનિકેશન્સ ગ્રાહક પસંદગીઓ રેગ્યુલેશન્સ-2017 હેઠળ તેમની જવાબદારીનું ઉલ્લંઘન કરી રહી છે.

ઉચ્ચ અદાલતોનું નિર્દેશન

- ટેલિકોમ રેગ્યુલેટરી ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (TRAI) માટે:
  - > UCCનું નિયંત્રણ સુનિશ્ચિત કરવા માટે, TRAI દ્વારા વર્ષ 2018 માં જારી કરાયેલા નિયમનના 'સંપૂર્ણ અને કડક' અમલની ખાતરી કરવી.
- ટેલિકોમ સર્વિસ પ્રોવાઇડર્સ (TSP) માટે:
  - > TRAI દ્વારા જારી કરાયેલ TCCCPR 2018 નું સખત પાલન સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ.

EPF વ્યાજદર પર કર અધીરોપણ

- > કેન્દ્રીય બજેટ 2021-22માં, પ્રોવિડન્ટ ફંડ (PF)માં કર્મચારીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા રોકાણ પર ટેક્સ લાદવાનો પ્રસ્તાવ છે. જો રોકાણની રકમ 2.5 લાખ રૂપિયાથી વધી જાય તો આ ટેક્સ લાગુ કરવામાં આવશે.
- > નાણાં મંત્રાલય દ્વારા દર મહિને પ્રોવિડન્ટ ફંડમાં 1 કરોડ રૂપિયાથી વધુના રોકાણ અંગે ચિંતા વ્યક્ત કરતા, કર્મચારીઓને ટેક્સ છૂટ સાથે ખાતરીપૂર્વક વળતર મેળવવું અયોગ્ય ગણાવ્યું છે.
- > કર્મચારીઓના પ્રોવિડન્ટ ફંડ (EPF)નું આયોજન કર્મચારી ભવિષ્ય નિધિ સંસ્થા (EPFO) હેઠળ થાય છે.
- > EPFO એ એક સરકારી સંસ્થા છે જે ભારતમાં સંગઠિત ક્ષેત્રમાં રોકાયેલા કર્મચારીઓ માટે પ્રોવિડન્ટ ફંડ અને પેન્શન એકાઉન્ટ્સનું સંચાલન કરે છે.

Back to Basics : કર્મચારી ભવિષ્ય નિધિ (EPF) યોજના

વિશે

- > કર્મચારી ભવિષ્ય નિધિ યોજના જાહેર અને ખાનગી ક્ષેત્રના બંને કર્મચારીઓને ઉપલબ્ધ છે. આ ઉપરાંત, કોઈપણ સંસ્થા કે જે ઓછામાં ઓછા 20 લોકોને રોજગારી આપે છે તે તેના કર્મચારીઓને EPF લાભ પ્રદાન કરવા માટે આવશ્યકપણે જવાબદાર છે.
- > એમ્પ્લોઈઝ પ્રોવિડન્ટ ફંડ (EPF) યોજનામાં, એમ્પ્લોયર અને કર્મચારી બંને કર્મચારીના માસિક પગારમાં 12% ફાળો આપે છે (મૂળ પગાર અને મહત્તા ભથ્થું).
- > એમ્પ્લોયરના 12% હિસ્સામાંથી 8.33% કર્મચારી પેન્શન યોજનામાં જમા થાય છે.
- > EPF યોજના એવા કર્મચારીઓ માટે ફરજિયાત છે કે જેમનો મૂળ પગાર દર મહિને 15,000 રૂપિયા છે.
- > EPF દ્વારા દર વર્ષે EPF વ્યાજ દર જાહેર કરવામાં આવે છે.
- > EPFO એમ્પ્લોઈઝ પ્રોવિડન્ટ ફંડ અને વિવિધ જોગવાઈ ઓ અધિનિયમ, 1952 (વિવિધ જોગવાઈઓ અધિનિયમ, 1952) લાગુ કરે છે.
- > EPF એક્ટ, 1952 ફેક્ટરીઓ અને અન્ય મથકોમાં કામ કરતા કર્મચારીઓને સંસ્થાકીય ભવિષ્ય નિધિ પૂરા પાડે છે.

- > આ બચત યોજના આવકવેરા કાયદાની કલમ 80 (C) હેઠળ કર મુક્તિ પ્રદાન કરે છે.

આવક પર સૂચિત કર

- > EPFમાં વાર્ષિક ફાળો અને EPFમાં ગ્રેયુઈટી અને સ્વૈચ્છિક યોગદાન ઉમેરવામાં આવશે. જો આ તમામનો કુલ ફાળો 2.5 લાખ રૂપિયાથી વધુ છે, તો પછી મળેલી વ્યાજની આવક પર સીમાંત વેરાના દરે કર લાગશે જે વ્યક્તિની આવક ઘટાડે છે.
- > મહત્વનું છે કે, કરચોરી હેતુની ગણતરી માટે માત્ર કર્મચારીઓ તરફથી પ્રાપ્ત રકમ / યોગદાનનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે. નિયોક્ત દીઠ યોગદાનના આધારે EPFની ગણતરી કરવામાં આવશે નહીં.
- > એક વર્ષના વધારાના યોગદાન પર વ્યાજની આવક પર દર વર્ષે વેરો લેવામાં આવશે.
- > આનો અર્થ એ થયો કે જો કોઈ વ્યક્તિનું નાણાકીય વર્ષ 2022માં PF માટેનું વાર્ષિક યોગદાન 10 લાખ રૂપિયા છે, તો રૂ. 7.5 લાખની વ્યાજની આવક માત્ર નાણાકીય વર્ષ 2022માં જ નહીં પરંતુ ત્યારબાદના તમામ વર્ષોમાં પણ લાગુ કરવામાં આવશે.
- > આ નવી દરખાસ્તથી EPF ફાળો આપનારાઓની સરેરાશ સામાન્ય અસર થશે નહીં.
- > PF યોગદાનથી આવક પર વેરો વસૂલવાનું કારણ
- યોજનાના દુરુપયોગને રોકવા માટે:
  - > સરકાર સમક્ષ ઘણા એવા કિસ્સા બન્યા છે કે PF ફંડમાં કર્મચારીઓ દ્વારા મોટી રકમનું યોગદાન આપવામાં આવ્યું છે અને તેઓને તમામ તબક્કે (ફાળો, વ્યાજ સંચય અને ઉપાડ) પર કર મુક્તિનો લાભ મળી રહ્યો છે.
  - > જેમ કે કરદાતાઓને અનેક પ્રકારની ટેક્સ છૂટ આપવામાં આવે છે. તેથી, ઉચ્ચ નેટવર્થ વ્યક્તિઓ (HNI) ને એક સાથે નિશ્ચિત વ્યાજ (EPFO હેઠળ) અને એક સાથે કરમુક્ત આવક મેળવવા માટે મોટી રકમ EPFમાં જમા કરવાની મંજૂરી આપવી તે અન્યાયી છે.
- ઉચ્ચ નેટવર્થ વ્યક્તિઓ:
  - > આમાં તે લોકોનો સમાવેશ થાય છે જેમની પાસે કોઈ ચોક્કસ આંકડાથી ઉપરની સંપત્તિ હોય.
  - > અગાઉ, સરકારે કર્મચારીઓની કલ્યાણ યોજનાઓ જેવી કે EPF અથવા રાષ્ટ્રીય પેન્શન યોજના વગેરેમાં રોજગારદાતાઓના યોગદાનની મર્યાદા દર વર્ષે 7.5 લાખ રૂપિયા સુધી મર્યાદિત કરી હતી.
  - > જો કે, સરકાર તેમજ ખાનગી ક્ષેત્રના કર્મચારીઓને પણ જનરલ પ્રોવિડન્ટ ફંડ (સરકારી કર્મચારીઓ માટે ઉપલબ્ધ) અથવા EPF (સરકારી અને ખાનગી ક્ષેત્રના કર્મચારીઓને ઉપલબ્ધ) માં કાયદેસરની કપાતમાં સ્વૈચ્છિક યોગદાન કરવાની મંજૂરી છે.

- PF ફાળો આપનારાઓમાં ઇક્વિટીને પ્રોત્સાહન આપવું:
  - > એક અંદાજ મુજબ, 4.5 કરોડ EPF ખાતામાંથી, લગભગ 0.27% સભ્યો પાસે સરેરાશ 5.92 કરોડનું ભંડોળ હતું. દર વર્ષે 'કરમુક્ત ખાતરીવાળા વ્યાજ' પર 50 લાખ રૂપિયાથી વધુની રકમ પ્રાપ્ત થઈ છે.
  - > આ કલ્યાણ યોજનાનો દુરુપયોગ છે, જેનો ઉદ્દેશ બચતને પ્રોત્સાહન આપવા અને નીચલા અને મધ્યમ આવક જૂથોના કર્મચારીઓને સામાજિક સુરક્ષા પૂરી પાડવાનો છે.

વાણિજ્ય મંત્રાલય 'ઉદ્યોગ મંથન'નું આયોજન કરી રહ્યું છે

- > વાણિજ્ય મંત્રાલય 'ઉદ્યોગ મંથન'નું આયોજન કરી રહ્યું છે. 'ઉદ્યોગ મંથન' અંતર્ગત વેબિનારનું શ્રેણીબદ્ધ આયોજન કરવામાં આવી રહ્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > આ વેબિનાર ફાર્મા ક્ષેત્ર અને ઇલેક્ટ્રોનિક્સ ક્ષેત્ર સહિત લગભગ 45 ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી રહ્યું છે.
- > 'ઉદ્યોગ મંથન' અંતર્ગત વેબિનારનું આયોજન તમામ મોટા ઉત્પાદન ક્ષેત્ર અને સેવા ક્ષેત્રમાં ગુણવત્તા અને ઉત્પાદકતા પર કેન્દ્રિત કરવા માટે કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- > આગામી વેબિનારમાં, 'ઉદ્યોગ મંથન' ફાર્મા, ફ્લોઝ સર્કિટ કેમેરા, તબીબી ઉપકરણો, ઇલેક્ટ્રોનિક્સ સિસ્ટમ્સ ડિઝાઇન અને ઉત્પાદન જેવા વિવિધ ક્ષેત્રોને આવરી લેશે.
- > તે નવી અને નવીનીકરણીય ઊર્જા, એરોસ્પેસ, રોબોટિક્સ અને સંરક્ષણ પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- > તે સરકારી પ્રક્રિયાઓની ગુણવત્તા પર વધુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે જે આત્મનિર્ભર ભારતની દ્રષ્ટિ સાકાર કરવામાં મહત્વપૂર્ણ સાબિત થશે.
- > આ વેબિનાર 4 જાન્યુઆરી, 2021 ના રોજ શરૂ કરાઈ હતી અને ચાર અઠવાડિયાના સમયગાળામાં, રમકડાં, ચામડા, ફર્નિચર અને ડ્રોન જેવા વિવિધ ક્ષેત્રોમાં 18 વેબિનારનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.
- > આવા વેબિનારાઓ ચોક્કસ ક્ષેત્રમાં ઉત્પાદનની ગુણવત્તા અને ઉત્પાદકતા સંબંધિત મુદ્દાઓ પર પ્રકાશ ફેંકે છે.

ઉદ્યોગ મંથન

- > તે મેરેથોન છે જે ક્ષેત્ર-વિશિષ્ટ વેબિનાર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. આ વેબિનાર ભારતીય ઉદ્યોગમાં ગુણવત્તા અને ઉત્પાદકતાને પ્રોત્સાહન આપવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. આ વેબિનાર 4 જાન્યુઆરી, 2021 ના રોજ શરૂ થયો હતો અને 2 માર્ચ, 2021 ના રોજ સમાપ્ત થશે. તેમાં ઉત્પાદન અને સેવાઓના વિવિધ ક્ષેત્રોને આવરી લેતા 45 સત્રોનો સમાવેશ થાય છે. 'ઉદ્યોગ મંથન' પડકારો, તકો ઓળખવામાં અને ઉકેલો લાવવા અને શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો કરવામાં મદદ કરશે.

આત્મનિર્ભર ભારત

- ▶ ભારતના વડા પ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદી દ્વારા દેશમાં આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આ એક શબ્દ છે. 12 મે 2020 ના રોજ 'આત્મનિર્ભર ભારત અભિયાન' નો ઉલ્લેખ ભારતના કોવીડ-19 રોગચાળાને લગતા આર્થિક પેકેજની ઘોષણા દરમિયાન કરવામાં આવ્યો હતો. આ દિશામાં, 12 ઓક્ટોબર અને 12 નવેમ્બર 2020 માં વધુ બે આત્મનિર્ભર ભારત પેકેજોની ઘોષણા કરવામાં આવી હતી.

મૂડીએ ભારતની GDP વૃદ્ધિ માટે આગાહી કરી છે

- ▶ રેટિંગ એજન્સી મૂડીએ તાજેતરમાં જ અનુમાન લગાવ્યું હતું કે નાણાકીય વર્ષ 2021 માં ભારતના નોમિનલ કુલ ઘરેલુ ઉત્પાદન (GDP) માં 17% વૃદ્ધિ થઈ શકે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ▶ યુએસ રેટિંગ એજન્સીએ વધુમાં જણાવ્યું છે કે ભારતની રાજકોષીય ખાધનો અંદાજ અપેક્ષા કરતા વધારે છે.
- ▶ આ મુજબ ધીમા એકીકરણથી મધ્યમ ગાળામાં ભારતની રાજકોષીય મજબૂતીમાં અવરોધ આવશે.
- ▶ મૂડીઝ દ્વારા અંદાજવામાં આવેલા વિકાસ દર, કેન્દ્રિય બજેટ 2021 માં સૂચવેલા કરતા વધારે છે. બજેટમાં GDPના 14.4% નો અંદાજ છે.
- ▶ આ ઉપરાંત, હેડલાઈનની ખાધનો અંદાજ તેમની અપેક્ષા કરતા વધારે છે.
- ▶ મૂડીઝના મતે, 2021 ના બજેટનું ધ્યાન ઊંચા મૂડી ખર્ચ, નાણાકીય ક્ષેત્રમાં સુધારા અને સંપત્તિ વેચાણ પર છે, આ વૃદ્ધિને ઉત્તેજિત કરવામાં મદદ કરશે.
- ▶ માર્ચમાં પૂરા થતાં નાણાકીય વર્ષ 2020 માટે ભારતે GDPના 5% રાજકોષીય ખાધનો અંદાજ મૂક્યો છે, તેથી રેટિંગ એજન્સીએ પ્રકાશિત કર્યું છે કે, બેલેન્સ-શીટ ખાધ સબસિડી ખર્ચ અંગે વધુ પારદર્શિતા અને રૂઢિચુસ્ત આવકની ધારણાએ 2020 માં સરકારની રાજકોષીય ખાધમાં વધારો કર્યો છે.
- ▶ રેટિંગ એજન્સીએ 1 એપ્રિલથી શરૂ થતાં નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે નાણાકીય ખાધ 8% કરી છે.
- ▶ મૂડીઝના મતે, બજેટ હેઠળ કરવામાં આવેલી ઘોષણાને કારણે નાણાકીય ક્ષેત્રે કેટલાક સકારાત્મક સુધારા કરવામાં આવશે.
- ▶ આ ઉપરાંત, NPA સમસ્યાને દૂર કરવા સંપત્તિ પુનઃનિર્માણ કંપનીની સ્થાપનાથી બેંકોને લાભ થશે.
- ▶ 20,000 કરોડના મૂડી રોકાણથી જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોને પણ ફાયદો થશે.
- ▶ રેટિંગ એજન્સી આગળ માને છે કે રૂ. 75 લાખ કરોડના વિનિવેશ લક્ષ્યાંક પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવું છે. જો કે, આ અમલીકરણના નોંધપાત્ર જોખમને આધિન હશે.

મૂડીઝ કોર્પોરેશન અથવા મૂડીઝ

- ▶ તે એક અમેરિકન વ્યવસાયિક અને નાણાકીય સેવાઓ કંપની છે જેની સ્થાપના 1909 માં જહોન મૂડી દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તે મૂડીઝ ઇન્વેસ્ટર્સ સર્વિસ (MIS) અને મૂડીઝ એનાલિટિક્સ (MA) માટેની હોલિડિંગ કંપની છે.

RBI શહેરી સહકારી બેંકો પર નિષ્ણાંત સમિતિની રચના કરશે

- ▶ રિઝર્વ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા (RBI) એ તાજેતરમાં શહેરી સહકારી બેંકો (UCB) પર એક નિષ્ણાંત સમિતિની રચના કરવાનો નિર્ણય લીધો છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ▶ આ સમિતિમાં મધ્યસ્થી ગાળાના રોડમેપ પૂરા પાડવા માટે તમામ હિતધારકોને સમાવવામાં આવશે.
- ▶ મધ્યમ ગાળાના રોડમેપથી ક્ષેત્રને મજબૂત બનાવવામાં મદદ મળશે.
- ▶ તે UCBના ઝડપી પુનર્વસનને પણ સક્ષમ કરશે.
- ▶ સમિતિ આ સંસ્થાઓથી સંબંધિત અન્ય મહત્વપૂર્ણ પાસાઓની પણ તપાસ કરશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ▶ આ સમિતિની સ્થાપના બેન્કિંગ રેગ્યુલેશન (સુધારા) અધિનિયમ, 2020 ની જોગવાઈઓ મુજબ કરવામાં આવી છે. આ કાયદો 26 જૂન, 2020 ના રોજ પ્રાથમિક અથવા શહેરી સહકારી બેંકો (UCB) પર લાગુ થયો હતો.
- ▶ આ કાયદામાં સુધારાથી શહેરી સહકારી બેંકો અને વ્યાપારી બેંકો વચ્ચે સમાન નિયમનકારી અને નિરીક્ષક શક્તિઓ લાવવામાં આવી છે.

સહકારી બેંકો

- ▶ સહકારી બેંકની સ્થાપના સહકારી શાખા મંડળીઓની તર્જ પર કરવામાં આવી હતી. આવી બેંકોમાં, સમુદાય જૂથો એકબીજાને લોન પ્રદાન કરે છે. આ બેંકો વ્યાપારી બેંકોથી અલગ છે. સહકારી બેંકોને તેઓ જે ક્ષેત્રમાં કાર્યરત છે તેના આધારે શહેરી અને ગ્રામીણ સહકારી બેંકોમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવી છે.

વ્યવસાયિક બેંકો

- ▶ નાણાકીય સંસ્થાઓ કે જે સામાન્ય લોકો પાસેથી થાપણો સ્વીકારે છે અને નફો મેળવવાના હેતુથી તેમને લોન આપે છે તેમને વ્યાપારી બેંકો કહેવામાં આવે છે.

શહેરી સહકારી બેંક અને વ્યાપારી બેંક વચ્ચેનો તફાવત

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા શહેરી સહકારી બેંકો અંશતઃ વ્યવસાયિક બેંકોથી વિરુદ્ધ નિયમન કરવામાં આવે છે. મૂડી પર્યાપ્તતા, જોખમ નિયંત્રણ અને ધિરાણનાં ધોરણોને નિયંત્રિત કરવા માટે RBI દ્વારા UCBનું સંચાલન નિયંત્રિત કરવામાં આવે છે. પરંતુ મેનેજમેન્ટ અને વિવાદ નિવારણ મિકેનિઝમ્સ સહકારી મંડળના રજિસ્ટ્રાર દ્વારા નિયમન કરવામાં આવે છે. રજિસ્ટ્રાર તેને રાજ્ય અથવા કેન્દ્ર સરકાર હેઠળ નિયમન કરી શકે છે.

જરૂરિયાત

- ભારતમાં ડિજિટલ યુકવણીઓ ઝડપથી વધી રહી છે. એક અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે, ભારતીય ડિજિટલ યુકવણી ઉદ્યોગ 2023 સુધીમાં 1 ટ્રિલિયન ડોલર સુધી પહોંચી જશે. કોવિડ -19 રોગચાળા વચ્ચે ડિજિટલ પેમેન્ટ મોડ્સમાં વધુ વધારો થયો છે. પરંતુ ડિજિટલ ટ્રાન્ઝેક્શનના વધતા વલણની સાથે ભારતમાં ટ્રાન્ઝેક્શનની છેતરપિંડી, સાયબર એટેક વગેરેની ઘટનાઓ પણ બની રહી છે. આમ, વપરાશકર્તાઓ માટે ડિજિટલ ટ્રાન્ઝેક્શન વાતાવરણ સલામત બનાવવા માટે આવી હેલ્પલાઈનની જરૂર છે.

RBI ડિજિટલ યુકવણી સેવાઓ માટે 24 x 7 હેલ્પલાઈન સ્થાપિત કરશે

- રિઝર્વબેંક ઓફ ઈન્ડિયાના ગવર્નર શક્તિકાન્ત દાસે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે સેન્ટ્રલ બેંક ભારતમાં ડિજિટલ પેમેન્ટ સેવાઓ મજબૂત કરવા માટે 24*7 હેલ્પલાઈન પ્લેટફોર્મ બનાવશે. આ જાહેરાત 'વિકાસ અને નિયમનકારી નીતિ પર નિવેદન' દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- RBI એ વપરાશકર્તા ફરિયાદોના નિવારણ માટેના પગલા ઉપરાંત અનેક સુરક્ષા સુવિધાઓ પણ રજૂ કરી છે.
- આ ઘોષણાથી ભારતમાં વપરાશકર્તાઓના ડિજિટલ યુકવણી અનુભવમાં સુધારો થશે.
- RBI એ પેમેન્ટ સિસ્ટમ વિઝન ડોક્યુમેન્ટ પણ બહાર પાડ્યું છે.
- આ દસ્તાવેજ ડિજિટલ પેમેન્ટ પ્રોડક્ટ્સ સંબંધિત ગ્રાહકોની સમસ્યાઓ માટે 24x7 હેલ્પલાઈન સ્થાપિત કરવાની જરૂરિયાતને પ્રકાશિત કરે છે.
- આ માર્ગદર્શિકા અનુસાર, મુખ્ય યુકવણી સિસ્ટમ ઓપરેટરોએ સપ્ટેમ્બર 2021 સુધીમાં ગ્રાહકોની સમસ્યાઓના નિવારણ માટે કેન્દ્રીયકૃત 24x7 હેલ્પલાઈન સેટ કરવાની રહેશે.
- આ હેલ્પલાઈન સુવિધા ઉપરાંત ઓપરેટર્સ અને અધિકૃત યુકવણી પ્રણાલીઓના સહભાગીઓ માટે આઉટસોર્સિંગ અંગે માર્ગદર્શિકા પણ આપવામાં આવશે.
- આ સિવાય, આરબીઆઈએ જૂન 2021માં બેંકો, એનબીએફસી અને ડિજિટલ વ્યવહારો માટે એકીકૃત લોકપાલ યોજના શરૂ કરવાની પણ જાહેરાત કરી હતી.
- ફરિયાદ નિવારણ પ્રક્રિયાને સરળ બનાવવા માટે આ યોજના શરૂ કરવામાં આવશે.

હેલ્પલાઈનનું મહત્વ

- હેલ્પલાઈન વપરાશકર્તાઓમાં વિશ્વાસ વધારવામાં મદદ કરશે. તે પ્રશ્નો અને ફરિયાદોના નિવારણ માટે નાણાકીય અને માનવ સંસાધનો પરના ખર્ચને ઘટાડવામાં પણ મદદ કરશે.

ભારતનું વિદેશી વિનિમય ભંડાર 590.18 અબજ ડોલરના રેકોર્ડ સ્તરે પહોંચ્યું છે.

- 29 જાન્યુઆરી, 2021 ના રોજ પૂરા થયેલા અઠવાડિયામાં ભારતના વિદેશી વિનિમય ભંડારમાં 4.85 અબજ ડોલરનો વધારો થયો છે અને 590.18 અબજ ડોલર થયો છે. આ ભારતના વિદેશી વિનિમય ભંડારનો રેકોર્ડ સ્તર છે, સાથે સાથે વિદેશી હૂંડિયામણના સૌથી વધુ અનામત ધરાવતા દેશોની યાદીમાં ભારત ચોથા ક્રમે છે. વિશ્વના સૌથી વધુ વિદેશી વિનિમય ભંડારવાળા દેશોની યાદીમાં ભારત ચોથા ક્રમે છે, આ યાદીમાં ચીન પ્રથમ ક્રમે છે.

Back to Basics : વિદેશી વિનિમય ભંડાર

- તેને ફોરેક્સ અનામત અથવા યુકવણીના સંતુલનમાં વિદેશી વિનિમય અનામતોના અનામત પણ કહેવામાં આવે છે, જેને 'અનામત સંપત્તિ' કહેવામાં આવે છે અને મૂડી ખાતામાં રાખવામાં આવે છે. તેઓ દેશના આંતરરાષ્ટ્રીય રોકાણોની સ્થિતિનો મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. તેમાં ફક્ત વિદેશી રૂપિયા, વિદેશી બેંકની થાપણો, વિદેશી ટ્રેઝરી બિલ અને ટૂંકા ગાળાની અથવા લાંબા ગાળાની સરકારી સંપત્તિ શામેલ હોવા જોઈએ, પરંતુ તેમાં ખાસ ઉપાડના હકો, સોનાનો સંગ્રહ અને આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળનો ભંડાર શામેલ છે. તેને ઓફિશિયલ આંતરરાષ્ટ્રીય ભંડાર અથવા આંતરરાષ્ટ્રીય ભંડાર કહેવું વધુ યોગ્ય છે.
- 29 જાન્યુઆરી, 2021 ના રોજ વિદેશી વિનિમય અનામત
- વિદેશી ચલણ સંપત્તિ (FCA): 547.22 અબજ ડોલર
- ગોલ્ડ રિઝર્વ: 36.29 અબજ ડોલર
- IMF સાથે SDR: 1.51 અબજ ડોલર
- IMF સાથે અનામત સ્થિતિ: 5.16 અબજ ડોલર

રાષ્ટ્રીય કૃષિ બજાર(e-NAM)

- અત્યાર સુધીમાં, 1.69 કરોડથી વધુ ખેડુતો અને 1.55 લાખ વેપારીઓ રાષ્ટ્રીય કૃષિ બજાર (e-NAM) પ્લેટફોર્મ પર નોંધણી કરાવી છે.

Back to Basics : 'e-NAM' એટલે શું?

- > નેશનલ એગ્રિકલ્ચરલ માર્કેટ (e-NAM), કૃષિ પેદાશો માટેનું ઓનલાઇન વેપાર મંચ છે, જેનો ઉદ્દેશ ખેડૂતો, વેપારીઓ અને ખરીદદારોને ઓનલાઇન વેપારમાં મદદ કરવા અને સરળ માર્કેટિંગ દ્વારા વધુ સારા ભાવ લાવવાનો છે.
- > ભારત સરકારના કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલયના નેતૃત્વ હેઠળ નાના ખેડૂત એગ્રીબિઝનેસ કન્સોર્ટિયમ(SFAC), 'e-NAM' ના અમલીકરણ માટેની અગ્રણી એજન્સી છે.

રાષ્ટ્રીય કૃષિ બજાર (e-NAM)ના ફાયદા

- ખેડૂતો માટે:
  - > e-NAM કૃષિ પેદાશોના વેચાણ માટે વધુ વિકલ્પો પ્રદાન કરે છે. તે વેરહાઉસ આધારિત વેચાણ દ્વારા બજારોમાં કૃષિ પેદાશોની પહોંચને વિસ્તૃત કરે છે અને તેથી ખેતપેદાશોને બજારમાં લઈ જવાની જરૂર નથી.
  - > બજાર / માર્કેટમાં સ્થાનિક વેપારીઓ માટે: રાષ્ટ્રીય કૃષિ બજાર (e-NAM) ગૌણ સ્તરના વેપાર માટે મોટા રાષ્ટ્રીય બજારમાં પ્રવેશ પૂરો પાડે છે.
  - > જથ્થાબંધ ખરીદદારો, પ્રોસેસરો, નિકાસકારો, વગેરે સ્થાનિક બજાર / માર્કેટ કક્ષાએ સીધા 'e-NAM' પ્લેટફોર્મ દ્વારા વેપાર કરી શકે છે, જેનાથી તેમના મધ્યસ્થતા ખર્ચમાં ઘટાડો થાય છે.

નેશનલ બેંક ફોર ફાઇનાન્સિંગ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર એન્ડ ડેવલપમેન્ટ બિલ, 2021

- > સંસદના બજેટ સત્રમાં વિકાસ નાણાકીય સંસ્થા (DFI) ની સ્થાપના માટેના નવા બિલ પર વિચારણા કરવામાં આવી રહી છે. વિકાસ નાણાકીય સંસ્થા માળખાગત પ્રોજેક્ટ્સ માટે નાણાં પૂરા પાડશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > નેશનલ બેંક ફોર ફાઇનાન્સિંગ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (NaBFDI) સંસદના બજેટ સત્રમાં બિલ રજૂ કરશે. NaBFDI એક ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ફંડિંગ પ્રદાતા, સક્ષમ અને ઉત્પ્રેરક તરીકે કામ કરશે. ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના નાણાં પૂરાં કરવા માટે ઇકોસિસ્ટમ બનાવવા માટે તે પ્રીમિયર ફાઇનાન્સિયલ સંસ્થા અને ડેવલપમેન્ટ બેંક તરીકે સેવા આપશે આ બજેટ સત્રમાં NaBFDI બિલ રજૂ કરવામાં આવશે.

વિકાસ નાણાકીય સંસ્થા

- > વિકાસ નાણાકીય સંસ્થા (DFI) એ એક સંસ્થા છે જે રાષ્ટ્રીય મહત્વના માળખાગત પ્રોજેક્ટ્સના નાણાં પૂરા પાડવા માટે જવાબદાર છે. DFI અથવા NaBFDIની સ્થાપના સાથે, ભારત ICICI અને IDBI સાથે તેના પ્રયોગ તરફ પાછું ફરી રહ્યું છે. આ બંને DFI તરીકે સ્થાપિત થઈ હતી અને પછીથી તેને બેન્કમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવી હતી.

સંસદનું બજેટ સત્ર

- > સંસદનું બજેટ સત્ર 29 જાન્યુઆરીથી શરૂ થયું. આ સત્ર 2 ભાગમાં લેવામાં આવશે. પ્રથમ ભાગ 15 ફેબ્રુઆરીએ સમાપ્ત થાય છે. બીજો ભાગ 8 માર્ચથી 8 એપ્રિલ સુધી યોજાશે.

બજેટ 2021: 3.05 ટ્રિલિયન વીજળી વિતરણ સુધારણા કાર્યક્રમની જાહેરાત

- > ભારતના નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામને કેન્દ્રીય બજેટ 2021 રજૂ કરતી વખતે રૂ. 3.05 ટ્રિલિયન પાવર વિતરણ સુધારણા કાર્યક્રમની જાહેરાત કરી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > વીજ વિતરણ કાર્યક્રમ નુકસાન ઘટાડવામાં અને પાવર ડિસ્ટ્રિબ્યુશન કંપનીઓ (ડિસ્કોમ) ની કાર્યક્ષમતામાં સુધારવામાં મદદ કરશે.
- > ગ્રાહકો તેમની પસંદગીના વીજળી સપ્લાયરને પસંદ કરવા માટે એક માળખાની ઘોષણા કરવામાં આવી હતી.
- > સરકાર વીજળી (સુધારા) બિલ, 2021 રજૂ કરવાની પણ વિચારણા કરી રહી છે.
- > વીજળી વિતરણ વ્યવસાયના 'ડી-લાઇસન્સિંગ' જેવા પગલાં પણ સ્પર્ધા લાવવા માટે વિચારણા કરવામાં આવી રહ્યા છે.

અટલ વિતરણ વ્યવસ્થા સુધારણા યોજના

- > તે એક સુધારણા સાથે જોડાયેલ અને પરિણામ આધારિત યોજના છે જે એકીકૃત વીજળી વિકાસ યોજના અને દીન દયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામ જ્યોતિ યોજના જેવા કાર્યક્રમો પૂરાં કરશે.
- > વર્તમાન સ્તરના 12-15% દ્વારા વીજ નુકસાનને ઘટાડવા માટે પાવર ડિસ્કોમ્સને મદદ કરવાના ઉદ્દેશ સાથે આ યોજના બનાવવામાં આવી રહી છે.
- > યોજનાનો હેતુ વીજળીની કિંમત અને સપ્લાય ભાવ વચ્ચેની ખાધને ઘટાડવાનો છે.
- > આ યોજના તબક્કાવાર રીતે કાર્ય કરશે.
- > આ યોજનામાં ડિસ્ટ્રિબ્યુશન ફીડરથી લઈને ગ્રાહક સ્તર સુધીના ડિસ્ટ્રિબ્યુશન સેક્ટરમાં ફરજિયાત સ્માર્ટ મીટરિંગ ઇકોસિસ્ટમ શામેલ છે.
- > આ ઉપરાંત ખેતી અને ગ્રામીણ ઘર વપરાશ માટે અલગ ફીડર જેવા પગલા પણ લેવામાં આવશે.
- > વીજળી વિતરણ સાંકળમાં ફરજિયાત પ્રિપેઇડ અને સ્માર્ટ મીટરિંગ ઘટક લાગુ કરવામાં આવશે, તે 250 મિલિયન ઘરોમાં પણ લાગુ કરવામાં આવશે.

આ યોજના રજૂ કરવાનું કારણ

- > પાવર ડિસ્કોમ એ પાવર વેલ્યુ ચેઇનની સૌથી નબળી કડી છે. તેઓ સામાન્ય રીતે નીચા સંગ્રહ, અપૂરતી ટેરિફ વધે છે, વીજ ખરીદીના ખર્ચમાં વધારો કરે છે અને સબસિડી વિતરણ

જેવા પડકારોનો સામનો કરે છે. સરકારી આંકડા મુજબ, વર્ષ 2018-19માં ડિસ્કોમ્સ ક્ષેત્રને કુલ નુકસાન 85,000 કરોડનું થયું હતું.

બજેટ 2021: પ્રધાનમંત્રી આત્મ-નિર્ભર સ્વસ્થ ભારત યોજના અને મિશન પોષણ 2.0ની જાહેરાત

- નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામને નવી કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત યોજના પ્રધાનમંત્રી આત્મ-નિર્ભર સ્વસ્થ ભારત યોજના અને મિશન પોષણ 2.0 મિશનની જાહેરાત બજેટ 2021 દરમિયાન કરી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- નાવી કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત યોજના પીએમ આત્મ-નિર્ભર સ્વસ્થ ભારત યોજના ટૂંક સમયમાં શરૂ કરવામાં આવશે. રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય મિશન (NHM) ઉપરાંત આ યોજના માટે 6 વર્ષ માટે 64,180 કરોડ રૂપિયાનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો છે.
- વડા પ્રધાન આત્મ-નિર્ભર સ્વસ્થ ભારત યોજનાના મુખ્ય મુદ્દાઓ નીચે મુજબ છે:
  - 17,788 ગ્રામીણ અને 11,024 શહેરી આરોગ્ય અને કલ્યાણ કેન્દ્રોનો ટેકો.
  - વડા પ્રધાન એક આરોગ્ય માટે રાષ્ટ્રીય સંસ્થા (PM National institution for one health)
  - 15 કટોકટી આરોગ્ય કામગીરી કેન્દ્રો અને 2 મોબાઇલ હોસ્પિટલો
  - 4 પ્રાદેશિક 'વાઈરોલોજી માટે રાષ્ટ્રીય સંસ્થા'
  - બધા રાજ્યોમાં એકીકૃત જાહેર આરોગ્ય પ્રયોગશાળાઓ અને 11 રાજ્યોમાં 3382 જાહેર આરોગ્ય એકમો
  - જટિલ સંભાળ હોસ્પિટલ બ્લોક 602 જિલ્લાઓમાં નેશનલ સેન્ટર ફોર ડિસીઝ કંટ્રોલ (NCDC) ને મજબૂત બનાવવી, તેની 5 પ્રાદેશિક શાખાઓ અને 20 મેટ્રોપોલિટન હેલ્થ મોનિટરિંગ એકમો
  - બધા રાજ્યો / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં એકીકૃત આરોગ્ય માહિતી પોર્ટલનું વિસ્તરણ

9 જૈવ-સુરક્ષા સ્તર III પ્રયોગશાળાઓ

- 17 નવા જાહેર આરોગ્ય એકમો અને 33 હાલના જાહેર આરોગ્ય એકમોને મજબૂત બનાવવું
- દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયા ક્ષેત્ર માટે WHO માટે પ્રાદેશિક સંશોધન મંચ

મિશન પોષણ 2.0

- પોષણ સામગ્રી, વિતરણ અને પરિણામો સુધારવા માટે પોષણ 2.0 મિશન શરૂ કરવામાં આવશે. તે પોષણ અભિયાન અને પૂરક પોષણ કાર્યક્રમનું જોડાણ કરશે. આ મિશન 112 મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓમાં પોષણ પરિણામોને સુધારવા માટે અપનાવવામાં આવ્યું છે.

બજેટ 2021: એકલ વ્યક્તિ કંપનીઓ(One-Person Companies)ના પાલનમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો

- ભારતના નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામણે 2021 ના બજેટમાં જાહેરાત કરી હતી કે સરકાર સિંગલ-પર્સન કંપનીઓ (OPC) નું પાલન ઘટાડવાની યોજના ધરાવે છે. આનાથી ભારતમાં ઉદ્યમવૃત્તિ અને નવીનતાને પ્રોત્સાહન મળશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સિંગલ-પર્સન કંપનીઓ (OPC) એવી કંપનીઓ છે કે જેમાં ફક્ત એક જ સભ્ય અને શેરહોલ્ડર હોય છે.
- આવી કંપનીઓમાં નિયમનકારી માળખાની ઓછી જરૂર હોય છે.
- OPCની આ વિભાવના ભારતમાં નવી છે પરંતુ આવી કંપનીઓ અમેરિકા, યુરોપ અને સિંગાપોર જેવા અન્ય બજારોમાં એકદમ લોકપ્રિય છે.

આ જાહેરાત કેમ મહત્વપૂર્ણ છે?

- ભારતમાં મોટાભાગના સ્ટાર્ટ-અપ્સમાં અનેક શેરહોલ્ડરો છે. સ્ટાર્ટ-અપ્સમાં સામાન્ય રીતે કેટલાક એન્જલ રોકાણકારો અથવા સહ-સ્થાપકો શામેલ હોય છે.
- બજેટ દરમિયાન કરવામાં આવેલી તાજેતરની જાહેરાતથી ભારતની સિંગલ-પર્સન કંપનીઓના બંધારણને પ્રોત્સાહન મળશે.
- આ ઘોષણા મુજબ, આ કંપનીઓને પેઈડ-અપ મૂડી અને ટર્નઓવર પર કોઈ પ્રતિબંધ વિના આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે.
- આ કંપનીઓને કોઈપણ સમયે અન્ય પ્રકારની કંપનીમાં જોડાણ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે.
- ભારતીય નાગરિક માટે OPC સ્થાપવાની નિવાસની મર્યાદા પણ 182 દિવસથી ઘટાડીને 120 દિવસ કરી દેવામાં આવી છે. આનાથી ભારતમાં વધુ OPCનો સમાવેશ કરવામાં મદદ મળશે.
- આ જાહેરાત NRI માટે પણ મહત્વની છે કે જેઓ ભારતમાં પોતાનું સ્ટાર્ટ અપ શરૂ કરવા માગે છે. અગાઉ NRIને OPC સ્થાપવાની મંજૂરી નહોતી. પરંતુ તાજેતરની જાહેરાત તેમને ઓછી પાલન આવશ્યકતાઓ સાથે OPC સ્થાપવા માટે પ્રોત્સાહિત કરશે.

ભારતમાં સ્ટાર્ટ-અપ્સ

- ભારત સરકારે ભારતમાં અત્યાર સુધીમાં લગભગ 41,061 સ્ટાર્ટ-અપ્સને માન્યતા આપી છે. ભારતમાં આ ક્ષેત્રનો ઝડપથી વિકાસ થઈ રહ્યો છે અને હવે બજારમાં વધુને વધુ યુનિકોર્ન (એક અબજ ડોલરથી વધુ કિંમતની કંપનીઓ) શરૂ થઈ રહી છે. ભારતમાં લગભગ 38 યુનિકોર્ન છે અને વર્ષ 2020 માં ઓછામાં ઓછા 12 સ્ટાર્ટ-અપ્સની આ સૂચિમાં ઉમેરવામાં આવ્યા છે.

બજેટ 2021: નવી સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ અને સંપત્તિ વ્યવસ્થાપન કંપનીની સ્થાપના કરવામાં આવશે

- ભારતના નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામણે કેન્દ્રીય બજેટ 2021 ની રજૂઆત દરમિયાન જાહેરાત કરી છે કે ભારતમાં નવી સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ અને સંપત્તિ વ્યવસ્થાપન કંપનીની સ્થાપના કરવામાં આવશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- નવી સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ અને સંપત્તિ વ્યવસ્થાપન કંપની તાણગ્રસ્ત બેંકોની બિન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ (NPA)ની સંભાળ રાખશે.
- સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ થાપણદારોને તેમની બચત માટે સરળ અને સમયસર વપરાશની મંજૂરી આપવા માટે નવા સુધારાઓ શામેલ કરવામાં આવશે.
- આના પરિણામ રૂપે હાલમાં દબાણ હેઠળ રહેલી બેન્કોમાં થાપણદારોને મદદ મળશે.
- સરકારે બેંક જમાકર્તાઓ માટેનું કવર 1 લાખ રૂપિયાથી વધારીને 5 લાખ રૂપિયા કરવાની મંજૂરી પણ આપી દીધી છે.

નોન પરફોર્મિંગ એસેટ્સ

- નોન પરફોર્મિંગ એસેટ એ એસેટ છે જેમાં કોઈ વ્યક્તિ લોનની ચુકવણીમાં વિલંબ કરે છે. તે એક એવી સંપત્તિ છે જેના માટે ચુકવણીમાં વિલંબ થતાં તેની રકમ બાકી રહે છે.

ભારતમાં બિન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ

- 2004 થી 2009 દરમિયાન ભારતીય અર્થવ્યવસ્થામાં મોટો વિકાસ જોવા મળ્યો હતો. આને કારણે કંપનીઓએ ઘણી વખત બેંકો પાસેથી લોન લીધી હતી. ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ક્ષેત્ર, ઊર્જા, ઉડ્ડયન, રસ્તાઓ અને સ્ટીલમાં મોટા રોકાણો કરાયા હતા. પરંતુ બેંકો આ કંપનીઓને તેમના નાણાકીય આરોગ્ય અને ક્રેડિટ રેટિંગ્સનું વિશ્લેષણ કર્યા વિના ધિરાણ આપતી હતી. આ પછીથી બેંકો પરનો ભાર વધ્યો હતો. અન્ય ઘણા કારણોસર પણ કંપનીઓના કામકાજમાં અવરોધ આવ્યો હતો. આનાથી કંપનીઓની દેવાની ચુકવણી કરવાની ક્ષમતાને અસર થઈ અને તેના પરિણામ સ્વરૂપે બિન-પરફોર્મિંગ સંપત્તિમાં વધારો થયો હતો.

સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ કંપનીઓ(ARC)

- NPAની સમસ્યાનો સામનો કરવા માટે, સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ કંપનીઓની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ કંપનીઓ એક વિશિષ્ટ નાણાકીય સંસ્થા છે જે બેન્કો અને નાણાકીય સંસ્થાઓ પાસેથી NPA અથવા ખરાબ સંપત્તિ ખરીદે છે. તે કંપનીઓની બેલેન્સ શીટ ચોખ્ખી કરવામાં મદદ કરે છે. આ કંપનીઓની સ્થાપના Securitization

and Reconstruction of Financial Assets and Enforcement of Security Interest (SARFAESI) Act, 2002 હેઠળ કરવામાં આવી છે. આ માપદંડ હેઠળ, ARC ખરાબ સંપત્તિ વેચવા માટે સ્વતંત્ર હતા.

બજેટ 2021: આવકવેરા અને શુલ્ક સંબંધિત જાહેરાતો

- કેન્દ્રીય નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામને કેન્દ્રીય બજેટ 2021 માં આવકવેરાના સ્લેબમાં કોઈ ફેરફાર કરવાની દરખાસ્ત કરી નથી. અગાઉની જેમ આવકવેરાનું માળખું જાળવી રાખવામાં આવ્યું છે. જોકે, વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે થોડી રાહતની જાહેરાત કરવામાં આવી છે. 75 વર્ષથી વધુ વયના પેન્શનરો વરિષ્ઠ નાગરિકોને આવકવેરા રીટર્ન ફાઇલ કરવાની મુક્તિ મળશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સરકારે નાના કરદાતાઓ માટે 'રાષ્ટ્રીય ફેસલેસ આવકવેરા ટ્રિબ્યુનલ' બનાવવાની ઘોષણા કરી છે.
- સરકારે વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે 75 વર્ષથી વધુ વયના કરવેરા લાભમાં વધારો કર્યો છે. તેમને આવકવેરા રીટર્ન ફાઇલ કરવાની જરૂર નથી.
- NRI માટે ડબલ ટેક્સ લાગુ કરવા માટે નવા નિયમો બનાવવામાં આવ્યા છે.
- આ ઉપરાંત, NRIને ભારતમાં એકલ વ્યક્તિ કંપનીઓ સ્થાપવા અને ચલાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- ટેક્સ ઓડિટની મર્યાદા 5 કરોડથી વધારીને 10 કરોડ કરવામાં આવી છે.
- નાણાં પ્રધાને જાહેરાત કરી હતી કે, પરવડે તેવા આવાસ પ્રોજેક્ટ્સ હવે 31 માર્ચ 2022 સુધીમાં ટેક્સની રજા મેળવી શકશે.

શુલ્કની ઘોષણાઓ

- સરકારે તાંબા પરની કસ્ટમ ડ્યુટીમાં 5% ઘટાડો કરવાની જાહેરાત કરી છે.
- કેમિકલના ઘરેલુ ભાવ વધારાને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે નેપ્થા પરની કસ્ટમ્સ ડ્યુટીમાં 5% ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે.
- આયાતી સોલર ઈન્વર્ટર પરની કસ્ટમ ડ્યુટી 5% થી વધારીને 20% કરવામાં આવી છે.
- બધા નાયલોનના ઉત્પાદનો 5% કસ્ટમ ડ્યુટીને આધિન રહેશે.
- કપાસ પરની કસ્ટમ ડ્યુટી 0 થી વધારીને 10% કરવામાં આવી છે, જે ખેડૂતની આવક બમણી કરવામાં મદદ કરશે.
- આ ઉપરાંત નાણાં પ્રધાને જાહેરાત કરી હતી કે, જો એક વર્ષમાં રૂપિયા 50 લાખ કે તેથી વધુની આવક છુપાવવા માટે પૂરતા પુરાવા મળે તો ટેક્સ બાબતોનું પુનઃમૂલ્યાંકન 10 વર્ષ માટે ખોલવામાં આવશે. અન્ય કિસ્સાઓમાં, આકારણી 3 વર્ષ સુધી ખુલ્લી રાખવામાં આવશે.

કેન્દ્રીય બજેટ 2021-2022 નો સારાંશ અને વિશ્લેષણ

- 2021-22 માટેનું કેન્દ્રીય બજેટ 1 ફેબ્રુઆરી 2020 ના રોજ COVID-19 રોગચાળા વચ્ચે રજૂ કરાયું હતું. 2020 ના બજેટ પછીથી ભારતીય અર્થવ્યવસ્થા 2.24 લાખ કરોડ નજીવા GDPથી ઘટીને રૂ. 1.94 લાખ કરોડ થઈ ગઈ છે. અર્થતંત્રના કદમાં આ ઘટાડો, વર્ષ 2020 માં આવકમાં ઘટાડો અને વધુ ખર્ચને કારણે છે. 2021-22 માટે રાજકોષીય ખાધ GDPના 6.8% હોવાનો અંદાજ હતો.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

■ બજેટના 6 સ્તંભો:

- 1. આરોગ્ય
- 2. ભૌતિક અને નાણાકીય મૂડી, અને માળખાકીય સુવિધા
- 3. સમાવેશન ભારત માટે સમાવેશન વિકાસ
- 4. માનવ મૂડી મજબૂત બનાવવી
- 5. નવાચાર, સંશોધન અને વિકાસ (R & D)
- 6. ન્યૂનતમ સરકાર અને મહત્તમ શાસન

ખર્ચ અને ગુફસાન

- 2021-2022 માટે રૂ. 83 લાખ કરોડના બજેટ ખર્ચની જરૂર છે.
- બજેટ ખર્ચ 2021-2022માં રાજકોષીય ખાધ GDPના 8% હોવાનો અંદાજ છે.

કર મુક્તિ

- કરના વિવાદમાં ઘટાડો, સમાધાન સરળ કરવું: કેસ ફરીથી ખોલવાની સમયમર્યાદા 6 વર્ષથી 3 વર્ષ હતી. 50 લાખ કે તેથી વધુની આવક છુપાવવાનો મામલો 10 વર્ષ માટે ફક્ત મુખ્ય ચીફ કમિશનરની મંજૂરીથી ફરીથી ખોલી શકાય છે.

સોનું

- ભારતીય સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ (SEBI) ગોલ્ડ એક્સચેન્જ માટે નિયમનકાર હશે.

ડિજિટલ અર્થતંત્ર

- વિકસિત ડિજિટલ ઈકોનોમી: ડિજિટલી ટ્રાન્ઝેક્શન કરતી કંપનીઓને ટેક્સ ઓડિટ માટેની ટર્નઓવર મર્યાદા રૂ. 5 કરોડથી વધારીને 10 કરોડ કરવામાં આવી છે.

સ્ટાર્ટઅપ્સ

- સ્ટાર્ટ-અપ્સ માટેની ટેક્સ છૂટ એક વર્ષ વધારવામાં આવી હતી.
- 31 માર્ચ, 2022 સુધી સ્ટાર્ટ-અપ્સમાં રોકાણ માટે મૂડી લાભમાં છૂટ.

કસ્ટમ ડ્યુટી

- મોબાઈલના ભાગો પર કસ્ટમ્સ ડ્યુટી 'શૂન્ય' દરથી વધારીને 5% કરી દેવામાં આવી છે.
- બિન-ઘાત્વિક, ઘાત્વિક અને સ્ટેનલેસ સ્ટીલ્સ ઉત્પાદનો પરની કસ્ટમ્સ ડ્યુટીમાં સમાનરૂપે 5% ઘટાડો કરાયો હતો.
- સ્ટીલ સ્કેપ પર કસ્ટમ્સ ડ્યુટીને 31 માર્ચ 2022 સુધી છૂટ આપવામાં આવી છે.
- કેપ્રોલેકટમ, નાયલોનની ચિપ્સ, નાયલોનની ફાઈબર અને યાર્ન પરની મૂળભૂત કસ્ટમ્સ ડ્યુટી (BCD) ઘટાડીને 5% કરી દેવામાં આવી છે.
- ટનલ બોરિંગ મશીનો પર હવે 5% કસ્ટમ ડ્યુટી લાગશે; અને તેના ઘટકોનો ચાર્જ 2.5% કરવામાં આવશે.
- કપાસ પરની કસ્ટમ ડ્યુટી શૂન્યથી 10% અને કાચા રેશમ અને રેશમ યાર્ન પર 10% થી વધારીને 15% કરવામાં આવી છે.

વિનિવેશ

- 1 એપ્રિલથી શરૂ થતાં આગામી નાણાકીય વર્ષમાં 2 રાજ્યની માલિકીની બેંકો અને સામાન્ય વીમા કંપનીના વેચાણમાંથી 1,75,000 કરોડ એકત્ર કરવામાં આવશે.

આરોગ્ય

- 6 વર્ષમાં પ્રધાનમંત્રી આત્મનિર્ભર સ્વસ્થ ભારત યોજના માટે 64,180 કરોડ રૂપિયા ફાળવવામાં આવ્યા છે.
- કોવિડ રસીકરણ માટે રૂ. 35,000 કરોડની ફાળવણી કરવામાં આવી છે.

શહેરી વિકાસ

- જલ જીવન મિશન (શહેરી) ની શરૂઆત 86 કરોડ ઘરોમાં નળ દ્વારા પાણીના જોડાણો પૂરા પાડવાના હેતુથી કરવામાં આવશે.
- સ્વચ્છ ભારત મિશન (શહેરી) પાંચ વર્ષમાં લાગુ કરવામાં આવશે, જેના માટે 1.41 લાખ કરોડ રૂપિયા ખર્ચ કરવામાં આવશે.
- ટાયર-2 શહેરોમાં અને ટાયર-1 શહેરોના પરિમિતિ ભાગોમાં પરંપરાગત મેટ્રો સિસ્ટમ્સ કરતા ઓછા ખર્ચમાં કનેક્ટિવિટી આપવા માટે મેટ્રોલાઈટ અને મેટ્રોનેટો-બે નવી મેટ્રો તકનીકીઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

વાહન

- જૂના અને અયોગ્ય વાહનો માટે વાહન સ્કેપિંગ નીતિ.
- સ્વચાલિત ફિટનેસ કેન્દ્રોમાં દર 20 વર્ષે વ્યક્તિગત વાહનો અને દર 15 વર્ષે કોમર્શિયલ વાહનો એ ફિટનેસ પરીક્ષણમાં થી પસાર થવું પડશે.

વિનિર્માણ

- > આત્મનિર્ભર ભારત માટે પ્રોડક્શન લિંક્ડ પ્રોત્સાહન યોજના હેઠળ આવતા પાંચ વર્ષમાં 97 લાખ કરોડનો ખર્ચ કરવામાં આવશે.
- > મેગા ઈન્વેસ્ટમેન્ટ ટેક્સટાઈલ્સ પાર્ક (MITRA) યોજના અંતર્ગત, 7 વર્ષમાં 7 ટેક્સટાઈલ પાર્ક બનાવવામાં આવશે.

મૂળભૂત માળખાકીય સુવિધા

- > 20,000 કરોડની નાણાકીય વિકાસ સંસ્થા (DFI) ની સ્થાપના કરવામાં આવશે, તે માળખાગત સુવિધાના વિકાસ માટે નાણાં પૂરા પાડશે.

રેલ્વે

- > 1,10,055 કરોડની ફાળવણી. 1,07,100 કરોડ મૂડી ખર્ચ માટે છે.
- > 2021-22માં સરકારને રેલવેથી 17 લાખ કરોડની આવક થવાનો અંદાજ છે.

ગ્રીન ઉર્જા

- > ગ્રીન ઉર્જા સ્ત્રોતોમાંથી હાઈડ્રોજન ઉત્પન્ન કરવા રાષ્ટ્રીય હાઈડ્રોજન મિશન શરૂ કરવામાં આવશે

વીમા

- > વીમા કંપનીઓની FDI મર્યાદા 49% થી વધારીને 74% કરી દેવામાં આવી છે.

બેંકિંગ

- તાણયુક્ત એસેટ રિજોલ્યુશન:
  - > સંપત્તિ પુનઃનિર્માણ કંપની લિમિટેડ અને સંપત્તિ વ્યવસ્થાપન કંપનીની સ્થાપના કરવામાં આવશે.
- PSBનું પુનઃમૂડીકરણ: PSBની આર્થિક ક્ષમતાને વધુ મજબૂત કરવા 2021-22માં 20,000 કરોડ પૂરા પાડવામાં આવશે.

કંપની બાબતો

- > કંપની એક્ટ, 2013 હેઠળ તેની વ્યાખ્યામાં સુધારો કરીને, નાની કંપનીઓની પાલનની જરૂરિયાતને સરળ બનાવવા માટે પેઈડ અપ મૂડી માટેની મર્યાદા 50 લાખથી વધારીને બે કરોડ કરવામાં આવી હતી.

કૃષિ

- > 2021-22માં કૃષિ ધિરાણનો લક્ષ્યાંક વધારીને 5 લાખ કરોડ કરવામાં આવ્યો છે.
- > કોચી, ચેન્નાઈ, વિશાખાપટ્ટનમ, પારાદીપ અને પેટ્ટુઘાટનાં પાંચ મોટાં ફિશિંગ બંદરો આર્થિક પ્રવૃત્તિનાં કેન્દ્રો તરીકે વિકસાવવામાં આવશે.
- > રાજ્ય સંચાલિત કૃષિ પેદાશ માર્કેટિંગ સમિતિઓ (APMC) હવે 1 લાખ કરોડના કૃષિ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ફંડ (AIF) નો ઉપયોગ કરી શકે છે.

વરિષ્ઠ નાગરિક

- > વરિષ્ઠ નાગરિકોને રાહત: 75 વર્ષથી વધુ વયના વરિષ્ઠ નાગરિકને ટેક્સ રીટર્ન ભરવાની મુક્તિ.

સંશોધન અને વિકાસ

- > નેશનલ રિસર્ચ ફાઉન્ડેશન (NRF) ના નિર્માણ માટે પાંચ વર્ષમાં 50,000 કરોડનું રોકાણ રાખવામાં આવ્યું છે.

શિક્ષણ

- > લદાખના લેહમાં સેન્ટ્રલ યુનિવર્સિટીની સ્થાપના કરવામાં આવશે.

રાજકોષીય ખાધમાં વધારો

- > ડિસેમ્બર 2020ના અંતમાં બજેટ અંદાજથી સરકારની રાજકોષીય ખાધ, મુખ્યત્વે મહેસૂલની ઓછી આવકને કારણે, વધીને 11.58 લાખ કરોડ અથવા 145.5% (વર્ષ 2020-21ના પ્રથમ નવ મહિના માટે હિસાબ) થઈ ગઈ છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- 2020-21 વર્ષ માટે રાજકોષીય ખાધ નિર્ધારિત:
  - > કેન્દ્ર સરકારે વર્તમાન નાણાકીય વર્ષ માટે 7.96 લાખ કરોડ રૂપિયા અથવા કુલ ઘરેલુ ઉત્પાદન (GDP) ના 3.5 ટકા લક્ષ્યાંક રાખ્યો છે.
- વર્ષ 2019-2020 માં રાજકોષીય ખાધ:
  - > કંટ્રોલર જનરલ ઓફ એકાઉન્ટ્સ (CGA) દ્વારા જારી કરવામાં આવેલા આંકડા મુજબ, ગયા નાણાકીય વર્ષમાં ડિસેમ્બરના અંતમાં રાજકોષીય ખાધ, વર્ષ 2019-20ના બજેટના અંદાજના 132.4% હતી.

ઉચ્ચ નાણાકીય ખાધ માટેનાં કારણો

- ઓછી આવકની રસીદ:
  - > લોકડાઉન પછી કોવિડ-19 રોગચાળો અને સામાન્ય વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિમાં ભંગાણ હોવાને કારણે આવકમાં ઘટાડો જોવા મળ્યો હતો.
- વધારે ખર્ચ:
  - > સરકારના રોગચાળા રાહત કાર્યક્રમો, અન્ન અને જાહેર વિતરણ અને ગ્રામીણ વિકાસ કાર્યક્રમોના કારણે મહેસૂલ ખર્ચમાં નોંધપાત્ર વધારો થયો છે.

રાજકોષીય ખાધ

- > સરકાર દ્વારા રાજકોષીય ખાધ નાણાકીય વર્ષ દરમિયાન ભારતની 'સંચિતનીધિ' કુલ પ્રાપ્તિ/આવક (દેવાની પ્રાપ્તિને બાદ કરતાં) કરતાં વધુ કુલ ચૂકવણી (દેવાની ચૂકવણી સિવાય) તરીકે વર્ણવી હતી.
- > સરળ શબ્દોમાં કહીએ તો, તે સરકારના ખર્ચની તુલનામાં તેની આવકમાં થયેલા ઘટાડાને સૂચવે છે.

- જે સરકારમાં ઊંચી રાજકોષીય ખાધ હોય તે સરકાર તેના સંસાધનો કરતા વધુ ખર્ચ કરે છે.
- તે GDPની ટકાવારી અથવા આવક ઉપરાંત ખર્ચ થયેલા કુલ પૈસા તરીકે ગણવામાં આવે છે.
- કોઈ પણ સંજોગોમાં, આવકના આંકડામાં ફક્ત કર અને અન્ય આવકનો સમાવેશ થાય છે અને આવકની અછતને પહોંચી વળવા માટે ઉધાર પૈસા શામેલ નથી.
- **પદ્ધતિ:**
- રાજકોષીય ખાધ કુલ સરકારી ખર્ચ (મૂડી અને આવક ખર્ચ) – કુલ સરકારી આવક (આવકની પ્રાપ્તિ + દેવાની વસૂલાત + અન્ય આવક).
- **ખર્ચના ઘટકો:**
- સરકાર તેના બજેટમાં અનેક કાર્યો માટે ભંડોળની ફાળવણી કરે છે, જેમાં પગાર, પેન્શન વગેરેની ચુકવણી (મહેસૂલ ખર્ચ) અને માળખાગત સુવિધાઓ, વિકાસ વગેરે (મૂડી ખર્ચ) નો સમાવેશ થાય છે.
- **આવકની અનુભૂતિના ઘટકો:**
- આવક ઘટક બે ચલોથી બનેલો છે, પ્રથમ, કેન્દ્ર દ્વારા કરવેરાથી મેળવેલી આવક અને બીજો, કર સિવાયના સ્ત્રોતોથી પ્રાપ્ત થતી આવક.
- કરપાત્ર આવકમાં કોર્પોરેશન ટેક્સ, આવકવેરો, કસ્ટમ્સ, આબકારી, GST અને અન્યથી પ્રાપ્ત કરાયેલા ભંડોળ શામેલ છે.
- કરવેરાપાત્ર આવકમાં બાહ્ય અનુદાન, વ્યાજની આવક, ડિવિડન્ડ અને નફા, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની પ્રાપ્તિ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- રાજકોષીય ખાધ મહેસૂલ ખાધથી અલગ છે જે ફક્ત સરકાર અને મહેસૂલ આવકના મહેસૂલ ખર્ચથી સંબંધિત છે.
- સરકાર દ્વારા નાણાં ઉધાર લેવાથી રાજકોષીય ખાધ પૂરી થાય છે. આ રીતે નાણાકીય વર્ષમાં સરકારની રૂણ લેવાની કુલ જરૂરિયાત તે વર્ષના નાણાકીય ખાધ સમાન છે.
- ઊંચી રાજકોષીય ખાધ અર્થવ્યવસ્થા માટે ફાયદાકારક હોઈ શકે છે જો નાણાંનો ઉપયોગ રાજમાર્ગો, રસ્તાઓ, બંદરો અને વિમાની મથકો જેવી ઉત્પાદક સંપત્તિ બનાવવા માટે કરવામાં આવે છે અને આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપે છે અને રોજગાર ઉત્પન્ન થાય છે.
- નાણાકીય જવાબદારી અને બજેટ વ્યવસ્થાપન અધિનિયમ, 2003 એ પૂરી પાડે છે કે 31 માર્ચ 2021 સુધીમાં કેન્દ્ર સરકારે નાણાકીય ખાધને GDPના 3% સુધી મર્યાદિત કરવા યોગ્ય પગલાં ભરવા જોઈએ.
- 2016 માં રચાયેલી એન.કે.સિંઘ સમિતિએ ભલામણ કરી હતી કે સરકારે 31 માર્ચ 2020 સુધીમાં નાણાકીય ખાધને GDPના 3% સુધી લક્ષ્યાંક આપવી જોઈએ, વર્ષ 2020-21 અને 2023 માં 2.8% થવી જોઈએ. 2.5% સુધી ઘટાડવી જોઈએ.

નિયંત્રક અને ઓડિટર જનરલ

- આ પોસ્ટ નાણાં મંત્રાલયના ખર્ચ વિભાગ હેઠળ આવે છે.
- તે ભારત સરકારના મુખ્ય હિસાબી સલાહકાર છે અને મેનેજમેન્ટ એકાઉન્ટિંગ સિસ્ટમની સ્થાપના અને એકાઉન્ટિંગ માટે તકનીકી રીતે જવાબદાર છે.
- CGA ઓફિસ કેન્દ્ર સરકાર માટે ખર્ચ, આવક, રૂણ અને વિવિધ નાણાકીય સૂચકાંકોના માસિક અને વાર્ષિક વિશ્લેષણ કરે છે.

15મા નાણાપંચની ભલામણો: નાણાકીય સમાવેશન

- તાજેતરમાં, ગૃહ મંત્રાલયે વિદેશી ફાળો (નિયમન) અધિનિયમ, 2010 હેઠળ બેંકો માટે નવી નિયમન માર્ગદર્શિકા જારી કરી છે, જે અંતર્ગત, કોઈપણ વિદેશી સ્ત્રોત (સંગઠન) તરફથી બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (NGO) દ્વારા ભારતીય રૂપિયા મેળવવામાં આવે છે. જો આવા દાન સમયે સ્ત્રોત ભારતમાં સ્થિત થયેલ હોય તો પણ તે વિદેશી ફાળો માનવામાં આવશે.

Back to Basics : નવી માર્ગદર્શિકા

- વિદેશી યોગદાનનો અવકાશ વધારવો: નવા નિયમો મુજબ, કોઈપણ વિદેશી / વિદેશી સ્ત્રોત, વિદેશી મૂળના ભારતીય સ્ત્રોતો જેવા કે ઓવરસીઝ સિટીઝન ઓફ ઈન્ડિયા (OCI) અને પર્સન ઓફ ઈન્ડિયન ઓરિજિન (PIO) કાર્ડધારક દ્વારા ભારતીય રૂપિયામાં દાન વગેરે વિદેશી યોગદાન માનવામાં આવશે.
- FATFના ધોરણોને પુરા કરવા: માર્ગદર્શિકામાં જણાવાયું છે કે વૈશ્વિક ફાઈનાન્સિયલ વોયડોગ-ફાઈનાન્સિયલ એક્શન ટાસ્ક ફોર્સ (FATF) ના ધોરણો અનુસાર બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (NGO) દ્વારા પ્રયાસોનું પાલન કરવું જોઈએ.

બેંકો દ્વારા ફરજિયાત રિપોર્ટિંગ

- કોઈ પણ સરકારી સંસ્થા, એસોસિએશન અથવા વ્યક્તિગત દ્વારા કોઈ વિદેશી યોગદાનની પ્રાપ્તિ અથવા ઉપયોગના 48 કલાકની અંદર, તમામ બેન્કોએ કેન્દ્ર સરકારને સૂચિત કરવું ફરજિયાત છે, પછી ભલે તે નોંધણીકૃત હોય કે ના હોય, અથવા વિદેશી ફાળો (નિયમન) અધિનિયમ, 2010 હેઠળ પૂર્વ મંજૂરી આપવામાં આવી હોય કે ન આપવામાં આવી હોય.

નિર્ધારિત બેંકિંગ ચેનલ

- વિદેશી ફાળો (નિયમન) સુધારા અધિનિયમ (FCRA), 2020 ને સંસદ દ્વારા સપ્ટેમ્બર 2020 માં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ અંતર્ગત નવી જોગવાઈનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો, જે મુજબ તમામ બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (NGO) ને

સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાની નવી દિલ્હી શાખામાં વિદેશી ફાળો મેળવવો ફરજિયાત છે.

- વિદેશી યોગદાન મેળવનાર તમામ બિન-સરકારી સંસ્થાઓએ સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાની નવી દિલ્હી શાખામાં નિયુક્ત FCRA ખાતું ખોલવું પડશે અથવા તેના હાલના ખાતાને તેની સાથે જોડવું પડશે.

FCRA નિયમન માટેનું કારણ

- 2010 અને 2019 ની વચ્ચે વિદેશી યોગદાનનો વાર્ષિક પ્રવાહ લગભગ બામણો થઈ ગયો છે, પરંતુ ઘણા વિદેશી યોગદાન પ્રાપ્તકર્તાઓ એ હેતુ માટે ફાળાનો ઉપયોગ કરી રહ્યા નથી કે જેના માટે તેઓ નોંધાયેલા હતા અથવા FCRA નિયમનની સુધારેલી જોગવાઈઓ હેઠળ પૂર્વ મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય ગૃહ મંત્રાલયે છ બિન-સરકારી સંસ્થાઓના લાઈસન્સ સ્થગિત કરી દીધા હતા, જેમના પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે તેઓ ધાર્મિક રૂપાંતર માટે વિદેશી યોગદાનનો ઉપયોગ કરે છે.
- તેથી, આવા યોગદાનથી દેશની આંતરિક સુરક્ષાને પ્રતિકૂળ અસર ન થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા, તેમનું યોગ્ય રીતે નિયમન કરવું જરૂરી છે.
- તાજેતરમાં, રાષ્ટ્રીય તપાસ એજન્સી (NIA) એ વિદેશી જૂથ સામે કેસ નોંધ્યો છે, જે ભારતમાં અલગતાવાદી પ્રવૃત્તિઓ માટે નાણાં પૂરા પાડે છે.
- આ દ્વારા, વિદેશી યોગદાનની પ્રાપ્તિ અને ઉપયોગમાં પારદર્શિતા અને જવાબદારીની ખાતરી કરી શકાય છે.

FCRA સંબંધિત વિવાદ

- અસ્પષ્ટ અવકાશ:**
  - કાયદો દેશના રાષ્ટ્રીય અને આર્થિક હિતને ધ્યાનમાં રાખીને હાનિકારક પ્રવૃત્તિઓ માટે વિદેશી યોગદાનની પ્રાપ્તિ પર પ્રતિબંધિત કરે છે.
  - જો કે, આ અધિનિયમમાં 'રાષ્ટ્રીય હિત' વગેરે વિશે કોઈ સ્પષ્ટતા નથી.
- મૂળભૂત અધિકારોની મર્યાદા:**
  - FCRA દ્વારા લાદવામાં આવેલ પ્રતિબંધ બંધારણની કલમ 19 (1) (A) અને 19 (1) (C) હેઠળ જોડાણ રચવાની અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતા અને સ્વતંત્રતાના અધિકારને મર્યાદિત કરે છે.

વિદેશી યોગદાન (નિયમન) અધિનિયમ, 2010

- ભારતમાં વ્યક્તિઓના વિદેશી ભંડોળ FCRA એક્ટ હેઠળ નિયંત્રિત થાય છે અને ગૃહ મંત્રાલય દ્વારા લાગુ કરવામાં આવે છે.
- ગૃહ મંત્રાલયની પરવાનગી વિના વ્યક્તિ 25,000 રૂપિયા સુધીના વિદેશી યોગદાન સ્વીકારી શકે છે.
- વિદેશી ફાળો મેળવનારને તેનો હેતુ જણાવવો પડશે જેના માટે તે વિદેશી યોગદાન લઈ રહ્યાં છે.

- આ કાયદા હેઠળ સંસ્થાઓની નોંધણી પાંચ વર્ષ માટે માન્ય છે, પરંતુ તે તમામ માપદંડોનું પાલન કર્યા પછી તેનું નવીકરણ કરી શકાય છે.

વિદેશી ફાળો (નિયમન) સુધારા અધિનિયમ, 2020

- સુધારા દ્વારા, આધારને તમામ હોદ્દદારો, ડિરેક્ટર અને બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (NGO) ના અન્ય મુખ્ય અધિકારીઓ અથવા વિદેશી યોગદાન પ્રાપ્ત કરનારા લોકો અને સંગઠનો માટે ફરજિયાત ઓળખ દસ્તાવેજ બનાવવામાં આવ્યો હતો.
- સુધારણા પછી, કોઈ પણ વ્યક્તિ, સંગઠન અથવા નોંધાયેલ કંપની વિદેશી ફાળો પ્રાપ્ત કર્યા પછી તે વિદેશી યોગદાન અન્ય કોઈ સંસ્થામાં સ્થાનાંતરિત કરી શકશે નહીં.
- વિદેશી ફાળો ફક્ત સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (SBI), નવી દિલ્હીની શાખામાં મળશે, જે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સૂચિત કરવામાં આવશે.
- હવે કોઈ પણ બિન-સરકારી સંસ્થા (NGO) વહીવટી ખર્ચમાં 20 ટકાથી વધુ વિદેશી યોગદાનનો ઉપયોગ કરી શકશે નહીં.
- નોંધનીય છે કે સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલા આ સુધારાઓની રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ આકરી ટીકા કરવામાં આવી હતી.

આગળનો રસ્તો

- વિદેશી યોગદાન પર અતિશય નિયમન બિન-સરકારી સંગઠનોના કાર્યને અસર કરી શકે છે, તેમ છતાં તે સરકારી યોજનાઓને ગ્રાઉન્ડ લેવલ પર અમલમાં મૂકવામાં મદદગાર છે અને સરકાર જે કામગીરી કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે તે જગ્યાઓ ભરવામાં મદદ કરે છે.
- તે જરૂરી છે કે આ નિયમો વૈશ્વિક સમુદાય માટે તેનું કાર્ય સરળ રીતે કરવા માટે મહત્વપૂર્ણ સંસાધનોની આપલેમાં દખલ ન કરે, અને ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓમાં નાણાંનો ઉપયોગ થઈ રહ્યો હોવાના સ્પષ્ટ પુરાવા ન મળે ત્યાં સુધી આ પ્રક્રિયાને પ્રતિબંધિત કરવી જોઈએ નહીં.

15 મા નાણાપંચનો અંતિમ અહેવાલ રજૂ કરાયો

- ભારતના 15 મા નાણાપંચે પાંચ વર્ષના સમયગાળા માટે પોતાનો અંતિમ અહેવાલ રજૂ કર્યો છે. આ અહેવાલ ભારતની નગરપાલિકાઓના નાણાકીય વહીવટને બદલવાના ઉદ્દેશ સાથે રજૂ કરવામાં આવ્યો છે.

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- નાણાકીય વર્ષ 2020-21 માટેનો વચગાળાનો અહેવાલ 2020-21ના બજેટની સાથે સંસદમાં રજૂ કરાયો હતો.

- નાણાકીય વર્ષ 2021-25 ના નાણાકીય વર્ષ 2025-26 માટેનો અંતિમ અહેવાલ 2021-22 ના બજેટ સાથે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

અહેવાલની વિશેષતા

- વચગાળાના અહેવાલમાં 15 માં નાણાપંચે ભારતની મ્યુનિસિપલિટીઝના નાણાકીય શાસન માટેનો દરો વધાર્યો છે.
- આ અંતિમ અહેવાલ ચાર ચોક્કસ એજન્ડા પર કેન્દ્રિત છે.
- 15 માં નાણાપંચે પાલિકાઓ માટેનો એકંદર ખર્ચ વધારવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. તેણે નાણાકીય વર્ષ 2020-21 માટે 29,000 કરોડ રૂપિયા રાખ્યા છે. સ્થાનિક સંસ્થાઓની કુલ ગ્રાન્ટમાં નગરપાલિકાઓનો હિસ્સો 30 ટકાથી વધારીને 40 ટકા કરવાનો સંકેત પણ આપ્યો છે.
- નાણાં પંચથી અનુદાન મેળવવા માટે ભારતની કોઈપણ પાલિકા માટે પ્રવેશની બે શરતો નક્કી કરવામાં આવી છે: ઓડિટ કરેલા વાર્ષિક ખાતાનું પ્રકાશન અને ફ્લોર રેટની અધિસૂચના.
- 15માં નાણાં પંચે એક મિલિયનથી વધુની વસ્તી ધરાવતા શહેરી જૂથો અને અન્ય શહેરો વચ્ચે તફાવત મેળવવાનો અભિગમ અપનાવ્યો છે.
- તે મ્યુનિસિપલ ખાતાઓ માટે એક સામાન્ય ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ, મ્યુનિસિપલ ફાઈનાન્સ માટે એકીકૃત અભિગમ અને રાજ્ય સ્તરે ક્ષેત્રીય ક્ષેત્ર ઉપરાંત સોર્સ પર વ્યક્તિગત વ્યવહારોના ડિજિટલ પગલાની પણ ભલામણ કરે છે.
- વચગાળાના અહેવાલમાં આ ચાર પાસા પ્રકાશિત કરે છે કે 15 માં નાણાપંચનો ઉદ્દેશ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની ફાઈનાન્સિસમાં સુધારો લાવવાનો છે. જો કે, તે સુધારાઓ લાવવાનો પાયો તેરમા અને ચૌદમા નાણા પંચ દ્વારા પણ નાખ્યો હતો.

રાજકોષીય ખાધ 2020-21 માટે GDPના 9.5% રહેવાનો અંદાજ

- નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારમણે 2021-22ના ભાષણ દરમિયાન જણાવ્યું હતું કે, આગામી નાણાકીય વર્ષમાં રાજકોષીય ખાધ કુલ સ્થાનિક ઉત્પાદ (GDP) ના 6.8 ટકા હોવાનો અંદાજ છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- નાણામંત્રીના જણાવ્યા અનુસાર, 2020-21માં રાજકોષીય ખાધ વધીને 5% થવાનો અંદાજ છે.
- આનાથી નાણાકીય વર્ષ દરમિયાન COVID -19 ના ફાટી નીકળવાથી ખર્ચમાં વધારો થશે.
- દેશવ્યાપી લોકડાઉનને કારણે આર્થિક પ્રવૃત્તિઓને પ્રતિકૂળ અસર થઈ છે અને તેના પરિણામ રૂપે 7% ની અર્થવ્યવસ્થામાં સંકોચન થાય છે.
- ચાલુ નાણાકીય વર્ષ માટે સરકારે અગાઉ રાજકોષીય ખાધ 5% નો અંદાજ મૂક્યો હતો.

- નાણામંત્રીએ લોકસભામાં 2021-22નું બજેટ રજૂ કરતી વખતે કહ્યું કે, સરકારનું લક્ષ્ય છે કે વર્ષ 2025-26 સુધીમાં રાજકોષીય ખાધ GDPના 5% ની નીચે લાવવું.
- નાણાં પ્રધાને કહ્યું કે સરકાર ચાલુ નાણાકીય વર્ષના બાકીના 2 મહિના દરમિયાન 80,000 કરોડ રૂપિયા ઉધાર લેવાની યોજના ધરાવે છે.

રાજકોષીય ખાધ

- રાજકોષીય ખાધ એ સરકારી ખર્ચ અને આવક વચ્ચેનો તફાવત છે. જ્યારે સરકારનો ખર્ચ એક વર્ષમાં તેની આવક કરતાં વધી જાય છે, ત્યારે સ્થિતિ એક રાજકોષીય ખાધ છે. તે GDPના ટકાવારી તરીકે ગણવામાં આવે છે.

ગ્રીન ટેક્સની CNG કારના વેચાણ પર અસર

- તાજેતરમાં આટો ઉદ્યોગ પ્રકાશ પાડ્યો છે કે પેટ્રોલ અને ડીઝલ વાહનો પર ગ્રીન ટેક્સ લાદવાના સરકારના પ્રસ્તાવથી મારૂતિ સુઝુકી ઈન્ડિયા લિમિટેડને સૌથી વધુ લાભ મળશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- મારૂતિ ભારતની ટોચની કાર ઉત્પાદક છે અને તમામ ઘરેલુ ઉત્પાદકોમાં કોમ્પ્રેસ્ડ નેચરલ ગેસ (CNG) વાહનોનો સૌથી મોટો પોર્ટફોલિયો છે.
- સુઝુકી મોટર કોર્પ યુનિટ 2022 સુધીમાં તેના CNG વાહનનું વેચાણ 200,000 યુનિટમાં કરવાની યોજના ધરાવે છે.
- નાણાકીય વર્ષ 2020 માં મારૂતિએ 1,06,443 CNG વાહનો વેચીને રેકોર્ડ બનાવ્યો હતો. આ પ્રકારના વાહનોના વેચાણમાં વાર્ષિક સરેરાશ 5% વૃદ્ધિ થાય છે.
- ડીઝલની તુલનામાં મારૂતિ CNG વાહનોને પર્યાવરણના અનુકૂળ વિકલ્પ તરીકે દબાણ કરી રહી છે.
- મારૂતિએ ડીઝલ વાહનોનું વેચાણ બંધ કરી દીધું છે અને તેના CNG મોડેલોના પોર્ટફોલિયોના વિસ્તરણની મહત્વાકાંક્ષી યોજના છે.

વાહનો પર ગ્રીન ટેક્સ

- માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ મંત્રી નીતિન ગડકરીએ 1 એપ્રિલ, 2022 થી અમલમાં આવતા ચોક્કસ વર્ગના વાહનો પર ગ્રીન ટેક્સ લાગુ કરવાની જાહેરાત કરી છે. સરકારે પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે કે નોંધણી નવીકરણ સમયે ખાનગી વાહનો પર ગ્રીન ટેક્સ લગાવી શકાય છે. આ પેટ્રોલ અથવા ડીઝલ વાહનના રોડ ટેક્સના 10-25% જેટલું હોઈ શકે છે. નોંધણી પ્રમાણપત્ર અને માવજત પ્રમાણપત્રના નવીકરણ સમયે આઠ વર્ષથી વધુ જુના પરિવહન અથવા વાણિજ્યિક વાહનો પર પણ આ પ્રકારનો ટેક્સ લેવામાં આવશે.

ગ્રીન ટેક્સથી માર્કેટિંગ કેવી રીતે લાભ થશે?

- હાઈબ્રીડ વાહનો, ઇલેક્ટ્રિક વાહનો અને વાહનો કે જે CNG, ઇથેનોલ અને લિક્વિફાઈડ પેટ્રોલિયમ ગેસ (LPG) જેવા સ્વચ્છ વૈકલ્પિક બળતણો પર ચાલે છે, તેઓને ગ્રીન ટેક્સના ધોરણો હેઠળ ગ્રીન ટેક્સમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવશે. પેટ્રોલ અથવા ડીઝલ વાહનો ઉપર વધારે ટેક્સ લાગશે. પેટ્રોલ અને ડીઝલ કાર પર વધારે ટેક્સ લોકોને CNGમાં સ્થળાંતર કરવા મજબૂર કરશે. આનાથી માર્કેટિંગ અને હાન્ડાઈ જેવી કંપનીઓને ફાયદો થશે. આ ઉપરાંત, કંપનીઓ અને ડીલરો ગ્રાહકોને CNG વાહનો ખરીદવા માટે પ્રેરિત કરવા માર્કેટિંગ વ્યૂહરચના તરીકે ગ્રીન સેસ અને વધેલા ખર્ચનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

મહત્વ

- સરકારે આ નીતિની જાહેરાત સાથે આ સ્કેપિંગ નીતિ નવા વાહનોના વેચાણને પ્રોત્સાહિત કરશે. ઓટોમોટિવ ઉત્પાદકો વાહન સ્કેપિંગ વિકલ્પોની પણ શોધ કરી રહ્યા છે. આ એક અલગ ઉદ્યોગનો વિકાસ કરી શકે છે જે બદલામાં રોજગારની વધુ તકો ઉભી કરશે એવી દરખાસ્ત કરી છે. આ દરખાસ્ત કેન્દ્રિય બજેટની રજૂઆત દરમિયાન રજૂ કરવામાં આવી હતી. સ્વૈચ્છિક વાહન સ્કેવિંગ નીતિ અયોગ્ય અને પ્રદૂષિત વાહનોને બહાર કાઢવામાં મદદ કરશે.

બજેટ 2021: સ્વૈચ્છિક વાહન સ્કેપેજ નીતિ

- ભારતના નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામને 'સ્વૈચ્છિક વાહન સ્કેપેજ નીતિ' માટે દરખાસ્ત કરી છે. આ દરખાસ્ત કેન્દ્રિય બજેટની રજૂઆત દરમિયાન રજૂ કરવામાં આવી હતી. સ્વૈચ્છિક વાહન સ્કેપેજ નીતિ અયોગ્ય અને પ્રદૂષિત વાહનોને બહાર કાઢવામાં મદદ કરશે.

કૃષિ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને ડેવલપમેન્ટ સેસ (Agricultural Infrastructure and Development Cess)

- ભારતના નાણામંત્રી નિર્મલા સીતારામને કેન્દ્રિય બજેટ 2021 રજૂ કરતી વખતે કેટલીક ચીજો પર કૃષિ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને ડેવલપમેન્ટ સેસ (AIDC) ની જાહેરાત કરી હતી. AIDC દ્વારા COVID-19 રોગચાળા વચ્ચે એક ઉજ્જવળ સ્થાન બની રહેલા ક્ષેત્રોને ટેકો આપવાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- નવી નીતિ બળતણ-કાર્યક્ષમ અને પર્યાવરણને અનુકૂળ વાહનોને પ્રોત્સાહિત કરવામાં મદદ કરશે.
- આમ, તે વાહનોના પ્રદૂષણને ઘટાડશે અને ભારતના વિશાળ આયાત બિલને ઘટાડશે.
- સૂચિત વાહન સ્કેપિંગ નીતિ મુજબ જો કોઈ વાહન ત્રણથી વધુ વખત તંદુરસ્તી પરીક્ષણમાં નિષ્ફળ જાય છે, તો તે ફરજિયાત સ્કેપિંગને પાત્ર રહેશે.
- જોકે, સરકારે હજુ સુધી અંતિમ સ્કેપિંગ નીતિ રજૂ કરી નથી.
- સ્વૈચ્છિક સ્કેપિંગ નીતિ તંદુરસ્તી પરીક્ષણો પર આધારિત હશે.
- ખાનગી વાહનોના કિસ્સામાં, જીવન 20 વર્ષ નક્કી કરવામાં આવ્યું છે જ્યારે વેપારી વાહનો માટે, 15 વર્ષ સૂચવવામાં આવ્યા છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- AIDC ઓછી સંખ્યામાં વસ્તુઓ પર લાગુ કરવામાં આવશે.
- આ માપદંડ હેઠળ, ગ્રાહકોને મોટાભાગના માલ પર કોઈ વધારાનો બોજો આપવામાં આવશે નહીં.
- AIDCની ઘોષણા કરવામાં આવી હતી કારણ કે કૃષિ ઉત્પાદનને અસરકારક રીતે સંરક્ષણ અને પ્રક્રિયા કરવા તેમજ વધુ ઉત્પાદન માટે કૃષિ માળખાગત સુવિધામાં સુધારો કરવાની તાત્કલિક જરૂરિયાત હતી.
- આ સેસથી ખેડૂતોને વધારાનું મહેનતાણું પણ સુનિશ્ચિત કરવામાં આવશે.
- વસ્તુઓ પર AIDC
- નાણાં પ્રધાને વિવિધ વસ્તુઓ પર AIDCની દરખાસ્ત કરી છે.
- પેટ્રોલ પર લિટર દીઠ 5.
- ડીઝલ પર પ્રતિ લિટર 4.
- 5 ટકા સોના, ચાંદી પર.
- આલ્કોહોલિક પીણા પર 100 ટકા.
- કાચા પામ તેલ પર 5 ટકા.
- ફૂડ સોયાબીન અને સૂર્યમુખી તેલ પર 20 ટકા.
- સફરજન પર 35 ટકા.
- કોલસો, લિગ્નાઈટ અને પીટ પર 5 ટકા.
- ઉલ્લેખિત ખાતરો પર 5 ટકા.
- કાબૂલી ચણા પર 30 ટકા.
- મસૂર પર 20 ટકા.
- ચના પર 50 ટકા.
- વટાણા પર 40 ટકા.
- કપાસ પર 5 ટકા.

પૃષ્ઠભૂમિ

- સરકારે તેના વિવિધ વિભાગો અને જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો (PSU) દ્વારા ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા વાહનો માટે સ્કોરિંગ નીતિની જાહેરાત કર્યા પછી તરત જ સરકારે આ જાહેરાત કરી હતી.
- માર્ગ પરિવહન અને હાઈવે મંત્રાલયે તાજેતરમાં 15 વર્ષથી વધુ જૂનાં અને સરકાર અને જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમોની માલિકીના વાહનો માટે વાહન સ્કેપિંગ નીતિને મંજૂરી આપી છે.
- આ નીતિ કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારની માલિકીના વાહનોને 1 એપ્રિલ, 2022 થી લાગુ કરવામાં આવશે.

ગ્રાહકો પર અસર

- પેટ્રોલ અને ડીઝલ પર સેસ લાગુ કરવાથી ગ્રાહકો પર કોઈ વધારાનો બોજો નહીં આવે કારણ કે અનબ્રાંડેડ પેટ્રોલ પહેલેથી રૂ. 2.98 ની બેઝિક એક્સાઈઝ ડ્યુટી (BED) ઉપરાંત લિટર દીઠ રૂ. 12 ની વિશેષ વધારાની એક્સાઈઝ ડ્યુટી (SAED) આકર્ષે છે. BED અને સેડને હવે વધારીને અનુક્રમે રૂ. 1.4 અને 11 રૂપિયા કરવામાં આવ્યા છે. આમ, ઉપભોક્તાએ વધારે કંઈપણ ચૂકવવું પડશે નહીં. તેવી જ રીતે, આલ્કોહોલિક પીણા પર 150 ટકા BED વસૂલવામાં આવે છે, જે હવે ઘટાડીને 50 ટકા કરી દેવામાં આવ્યા છે.

કૃષિ નિકાસમાં વધારો

- તાજેતરમાં વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, એપ્રિલ-ડિસેમ્બર 2020 ના ગાળામાં કૃષિ નિકાસમાં 9.8% નો વૃદ્ધિ નોંધાઈ છે.
- ભારત સરકારે નિકાસમાં સુધારો લાવવા Merchandise Exports from India Scheme (MEIS) ને બદલે વેપારી નિકાસના નિકાસને સુધારવા માટે Remission of Duties or Taxes on Export Product (RoDTEP) શરૂ કરી હતી.

Back to Basics : એપ્રિલથી ડિસેમ્બર 2020 ડેટા

- કુલ વેપારી નિકાસમાં 15.5% નો ઘટાડો નોંધાયો છે.
- તે જ સમયગાળા દરમિયાન કૃષિ નિકાસમાં 9.8% નો વધારો થયો છે.
- ભારતમાં ઉત્પાદિત તમામ ચીજોનો કુલ વેપારી નિકાસમાં સમાવેશ થાય છે, જ્યારે કૃષિ નિકાસમાં ફક્ત કૃષિ ઉત્પાદનોનો સમાવેશ થાય છે.

કૃષિ નિકાસમાં વધારાના કારણો

- વધતી આંતરરાષ્ટ્રીય કિંમતો
- માંગણીઓનું સામાન્યકરણ
- તેમની અર્થવ્યવસ્થા ખોલવાની માંગ (કોવિડ -19 ના સમયે લોકડાઉનથી) મોટા ભાગના દેશોમાં મે 2020 પછી આંતરરાષ્ટ્રીય ભાવોમાં વધારો થવા લાગ્યો હતો. અર્થવ્યવસ્થા ખોલ્યા પછી, ઉત્પાદનોનો પુરવઠો ઘટવા લાગ્યો. આ પરિસ્થિતિએ ભારતીય કૃષિ પેદાશોની નિકાસને તકમાં ફેરવી હતી.
- બિન-બાસમતી ચોખા, ખાંડ, તેલીબિયાં, કપાસ, ઘઉં અને અન્ય અનાજ (મુખ્યત્વે મકાઈ) વગેરે ભારતીય કૃષિ પેદાશોની નિકાસ કરવામાં આવતી હતી.
- ફૂડ એન્ડ એગ્રિકલ્ચર ઓર્ગેનાઈઝેશન (FAO) એ જાન્યુઆરી 2021 માં તેનું નવીનતમ ફૂડ પ્રાઈસ ઈન્ડેક્સ (FPI) બહાર પાડ્યું, જે દર્શાવે છે કે FPI 78 મહિનાની સર્વાધિક ઉચ્ચતમ સપાટીએ પહોંચી ગઈ છે.

ચીન દ્વારા માલ સંગ્રહ:

- ચીનના સંગ્રહથી માલના વૈશ્વિક ભાવમાં વધારો થયો હતો.
- ભૂ-રાજકીય તનાવ વચ્ચે વ્યૂહાત્મક ખાદ્ય સ્ટોક બનાવવા માટે મકાઈ, ઘઉં, સોયાબીન, ખાંડ, દૂધ પાવડર જેવી ચીજવસ્તુઓની આયાતમાં વધારો થયો છે.

ઘણા દેશોમાં શુષ્ક હવામાન:

- વર્તમાન નિકાસ પુનરુદ્ધાર એ આર્જેન્ટીના, બ્રાઝિલ, યુકેન, થાઈલેન્ડ અને વિયેતનામ જેવા મોટા ઉત્પાદક દેશોમાં શુષ્ક હવામાનની સ્થિતિનું પરિણામ છે.
- રશિયા (વિશ્વનો સૌથી મોટો ઘઉંનો નિકાસ કરનાર) અને આર્જેન્ટીના (વિશ્વના મુખ્ય ખાદ્ય ઉત્પાદક અને ખાદ્ય નિકાસ કરનાર દેશ) એ ઉચ્ચ સ્થાનિક ખાદ્ય કુગાવાના પ્રત્યુત્તરમાં અનાજના વહાણ પરના ટેક્સ પર અસ્થાયી નીલંબન કર્યું હતું.

ભારતમાં ચોમાસાની અનુકૂળ સ્થિતિ:

- બીજી તરફ, ભારતને હવામાન સંબંધિત ગંભીર સમસ્યાઓનો સામનો કરવો પડ્યો નથી. વર્ષ 2019 અને વર્ષ 2020 બંનેમાં શિયાળાની શરૂઆત તેમજ વરસાદની શરૂઆત જોવા મળી હતી.

કૃષિ કાર્યને લોકડાઉનમાં છૂટ:

- ખેડૂતોનો રવી પાક સારો હતો કેમ કે સરકાર દ્વારા કૃષિ પ્રવૃત્તિઓને લોકડાઉન પ્રતિબંધમાંથી છૂટ આપવામાં આવી હતી.

વધતી નિકાસનું મહત્વ:

- જો કૃષિ નિકાસ વધતી રહે છે, તો માર્ચ 2021 માં આગામી રવિ પાકના ભાવમાં વધારો કરવામાં મદદ મળી શકે છે, જે કૃષિ અસંતોષને શાંત કરવામાં મદદ કરશે.
- આનાથી ભારતને 5 ટ્રિલિયન ડોલરના અર્થતંત્રનું લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ મળશે.
- આ દ્વારા વર્ષ 2022 સુધીમાં ખેડૂતોની આવક બમણી કરવાનું લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ મળશે.

પેપલ ભારતમાં ઘરેલું ચુકવણી સેવાઓ બંધ કરશે

- અમેરિકન ડિજિટલ ચુકવણી સમાધાન પ્રદાતા પેપલે જાહેરાત કરી કે તે 1 એપ્રિલ, 2021થી ભારતની અંદર ઘરેલું ચુકવણી સેવાઓ આપવાનું બંધ કરશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- પેપલે વધુમાં જણાવ્યું છે કે હવે તે ભારતીય ઉદ્યોગો માટે વધુ આંતરરાષ્ટ્રીય વેચાણને સક્ષમ કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- મહત્વનું છે કે, પેપલે વર્ષ 2020 માં 6 લાખ ભારતીય વેપારીઓના આંતરરાષ્ટ્રીય વેચાણમાં 1.4 અબજ ડોલરનું પ્રોસેસિંગ કર્યું હતું.
- આમ, કંપનીએ ભારતમાં ઘરેલું ઉત્પાદનો તરફથી ધ્યાન હટાવવાનો નિર્ણય લીધો છે.

- > આ નિર્ણય સાથે, પેપલ ભારતની અંદર ઘરેલું ચુકવણી સેવાઓ પ્રદાન કરી શકશે નહીં. પરંતુ કંપની હવે વિશ્વવ્યાપી પેપલ ગ્રાહકોના 350 મિલિયન ગ્રાહકો સુધી પહોંચવા અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે તેમનું વેચાણ વધારવામાં મદદ કરવા માટે ઉત્પાદન વિકાસમાં રોકાણ કરશે. આ નિર્ણય ભારતીય અર્થવ્યવસ્થાને વિકસાવવામાં મદદ કરશે.

આ મુદ્દે હાઇકોર્ટનું વલણ

- > દિલ્હી હાઇકોર્ટે યુ.એસ. ઓનલાઇન પેમેન્ટ ગેટવે, પેપલની અરજી પર ફાઇનાન્સિયલ ઇન્ટેલિજન્સ યુનિટ (FIU) નો જવાબ માંગ્યો છે.
- > પેપલે પોતાની અરજીમાં મની લોન્ડરિંગ કાયદાનું ઉલ્લંઘન કરવા બદલ 96 લાખ રૂપિયાના દંડને પડકાર્યો હતો.
- > આમ જસ્ટિસ પ્રતિભા એમ. સિંહે FIUને નોટિસ ફટકારી હતી અને 26 ફેબ્રુઆરી સુધીમાં પેપલની અરજી પર પોતાનો કેસ રજૂ કરવા જણાવ્યું હતું.
- > આ મામલે ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI) ને પણ એક પક્ષ બનાવવામાં આવેલ છે.
- > કોર્ટે RBI અને નાણાં મંત્રાલયને નિર્દેશ આપ્યો છે કે પેપલ જેવી એન્ટિટીને રિપોર્ટિંગ એજન્સી તરીકે ગણી શકાય કે નહીં તે અંગે નીતિગત નિર્ણય લેવા માટે એક સમિતિની રચના કરવામાં આવશે.
- > કોર્ટે એમ પણ પૂછ્યું હતું કે શું તેઓ પ્રિવેન્શન ઓફ મની લોન્ડરિંગ એક્ટ (PMLA) દ્વારા નિયમન કરે છે.

પેપલ

- > તે એક અમેરિકન કંપની છે જે ઓનલાઇન ચુકવણી સિસ્ટમ ચલાવે છે. તે ટ્રાંઝેક્શન કરવા માટે ચેક અને મની ઓર્ડર માટે ઇલેક્ટ્રોનિક વિકલ્પ તરીકે પણ કામ કરે છે.

લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ યોજનામાં શામેલ અન્ય 14 ગૌણ વન ઉત્પાદનો

- > સરકારે લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ યોજના દ્વારા નાના જંગલ પેદાશોના માર્કેટિંગ માટેની પદ્ધતિ હેઠળ 14 નવા ગૌણ વન ઉત્પાદનોનો સમાવેશ કરવાનો નિર્ણય લીધો છે.

- > નવી શામેલ વસ્તુઓમાં ટસર કોકૂન(Tasar Cocoon), શુષ્ક કાથો(elephant apple dry), વાંસ, માલકાંગની બીજ અને જંગલી સૂકા મશરૂમ્સ શામેલ છે.

Back to Basics : યોજના વિશે

- > પસંદ કરેલા ગૌણ વન ઉત્પાદનો (MFP) ની સૂચિ માટેના લઘુત્તમ ટેકાના ભાવને કેન્દ્ર સરકારે વર્ષ 2011માં 'લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ અને ગૌણ વન ઉત્પાદનો' (એમએફપી) યોજનાની વેલ્યુ ચેઇન દ્વારા જાહેર કરી હતી.
- > તેનો ઉદ્દેશ વંચિત વસ્તીવાળી વસ્તીઓને સામાજિક સુરક્ષા પ્રદાન કરવા અને તેમના સશક્તિકરણમાં સહાય પૂરી પાડવાનો હતો.

અમલીકરણ

- > લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ (MSP) પર ગૌણ વન ઉત્પાદનો (MFP) ખરીદવાની જવાબદારી રાજ્ય દ્વારા નિર્ધારિત એજન્સીઓની રહેશે.
- > ગૌણ વન ઉત્પાદનોથી સંબંધિત ઉત્પાદનોનું બજાર મૂલ્ય સુનિશ્ચિત કરવા માટે, અનુસૂચિત એજન્સીઓને માર્કેટ એજન્ટોનો ઉપયોગ કરવાની સુવિધા આપવામાં આવશે.
- > આ યોજના પ્રાથમિક મૂલ્યમાં વધારો તેમજ સપ્લાય ચેઇન ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર જેવા કે કોલ્ડ સ્ટોરેજ, વેરહાઉસ વગેરે માટે પણ સહાય પૂરી પાડે છે.
- > આદિજાતિ બાબતોનું મંત્રાલય યોજનાના અમલીકરણ અને દેખરેખ માટે નોડલ મંત્રાલય હશે. લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ મંત્રાલય દ્વારા TRIFEDની તકનીકી સહાયથી નક્કી કરવામાં આવશે.

ગૌણ વન ઉત્પાદનો (MFP) શું છે?

- > વન અધિકાર અધિનિયમની કલમ 2 (i) માં નાના લાકડા અને વાંસ, બ્રશવુડ, સ્ટમ્સ, કેન, કોક્સ, મધ, મીણ, લાખ, તેંડુ / કેન્દુના પાંદડા, ઔષધીય છોડ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- > વાંસ અને શેરડીને 'ઇન્ડિયન ફોરેસ્ટ એક્ટ' 1927 હેઠળ 'ઝાડ' તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા હતા, તેને 'ગૌણ વન પેદાશો'ની વ્યાખ્યામાં વાંસ અને શેરડીનો સમાવેશ કરવા બદલવામાં આવ્યો છે.

નવીનીકરણીય ઊર્જના ક્ષેત્રમાં ભારત-બહેરિનની બેઠક મળી

- વર્ચુઅલ ફોર્મેટમાં નવી દિલ્હી ઊર્જના ક્ષેત્રમાં ભારત અને બહરીને સંયુક્ત કાર્યકારી જૂથની પ્રથમ બેઠક યોજાઈ હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આ મીટિંગમાં બહરીનના પ્રતિનિધિમંડળનું નેતૃત્વ સ્ટેનેબલ એનર્જી ઓથોરિટીના પ્રમુખ અબ્દુલ હુસેન બિન અલી મિર્ઝાએ કર્યું હતું. જ્યારે ભારતીય પ્રતિનિધિમંડળનું નેતૃત્વ નવી અને નવીનીકરણીય ઊર્જા મંત્રાલયના સંયુક્ત સચિવ દિનેશ દયાનંદ જગદાલે કરી રહ્યા હતા. આ બેઠકમાં બહેરિનમાં ભારતીય રાજદૂત પિયુષ શ્રીવાસ્તવ પણ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. આ બેઠકમાં, બંને પક્ષોએ આબોહવા પરિવર્તનનાં લક્ષ્યોને પૂરા કરવા માટે નવીનીકરણીય ઊર્જાના મહત્વ પર પ્રકાશ પાડ્યો અને આ ક્ષેત્રમાં ભાવિ લક્ષ્યો માટે શરૂ કરવામાં આવેલી અનેક પહેલ અંગે અહેવાલો રજૂ કર્યાં. બંને પક્ષો આ ક્ષેત્રમાં શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો, અનુભવ અને કુશળતા શેર કરવા સંમત થયા છે. આ સમય દરમિયાન, બંને પક્ષે ક્ષમતા વધારવા માટે અને આ ક્ષેત્રમાં ખાસ કરીને પવન, સૌર અને સ્વચ્છ હાઈડ્રોજન ક્ષેત્રે સંબંધિત એજન્સીઓ તેમ જ બંને દેશોના ખાનગી ક્ષેત્રની વચ્ચે સહયોગ વધારવા માટે એક સાથે કામ કરવા સંમત થયા હતા.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ભારત અને બહરીને નવીનીકરણીય ઊર્જાના ક્ષેત્રમાં દ્વિપક્ષીય સહયોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે જુલાઈ 2018 માં કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યાં.

બહેરિન માટે રસી મિત્રતા

- 'રસી મિત્રતા' ની પહેલ હેઠળ તાજેતરમાં ભારતે બહરીનને COVID-19 રસીના 100,000 ડોઝ ભેટ તરીકે પ્રદાન કર્યાં હતાં.

વેપાર અને રોકાણ અંગે પ્રથમ ભારત-EU ઉચ્ચ કક્ષાના સંવાદનું આયોજન

- 5 ફેબ્રુઆરી 2021 ના રોજ ભારત અને યુરોપિયન યુનિયન વચ્ચે વેપાર અને રોકાણ અંગે પ્રથમ ઉચ્ચ-સ્તરની વાટાઘાટો થઈ હતી. યુરોપિયન યુનિયનના એક્ઝિક્યુટિવ વાઈસ પ્રેસિડેન્ટ અને ટ્રેડ કમિશનર વાલ્ડીસ ડોમ્બ્રોવસ્કિસ અને વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ પ્રધાન પિયુષ ગોયલની અધ્યક્ષતામાં આ બેઠક મળી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ભારત-EUનો પ્રથમ ઉચ્ચ-સ્તરનો સંવાદ જુલાઈ 2020 માં યોજાયેલી 15 મી ભારત-EU નેતાઓ સમિટનું પરિણામ હતું. આ સંવાદની સ્થાપના દ્વિપક્ષીય વેપાર અને રોકાણ સંબંધો પ્રત્યે મંત્રી-સ્તરના માર્ગદર્શનના ઉદ્દેશથી કરવામાં આવી હતી.
- આ બેઠક દરમિયાન, મંત્રીઓએ કોવીડ -19 પછી એકતા અને વૈશ્વિક સહકારના મહત્વ પર ભાર મૂક્યો હતો. બંને પક્ષોએ નિયમિત મીટિંગોની શ્રેણી દ્વારા દ્વિપક્ષીય વેપાર અને રોકાણ સંબંધોને મજબૂત બનાવવાની સંમતિ આપી. દરમિયાન, મંત્રીઓએ ભારત-EU બહુપક્ષીય સંવાદનું આયોજન જેવા દ્વિપક્ષીય વેપાર અને રોકાણ સહકારના મુદ્દાઓ પર સર્વસંમતિ મેળવવાના હેતુ સાથે આગામી 3 મહિનાની અંદર બેઠક યોજવાની સંમતિ આપી છે. આ બેઠક ભારત-EU આર્થિક અને વ્યાપારી ભાગીદારીની પ્રતિબદ્ધતા સાથે પૂર્ણ થઈ.

15 મી ભારત-EU નેતાઓની શિખર સમિટ

- જુલાઈ 2020 માં શિખર સંમેલન યોજાયું હતું. સમિટમાં પીએમ મોદી દ્વારા ભારતનું પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે યુરોપિયન કાઉન્સિલના પ્રમુખ ઉર્સુલા વોન ડેર લેયેન, યુરોપિયન કાઉન્સિલના પ્રમુખ ચાર્લ્સ મિશેલ સાથે, બીજી બાજુ પ્રતિનિધિત્વ કર્યું હતું. આ સંમેલનમાં 'EU-ભારત વ્યૂહાત્મક ભાગીદારી: એ રોડમેપ ટૂ 2025' અપનાવવામાં આવ્યું હતું.

મ્યાનમારમાં સેના દ્વારા તખ્તપલટો

- તાજેતરમાં, મ્યાનમારની સૈન્યએ નોબેલ વિજેતા 'આંગ સાન સુ કી' ની લોકતાંત્રિક રીતે ચૂંટાયેલી સરકાર વિરૂદ્ધ તખ્તપલટો કર્યો છે.
- સૈન્યનું કહેવું છે કે 'ચૂંટણીના છેતરપિંડી'ના જવાબમાં નેતાઓની અટકાયત કરવામાં આવી છે.

Back to Basics : ભારત માટે લશ્કરી તખ્તપલટોની અસરો

- ભારત માટે, મ્યાનમારની સેના 'તાતમાદા' દ્વારા લશ્કરી શાસન પાછું લાવવું અને આંગ સાન સુ કી અને નેશનલ લીગ ઓફ ડેમોક્રેસી (NLD) ના રાજકીય નેતાઓની ધરપકડ 30 વર્ષ પહેલાંની ઘટનાઓનું પુનરાવર્તન છે.

ભારતની આગળની પ્રતિક્રિયા

- આ વખતે ભારતનો જવાબ જુદો હોવાની સંભાવના છે. ભારત મ્યાનમારમાં લોકશાહીની કાળજી રાખે છે અને તેનું મહત્વ જાણીને તે લશ્કરી તખ્તપલટાનો વિરોધનું જોખમ કરી શકે તેમ નથી. કારણ કે:

- > મ્યાનમારના સૈન્ય સાથે ભારતના સુરક્ષા સંબંધો વધુ ગાઢ બન્યા છે, અને ભારત માટે, ઉત્તર-પૂર્વની સરહદોને બળવાખોર જૂથોથી સુરક્ષિત કરવામાં મ્યાનમાર સેનાની મદદની જરૂરિયાતને જોતા 'સંબંધોના પુલ' સળગાવવું મુશ્કેલ બનશે.
- > 'આંગ સાન સુ કી'ની છબીમાં પરિવર્તન: લોકશાહીના પ્રતીક તરીકે સુશ્રી સુ કીની છબી અને નોબલ શાંતિ પુરસ્કાર વિજેતા તેમના કાર્યકાળ દરમિયાન એકદમ અસ્પષ્ટ બની ગઈ છે. 2015 માં તેમના કાર્યકાળ દરમિયાન, સુ.સુ કીની સેના રાખીન રાજ્યમાં રોહિંગ્યા સમુદાય પર કૂરતા રોકવામાં નિષ્ફળ ગઈ હતી અને તેણે આ કેસમાંથી સેનાનો બચાવ પણ કર્યો હતો.
- > ચીન માટે લાભ: યુ.એસ. ની જેમ ભારત તરફથી પણ આકરા પ્રતિસાદનો મુખ્યત્વે ચીનને લાભ થશે. યુ.એસ.એ ધમકી આપી છે કે જો સેના દ્વારા આ કબજો સમાપ્ત નહીં કરવામાં આવે તો 'તખ્તપલટો' માટે જવાબદાર લોકો સામે પગલાં લેવાની ચીમકી આપી છે.
- > વ્યૂહાત્મક ચિંતાઓ સિવાય ભારતે મ્યાનમારમાં અનેક ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સમાં રોકાણ કર્યું છે. ભારત આ પ્રોજેક્ટ્સને 'આસિયાન દેશો અને પૂર્વના પ્રવેશદ્વાર' તરીકે જુએ છે (દા.ત.: ભારત-મ્યાનમાર-થાઈલેન્ડ ત્રિપક્ષીય ધોરીમાર્ગ અને કલાદન મલ્ટી-મોડલ ટ્રાંઝિટ નેટવર્ક, સિતવે ઊંડા પાણીના બંદર પર એક વિશેષ આર્થિક ઝોન પ્રોજેક્ટ).
- > આ ઉપરાંત, ભારત હજી પણ બાંગ્લાદેશ સ્થળાંતર કરનારા રોહિંગ્યા શરણાર્થીઓના મુદ્દાને સમાધાન કરવામાં મદદ કરે તેવી અપેક્ષા છે, અને આ મુદ્દે મ્યાનમાર સરકાર સાથે વાટાઘાટો ચાલુ રાખવાનું ગમશે. કેટલાક રોહિંગ્યા શરણાર્થીઓ પણ ભારત ગયા છે.

મ્યાનમારનું લશ્કરી બંધારણ

- > વર્ષ 2008 માં મ્યાનમારમાં સૈન્ય દ્વારા એક બંધારણ ઘડવામાં આવ્યું હતું અને આ વર્ષે એપ્રિલમાં એક શંકાસ્પદ લોકમત યોજવામાં આવ્યો હતો.
- > આ બંધારણ આર્મી દ્વારા તૈયાર કરાયેલ 'રોડમેપ ટૂ ડેમોક્રેસી' હતું, જેને આર્મીએ પશ્ચિમી દેશોના દબાણને કારણે બનાવ્યું હતું.
- > આ ઉપરાંત, લશ્કરી શાસન માટે પણ સમજાયું કે મ્યાનમારને બહારની દુનિયામાં ખોલવાનું હવે કોઈ વિકલ્પ નહીં પણ ગંભીર જરૂર છે.
- > પરંતુ સેનાએ બંધારણ અને રાષ્ટ્રીય બાબતોમાં સર્વોચ્ચતામાં તેની ભૂમિકા સુનિશ્ચિત કરી હતી.
- > બંધારણની જોગવાઈઓ હેઠળ સંસદના બંને ગૃહોમાં 25 ટકા બેઠકો લશ્કર માટે અનામત છે, જેના આધારે લશ્કરી અધિકારીઓની નિમણૂક કરવામાં આવે છે.
- > વળી, એક પ્રતિનિધિ રાજકીય પક્ષની રચના કરવામાં આવી જે લશ્કરી વતી ચૂંટણીઓમાં ભાગ લે છે.

યુએઈ પ્રતિભાષાની લોકોને આકર્ષવા માટે નવી નાગરિકત્વ નીતિ શરૂ કરી

- > સંયુક્ત આરબ અમીરાત (યુએઈ) વિદેશીઓના પસંદગીના જૂથને નાગરિકત્વ આપવાની યોજના ધરાવે છે. યુએઈ એ પ્રથમ અખાત આરબ રાષ્ટ્ર છે જેણે સ્થળાંતર કરનારાઓને અર્થતંત્રમાં વધુ હિસ્સો પૂરા પાડવાના હેતુસર પ્રક્રિયાને ઔપચારિક બનાવ્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > નવી નાગરિકત્વ નીતિનો ઉદ્દેશ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા દેશની પ્રતિભાને આકર્ષિત કરવાનો છે. યુએઈની વસ્તીમાં 80% થી વધુ વિદેશી રહેવાસીઓ શામેલ છે. અત્યાર સુધી, યુએઈનું નાગરિકત્વ અને કેટલાક અન્ય ગર્હ દેશોની નાગરિકતા વિશિષ્ટ કેસોમાં (રાજ્યની સેવા કરવા માટે) વિદેશીઓને આપવામાં આવી હતી. આ નીતિમાં નવા ફેરફાર સમગ્ર પ્રક્રિયાને વ્યાપક અને ઔપચારિક બનાવશે. આ કાયદામાં નવા સુધારાથી વૈજ્ઞાનિકો, ઈજનેરો, કલાકારો, લેખકો, રોકાણકારો, ડોક્ટરો અને તેમના પરિવારો સહિતના પ્રતિષ્ઠિત પ્રતિભાઓ અને વ્યાવસાયિકોને યુએઈના નાગરિકત્વ આપવામાં મદદ મળશે.
- > યુએઈની કેબિનેટ, કારોબારી પરિષદ અને સ્થાનિક અદાલતો, દરેક વર્ગના પાત્રતાના માપદંડ અનુસાર નાગરિકત્વ માટે પાત્ર વિદેશીઓને નોમિનેટ કરવા માટે જવાબદાર રહેશે. 2020 માં, યુએઈએ પણ કંપનીઓની એમિરાતીના શેરહોલ્ડરોની આવશ્યકતાને દૂર કરી. તેનો હેતુ અર્થતંત્રમાં રોકાણ આકર્ષિત કરવાનું છે.

પશ્ચિમ એશિયા શાંતિ સંમેલન

- > તાજેતરમાં રશિયાએ પશ્ચિમ એશિયા શાંતિ સંમેલન માટેના પેલેસ્ટિનિયન પ્રસ્તાવને ટેકો આપ્યો હતો. સંમેલનનો હેતુ દ્વિ રાજ્ય સમાધાન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનું છે, જે અંતર્ગત ઈઝરાઈલ તેમ જ પેલેસ્ટાઈન રાજ્યનું અસ્તિત્વ રહેશે.

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પ વહીવટ દરમિયાન યુ.એસ.એ એ ઈઝરાઈલની તરફેણ કરી હતી, પરંતુ હવે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ 'ઈઝરાઈલીઓ તેમ જ પેલેસ્ટાઈનના લોકો સાથે વિશ્વસનીય સંબંધો પુનઃસ્થાપિત કરવાનો ઈરાદો ધરાવે છે.'

સંમેલનના ભાગીદારો

- > આ 10 ભાગ લેનારાઓમાં ઈઝરાઈલ, પેલેસ્ટાઈન, પશ્ચિમ એશિયાના રાજદ્વારી ચોકડી (રશિયા, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને યુરોપિયન યુનિયન) ના ચાર સભ્યો, તેમજ ચાર અરબ રાજ્યો—બહેરિન, ઈજિપ્ત, જોર્ડન અને સંયુક્ત આરબ અમીરાતનો સમાવેશ થશે.

■ રશિયા:

- > રશિયાએ સૂચન કર્યું હતું કે પશ્ચિમ એશિયા શાંતિ સંમેલન મંત્રી સ્તરે યોજા શકાય છે.

■ અન્ય સંબંધિત પહેલ:

- > ઈઝરાઈલ, સંયુક્ત આરબ અમીરાત અને બહેરિન વચ્ચેનો અબ્રાહમ કરાર, યુ.એસ. દ્વારા મધ્યસ્થી છે. તે 26 વર્ષનો પ્રથમ આરબ-ઈઝરાઈલી શાંતિ કરાર હતો.
- > પેલેસ્ટાઈનના લોકો આ કરારના પ્રભાવ વિશે ચિંતિત છે.

ઈઝરાઈલ-પેલેસ્ટાઈન સંઘર્ષ

■ પૃષ્ઠભૂમિ:

■ બ્રિટિશ તબક્કો:

- > પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધમાં મધ્ય પૂર્વના ઓટોમન સામ્રાજ્યની હાર બાદ બ્રિટને પેલેસ્ટાઈનના ક્ષેત્ર પર નિયંત્રણ મેળવ્યું હતું.
- > આ પ્રદેશમાં યહૂદી લઘુમતી અને આરબ બહુમતી વસ્તી વસે છે.
- > ઈઝરાઈલ અને પેલેસ્ટાઈન વચ્ચેના સંઘર્ષનો ઇતિહાસ લગભગ 100 વર્ષ જૂનો છે, જેની શરૂઆત 1917 માં થઈ હતી જ્યારે બ્રિટનના તત્કાલીન વિદેશ સચિવ આર્થર જેમ્સ બાલ્ફોરે બાલ્ફોરા ઘોષણા હેઠળ પેલેસ્ટાઈનમાં બ્રિટનના યહૂદી 'રાષ્ટ્રીય ઘર' બનાવવાનું સમર્થન આપ્યું હતું.
- > તે યહૂદીઓ માટે તેમના પૂર્વજ રહેઠાણ સ્થળ હતું, પરંતુ પેલેસ્ટિનિયન આરબોએ પણ જમીનનો દાવો કર્યો હતો, જેનો વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > અરબ અને યહૂદીઓ વચ્ચેના સંઘર્ષને સમાપ્ત કરવામાં બ્રિટન નિષ્ફળ ગયું, 1948 માં બ્રિટને પેલેસ્ટાઈનથી તેના સુરક્ષા દળો પાછા ખેંચી લીધા અને આરબો અને યહૂદીઓના દાવાઓને સમાધાન કરવા માટે નવી રચિત સંસ્થા યુનાઈટેડ નેશન્સ (UN) સમક્ષ આ મુદ્દો રજૂ કર્યો.
- > 1948માં, યહૂદીઓએ સ્વતંત્ર ઈઝરાઈલની ઘોષણા કરી અને ઈઝરાઈલ એક દેશ બની ગયો, પરિણામે નજીકના અરબી રાજ્યો (ઈજિપ્ત, જોર્ડન, ઈરાક અને સીરિયા) ના આક્રમણ થયા. યુદ્ધના અંતે યુનાઈટેડ નેશન્સના પાર્ટીશન પ્લાન દ્વારા આદેશ પ્રમાણે ઈઝરાયેલે જે જમીન મેળવી હતી તેના પર પોતાનું નિયંત્રણ સ્થાપિત કરી દીધું.

■ બ્રિટિશ પછીનો તબક્કો:

- > પ્રખ્યાત છ દિવસીય યુદ્ધ 1967 માં થયું હતું, જેમાં ઈઝરાઈલી સેનાએ ગોલાન હાઈટ્સ, પશ્ચિમ કાંઠે અને પૂર્વ જેરુસલેમનું નિયંત્રણ મેળવ્યું હતું.
- > મોટાભાગના પેલેસ્ટિનિયન શરણાર્થીઓ અને તેમના વંશજો ગાઝા અને પશ્ચિમ કાંઠે, તેમજ પડોશી જોર્ડન, સીરિયા અને લેબેનોનમાં વસે છે.
- > ઈઝરાઈલ દ્વારા કહેવામાં આવ્યું છે કે આનાથી દેશના વિકાસને અવરોધવામાં આવશે અને યહૂદી રાજ્ય તરીકે દેશના અસ્તિત્વને ખતરો થશે, એમ ઈઝરાઈલ દ્વારા પેલેસ્ટિનિયન શરણાર્થીઓ કે તેમના વંશજોને પણ તેમના ઘરે પાછા ફરવાની મંજૂરી નથી.

- > પશ્ચિમ કાંઠે હજી ઈઝરાઈલનો કબજો કર્યો છે, જોકે તે ગાઝાની બહાર નીકળી ગયો છે, યુનાઈટેડ નેશન્સ (યુએન) હજી પણ આ ક્ષેત્રને કબજાવાળા ક્ષેત્રનો ભાગ માને છે.

- > ઈઝરાઈલ સમગ્ર જેરુસલેમને તેની રાજધાની તરીકે દાવો કરે છે, જ્યારે પેલેસ્ટાઈનીઓ પૂર્વ જેરુસલેમને ભવિષ્યના પેલેસ્ટિનિયન રાજ્યની રાજધાની તરીકે દાવો કરે છે.

- > છેલ્લા 50 વર્ષોમાં ઈઝરાયેલે આ વિસ્તારોમાં વસાહતો સ્થાપિત કરી છે, જ્યાં હાલમાં 6,00,000 થી વધુ યહૂદીઓ વસવાટ કરે છે.

- > પેલેસ્ટાઈનના લોકોનું કહેવું છે કે આ વસાહતો આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદા હેઠળ ગેરકાયદેસર છે અને શાંતિમાં અડચણ છે, પરંતુ ઈઝરાઈલ આને નકારે છે.

■ યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના વલણમાં પરિવર્તન:

- > ઈઝરાઈલ-પેલેસ્ટાઈન સંઘર્ષમાં યુ.એસ.એ એ પક્ષપાતપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી છે.

- > યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, વર્ષોથી, તેના હિતો અનુસાર, પશ્ચિમ કાંઠાના મોટા ભાગના ભાગલાને ટેકો આપવાની ઈઝરાઈલની યોજનાઓને સમર્થન આપીને ઓસ્લો એકોર્ડમાં સ્પષ્ટ ફેરફારને ચિહ્નિત કર્યો છે.

- > યુએસએની શાંતિ યોજનામાં ઈઝરાઈલ તેની રાજધાની તરીકે એકીકૃત જેરુસલેમ પર નિયંત્રણ રાખે છે અને પશ્ચિમ કાંઠે કોઈ સમાધાન હટાવવાની જરૂર રહેશે નહીં તેવું સૂચન કરશે.
- > આ યોજના કોઈપણ અર્થપૂર્ણ પેલેસ્ટિનિયન સંડોવણી વિના બનાવવામાં આવી હતી અને ઈઝરાઈલની તરફેણમાં બનાવવામાં આવી હતી.

- > 1993 માં, ઓસ્લો એકોર્ડ્સ હેઠળ, ઈઝરાઈલ અને પેલેસ્ટાઈન લિબરેશન ઓર્ગનાઈઝેશન (PLO) એકબીજાને સત્તાવાર રીતે ઓળખવા અને હિંસા છોડી દેવા સંમત થયા હતા.

- > ઓસ્લો એકોર્ડ્સ પેલેસ્ટિનિયન ઓથોરિટીની પણ સ્થાપના કરી, જેને ગાઝા પટ્ટી અને પશ્ચિમ કાંઠાના ભાગોમાં મર્યાદિત સ્વાયત્તા મળી.

- > જો કે, તાજેતરના વહીવટી પરિવર્તન બાદ યુએસએ જણાવ્યું હતું કે તે પેલેસ્ટાઈનો સાથેના સંબંધોને નવીકરણ તરફ આગળ વધશે.

■ ભારતનું સ્થાન:

- > આઝાદી પછી લાંબા સમય સુધી ભારતે ઈઝરાઈલ સાથે રાજદ્વારી સંબંધો રાખ્યા ન હતા, જેનાથી તે સ્પષ્ટ થઈ ગયું હતું કે ભારતે પેલેસ્ટાઈનની માગણીઓનું સમર્થન કર્યું છે, પરંતુ ઈઝરાઈલ સાથેના ભારતના ઔપચારિક રાજદ્વારી સંબંધો 1992 માં બન્યા હતા અને હવે વ્યૂહાત્મક સંબંધોમાં બદલાયા છે અને તેઓ તેમના ઉચ્ચ સ્તરે છે.

- > 1974 માં પેલેસ્ટિનિયન લિબરેશન ઓર્ગનાઈઝેશનને પેલેસ્ટિનિયન લોકોના એકમાત્ર અને કાનૂની પ્રતિનિધિ તરીકે માન્યતા આપનાર ભારત પ્રથમ બિન-આરબ દેશ હતો.

- > ઉપરાંત, વર્ષ 1988 માં, ભારત પેલેસ્ટિનિયન રાજ્યને માન્યતા આપનારા પ્રથમ દેશોમાં હતું.

- > 2014 માં, ભારતે ગાઝામાં ઈઝરાઈલના માનવાધિકાર ઉલ્લંઘનની તપાસ માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની માનવ અધિકાર પરિષદ (UNHRC) ના ઠરાવને ટેકો આપ્યો હતો. તપાસને સમર્થન આપવા છતાં, ભારતે 2015 માં UNHRCમાં ઈઝરાઈલ વિરુદ્ધ મત આપવાનું ટાળ્યું હતું.
- > ભારતે વર્ષ 2018 માં લિંક વેસ્ટ પોલિસીના ભાગ રૂપે ઈઝરાઈલ અને પેલેસ્ટાઈન બંને દેશો સાથે પરસ્પર સ્વતંત્ર અને વિશિષ્ટ સંબંધો સ્થાપિત કર્યા હતા.
- > જૂન 2019 માં, ભારતે ઈઝરાઈલ દ્વારા સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદ (ECOSOC) ને રજૂ કરેલા નિર્ણયની તરફેણમાં મત આપ્યો, જેમાં પેલેસ્ટિનિયન બિન-સરકારી સંસ્થાને સલાહકાર દરજ્જો આપવાનો વાંધો હતો.
- > હજી સુધી ભારતે પેલેસ્ટિનિયન સ્વતંત્રતાના સંબંધમાં તેના ઐતિહાસિક નૈતિક સમર્થકની છબી જાળવવા તેમજ ઈઝરાઈલ સાથે લશ્કરી, આર્થિક અને અન્ય વ્યૂહાત્મક સંબંધોમાં શામેલ થવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.

આગળનો રસ્તો

- > ઈઝરાઈલ-પેલેસ્ટાઈનના મુદ્દાને શાંતિપૂર્ણ રીતે ઉકેલવા માટે વિશ્વને એક સાથે આવવાની જરૂર છે, પરંતુ ઈઝરાઈલની સરકાર અને તેમાં સામેલ અન્ય પક્ષોની અનિચ્છાએ આ મુદ્દાને વધુ વણસી છે. આમ ઈઝરાઈલ-પેલેસ્ટાઈન મુદ્દા પ્રત્યે સંતુલિત અભિગમ અરબ દેશોની સાથે ઈઝરાઈલ સાથેના અનુકૂળ સંબંધો જાળવવામાં મદદ કરશે.

બાંગ્લાદેશ: રોહિંગ્યાઓની ત્રીજી બેચ બાશન ચાર આઇલેન્ડમાં સ્થાનાંતરિત થઈ

- > તાજેતરમાં 1,778 થી વધુ રોહિંગ્યાઓને કોક્સબજારના કેમ્પમાંથી બાશન ચાર આઇલેન્ડમાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવ્યા છે. આ મ્યાનમારના શરણાર્થી સમુદાયને રહેવા માટેનું સારું સ્થાન આપવા માટે કરવામાં આવી રહ્યું છે. કોક્સબજારમાં કેટલાક મિલિયન રોહિંગ્યા લોકો છે. તે બાંગ્લાદેશના દક્ષિણ પૂર્વ કિનારે એક બંદર શહેર છે.

Back to Basics : બાશન ચાર આઇલેન્ડમાં સમસ્યા

- > બાશન પાસે બંગાળની ખાડીમાં ચાર ટાપુઓ આવેલા છે. તે બાંગ્લાદેશ દરિયાકાંઠેથી 37 માઈલ દૂર છે. તે તાજેતરમાં 2006 માં હિમાલય ગાદ દ્વારા બનાવવામાં આવ્યું હતું. પર્યાવરણવિજ્ઞાનીઓના મતે, બાશન ચાર આઇલેન્ડ પૂર, ધોવાણ, ઉચ્ચ ભરતી અને ચક્રવાતથી ભરેલ છે.
- > જો કે, બાંગ્લાદેશ સરકારનો દાવો છે કે ટાપુમાં ઘરો બનાવતી વખતે આ મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે. શરણાર્થીઓ માટે ઉચી ભરતીના મોજાઓથી બચાવવા માટે જમીનથી ચાર ફૂટ ઉપર મકાનો બાંધવામાં આવે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > 2017 માં, 1 મિલિયન જેટલા રોહિંગ્યા લશ્કરી તકરાર બાદ મ્યાનમારના રાખીન રાજ્યમાંથી ભાગી ગયા હતા. કોક્સબજારમાં ખૂબ ભીડ હોવાથી રોહિંગ્યાઓને બાશન ચાર આઇલેન્ડમાં ખસેડવામાં આવી રહ્યા છે.

ભારતમાં રોહિંગ્યા

- > ભારતમાં 40,000 થી વધુ રોહિંગ્યા છે. શરણાર્થીઓ પર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલન માટે ભારત સહી કરનાર નથી, તેથી સંયુક્ત રાષ્ટ્રના શરણાર્થીઓ માટેના ઉચ્ચ કમિશનર દ્વારા રોહિંગ્યાઓને આપવામાં આવેલ શરણાર્થીની સ્થિતિ ભારત માટે અસંગત છે. હાલમાં ભારત રોહિંગ્યાની ઓળખ કરી રહ્યું છે અને તેને પાછા બાંગ્લાદેશ મોકલી રહ્યું છે.
- > ભારત એશિયા સાથે કટોકટીના સમાધાન માટે તૈયાર છે. ભારત મ્યાનમાર સાથેના હિતોના સંઘર્ષ માટે તૈયાર નથી, કેમ કે આ દેશ ભારતની લુક ઈસ્ટ નીતિમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવશે.

સંયુક્ત રાષ્ટ્રએ 27,000 સીરિયન બાળકોને પાછા ફરવા જણાવ્યું

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રએ રાષ્ટ્રોને વિનંતી કરી છે કે તેઓ ઉત્તર-પૂર્વ સીરિયાના કેમ્પમાં ફસાયેલા 27,000 બાળકોને પાછા લઈ લે. આમાંના મોટાભાગના બાળકો ઈસ્લામિક રાજ્યના ઉગ્રવાદીઓના પુત્રો અને પુત્રીઓ છે જેમણે એક સમયે ઈરાક અને સીરિયાના વિશાળ વિસ્તારોને નિયંત્રિત કર્યા હતા.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > અલ હોલ કેમ્પમાં આ બાળકોની સ્થિતિ ખૂબ જ ભયાનક છે અને તે વિશ્વનો સૌથી મહત્વપૂર્ણ મુદ્દો છે.
- > આ 27,000 બાળકો ફસાયેલા છે અને છાવણીની અંદર કઠ્ઠરતાનો ભય છે.
- > અલ હોલ દેશના શરણાર્થીઓ અને વિસ્થાપિત સીરિયન માટેની સૌથી મોટી શિબિર છે.
- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રના માનવતાવાદી અધિકારીઓના જણાવ્યા અનુસાર હાલમાં અહીં લગભગ 62,000 લોકો વસવાટ કરે છે.
- > આ શિબિરમાં 60 દેશોના બાળકો છે.
- > રશિયા અને કઝાકિસ્તાન જેવા કેટલાક દેશોના આશરે 1000 બાળકો અને તેમના પરિવારના સભ્યો સંયુક્ત રીતે પાછા ફર્યા છે.

સીરિયન સિવિલ વોર

- > આ સીરિયામાં ચાલુ ગૃહયુદ્ધ છે. તે સીરિયન પ્રમુખ બશર અલ-અસદ અને બાષ્ટિસ્ટ સીરિયન આરબ રિપબ્લિકની આગેવાનીમાં વિવિધ સ્થાનિક અને વિદેશી દળો વચ્ચે લડાઈ રહી છે. તે 2011 આરબ સ્પ્રિંગ વિરોધના ભાગ રૂપે માર્ચ

2011 માં શરૂ થયો હતો. આ અશાંતિ પાછળનું કારણ સીરિયન સરકારનો અસંતોષ હતો.

સીરિયા

- > સીરિયા એ પશ્ચિમ-એશિયન દેશ છે. તે ઉત્તરમાં તુર્કી, દક્ષિણમાં જોર્ડન, પશ્ચિમમાં ભૂમધ્ય સમુદ્ર, પૂર્વમાં ઈરાક, દક્ષિણપશ્ચિમમાં લેબનોન અને દક્ષિણ પશ્ચિમમાં ઈઝરાઈલની સરહદ ધરાવે છે.

‘ફ્યુચર ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ઇનિશિયેટિવ ફોરમ’ ની ચોથી આવૃત્તિ

- > તાજેતરમાં કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ પ્રધાને વીડિયો કોન્ફરન્સ દ્વારા ‘ફ્યુચર ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ઇનિશિયેટિવ ફોરમ’ની ચોથી આવૃત્તિને સંબોધન કર્યું હતું.
- > રિયાઠ (સાઉદી અરેબિયા) માં આયોજિત આ મંચનો ઉદ્દેશ એ છે કે સરકારો અને ઉદ્યોગો આરોગ્ય સંભાળની પહોંચ કેવી રીતે વધારી શકે છે, આરોગ્ય કર્મચારીઓને તાલીમ આપી શકે છે, નિયમનકારી અવરોધોને દૂર કરી શકે છે અને અદ્યતન આરોગ્યસંભાળ તકનીકોમાં રોકાણને પ્રોત્સાહન આપી શકે છે.

Back to Basics : ભાવિ રોકાણ પહેલ મંચ(ફ્યુચર ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ઇનિશિયેટિવ ફોરમ)

- > ફ્યુચર ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ઇનિશિયેટિવ (FII) નું વ્યાપક વર્ણન ‘દાવોસમાં ડિઝર્ટ’(Davos in the Desert) તરીકે કરવામાં આવ્યું છે. સાઉદી અરેબિયાની આ મુખ્ય રોકાણ પરિષદ છે.
- > આ ફોરમનું અનોપચારિક નામ, એટલે કે ‘ડેઝર્ટ ઇન દાવોસ’, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડના દાવોસમાં આયોજિત વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ (WEF) ની વાર્ષિક બેઠક પરથી ઉભવ્યું છે, જ્યાં વિશ્વના નેતાઓ આંતરરાષ્ટ્રીય મુદ્દાઓને લગતી તેમની કાર્યસૂચિ નક્કી કરે છે અને તેમની ચર્ચા કરે છે.
- > ફ્યુચર ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ઇનિશિયેટિવ (FII) ને સાઉદી અરેબિયન જાહેર રોકાણ નિધિ દ્વારા વર્ષ 2017 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી, જે સાઉદી અરેબિયાની મુખ્ય સાર્વભૌમ સંપત્તિ ભંડોળ છે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ભારતે કોરોનાવાયરસ રોગચાળાને લીધે ઉભરેલા વૈશ્વિક વેપારને અસર કરતા પાંચ મોટા વલણોની રૂપરેખા આપી:
  - > તકનીકી અને નવીનતાની અસર
  - > વૈશ્વિક વિકાસ માટેના ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનું મહત્વ
  - > માનવ સંસાધનો અને કાર્યના ભાવિમાં પરિવર્તન
  - > પર્યાવરણ માટે સહાનુભૂતિ
  - > બિઝનેસ મૈત્રીપૂર્ણ વહીવટ એકંદરે સમગ્ર સમાજના દષ્ટિકોણ પર કેન્દ્રિત છે.

ભારત દ્વારા રચિત પહેલ

- > આરોગ્ય સેતુ એપ્લિકેશન: આ એપ્લિકેશન કોરોના હોટસ્પોટ્સનું વિશ્લેષણ કરવા અને ચેપ શોધવા માટે બ્લૂટૂથ ટ્રેકિંગ તકનીકનો ઉપયોગ કરે છે અને આ એપ્લિકેશન સ્થાનિક અધિકારીઓને અગાઉથી ચેતવણી પણ આપે છે.
- માળખાગત સુવિધાને મજબૂત બનાવવી:
  - > ભારત સરકારે તાજેતરમાં ‘આત્મનિર્ભર ભારત’ અભિયાન અંતર્ગત ભારતના કુલ ઘરેલુ ઉત્પાદન (GDP) ના 10 ટકા જેટલું 2 મિલિયન કરોડનું વિશેષ આર્થિક પેકેજ શરૂ કર્યું હતું.
- માનવ સંસાધનો માટે:
  - > ભારતે કાર્યક્ષમ માનવ સંસાધન વિકાસ માટે એક વ્યાપક અભિગમ વિકસાવ્યો છે. ઉદાહરણ તરીકે, ભારત સરકારે તાજેતરમાં વડા પ્રધાન કૌશલ વિકાસ યોજના (PMKVY) 3.0 શરૂ કરી છે.
- પર્યાવરણ માટે:
  - > હવામાન પરિવર્તનને રોકવા અને શુદ્ધ બળતણ વપરાશ વધારવા માટે ભારત દ્વારા અનેક પગલા લેવામાં આવ્યા છે. ઉદાહરણ તરીકે, હવામાન પરિવર્તન પર રાષ્ટ્રીય ક્રિયા યોજના (NAPCC) અને પ્રધાનમંત્રી ઉજ્જવલા યોજના (PMUY)
- વ્યવસાય-મૈત્રીપૂર્ણ શાસન માટે:
  - > ભારત સંશોધન અને વિકાસ (R & D) થી ટેકનો-ઉદ્યમવૃત્તિ સુધી એક વ્યાપક ઇકોસિસ્ટમ વિકસાવી રહ્યું છે.
- આરોગ્ય સંભાળ પર ભાર:
  - > તાજેતરમાં ભારતે કોરોના વાયરસ (કોવિશિલ્ડ અને કોવેક્સીન) ની બે રસી સાથે વિશ્વનું સૌથી મોટું રસીકરણ અભિયાન શરૂ કર્યું છે.
  - > ભારતની સીરમ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ટૂંક સમયમાં કોવિશિલ્ડ રસી સાઉદી અરેબિયામાં પહોંચાડશે.
  - > ભારતે ‘કો-વિન’ ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ અને ‘આયુષ્માન ભારત’ યોજના (વિશ્વનો સૌથી મોટો સરકારી આરોગ્ય કાર્યક્રમ) નો ઉલ્લેખ કર્યો, જે જાહેર આરોગ્ય સમુદાયોના એકીકરણમાં તકનીકીના ઉપયોગના વધુ સારા ઉદાહરણો છે.

દાવોસ સંવાદ: વિશ્વ આર્થિક મંચ

- > તાજેતરમાં વડા પ્રધાને વિશ્વ આર્થિક મંચ (WEF) ના ‘દાવોસ સંવાદ’ ને વીડિયો કોન્ફરન્સ દ્વારા સંબોધન કર્યું હતું.
- > દાવોસ (સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ) માં યોજાનારી વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ (WEF) ની વાર્ષિક બેઠક વૈશ્વિક, પ્રાદેશિક અને ઉદ્યોગ એજન્ડાને આકાર આપવા વિશ્વના ટોચના નેતાઓ ઉપસ્થિત રહે છે.
- > દાવોસ સંવાદ 2021, કોરોના વાયરસ રોગચાળાના અંત પછી વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ (WEF) ની ‘ગ્રેટ રીસેટ’ પહેલની શરૂઆત દર્શાવે છે.

Back to Basics : WEFGL 'ધ ગ્રેટ રીસેટ' પહેલ**■ પરિચય:**

- > આ પહેલ એ આકારણી પર આધારિત છે કે હાલમાં વિશ્વની અર્થવ્યવસ્થા ઊંડા સંકટનો સામનો કરી રહી છે.
- > વૈશ્વિક સમાજ પર રોગચાળાની વિનાશક અસરો અને આબોહવા પરિવર્તનના પરિણામો જેવા વિવિધ પરિબળોએ પરિસ્થિતિને વધુ વણસી છે.

■ એજન્ડા:

- > વિશ્વના તમામ દેશોએ આપણા સમાજો અને અર્થતંત્રના તમામ પાસાં સુધારવા માટે સંયુક્ત પ્રયાસો કરવા જોઈએ, જેમાં શિક્ષણથી લઈને સામાજિક કરાર અને કાર્યકારી પરિસ્થિતિઓ વગેરે છે. વિશ્વના તમામ દેશોએ આ પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવો જોઈએ કારણ કે તમામ ઉદ્યોગોમાં મહત્વપૂર્ણ ફેરફાર કરવાની જરૂર છે.
- > ટૂંકમાં આપણે કહી શકીએ કે આ મૂડીવાદની 'રીસેટ' છે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ**■ રોગચાળા સામે ભારતની લડત:**

- > ભારતે રોગચાળો સામે લડવામાં સક્રિય લોકોની ભાગીદારીનો અભિગમ અપનાવ્યો અને કોવિડ-વિશિષ્ટ આરોગ્ય માળખાગત વિકાસ અને રોગચાળો સામે લડવા માનવ સંસાધનોને તાલીમ આપવા પર ભાર મૂક્યો છે.
- > ભારત, જ્યાં વિશ્વની લગભગ 18 ટકા વસ્તી વસે છે, તેણે માત્ર તેના નાગરિકો પર ધ્યાન આપ્યું નથી, પણ પીપીઈ ક્રીટ અને માસ્ક નિકાસ કરીને અન્ય દેશોને પણ મદદ કરી છે.
- > પરંપરાગત દવા (આયુર્વેદ) રોગપ્રતિકારક શક્તિ વધારવામાં કેવી રીતે મદદગાર થઈ શકે તે અંગે ભારતે પણ વિશ્વને માર્ગદર્શન આપ્યું.
- > ભારતે અત્યાર સુધીમાં કોરોના વાયરસની બે રસી વિકસાવી છે, જે અન્ય દેશોને પણ પૂરી પાડવામાં આવી રહી છે અને આવનારા સમયમાં દુનિયામાં ઘણી વધુ 'મેડ ઇન ઇન્ડિયા' રસીઓ જોવામાં આવી શકે છે.

■ રોગચાળા દરમિયાન ભારતીય અર્થતંત્ર:

- > ભારતે અબજો રૂપિયાના ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટ્સ અને રોજગાર માટેની વિશેષ યોજનાઓ રજૂ કરીને આર્થિક પ્રવૃત્તિને મજબૂત બનાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે જેમ કે:
- > ગરીબ કલ્યાણ રોજગાર અભિયાન: આ યોજનાનો હેતુ પરપ્રાંતિય કામદારો અને ગ્રામીણ નાગરિકોને આજીવિકાની તકો પૂરી પાડવાનો છે જે કોરોના વાયરસ રોગચાળો અને લોકડાઉનને કારણે વતન પાછા ફર્યા છે.
- > ભારતનું 'આત્મનિર્ભર ભારત' અભિયાન 'વૈશ્વિકતા' ની કલ્પનાને મજબૂત બનાવશે અને ઔદ્યોગિક ક્રાંતિ 4.0માં પણ મદદ કરશે.
- > કનેક્ટિવિટી, ઓટોમેશન, કૃત્રિમ બુદ્ધિ / મશીન લર્નિંગ અને રીઅલ-ટાઈમ ડેટા ભારત ઔદ્યોગિક ક્રાંતિના ચારેય પાસાંઓમાં નોંધપાત્ર કાર્ય કરી રહ્યાં છે.

■ ભારતનું ડિજિટલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર:

- > ભારતમાં ઝડપથી વિકસતા ડિજિટલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર એ ડિજિટલ સોલ્યુશન્સને આપણા રોજિંદા જીવનનો એક ભાગ બનાવ્યો છે.
- > આનાથી જાહેર સેવા વિતરણ કાર્યક્ષમ અને વધુ પારદર્શક બન્યું છે.
- > આંકડા મુજબ, ભારતમાં લગભગ 1.3 અબજ લોકો પાસે 'આધાર' છે, જે તેમના એકાઉન્ટ અને ફોન નંબર સાથે જોડાયેલ છે.
- > ડિસેમ્બર 2020 માં, યુનિફાઈડ પેમેન્ટ્સ ઈન્ટરફેસ (UPI) દ્વારા ભારતમાં 4 ટ્રિલિયન રૂપિયાના આર્થિક વ્યવહાર થયા હતા.
- > ભારતે તેના નાગરિકોને અનન્ય આરોગ્ય આઈડી પ્રદાન કરીને આરોગ્ય સુવિધાને વધુ સરળ બનાવવા માટે 'રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ હેલ્થ મિશન' નામનું અભિયાન શરૂ કર્યું છે.
- > રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ આરોગ્ય મિશન: તે એક સંપૂર્ણ ડિજિટલ આરોગ્ય ઈકોસિસ્ટમ છે. ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ મુખ્યત્વે હેલ્થ આઈડી, પર્સનલ હેલ્થ રેકોર્ડ, ડીજી ડોક્ટર અને હેલ્થ ફેસિલિટી રજિસ્ટ્રી ચાર પરિબળો સાથે શરૂ કરવામાં આવશે.
- > ભારતનું મિશન વપરાશકર્તાઓની ગુપ્તતાની ખાતરી કરતી વખતે સમાવેશ અને સશક્તિકરણ દ્વારા દેશમાં મોટા ફેરફારો લાવવાનું છે.

વૈશ્વિક વેપાર સપોર્ટ માટે ભારતની નીતિઓ

- > 'આત્મનિર્ભર ભારત' અભિયાન વૈશ્વિક પુરવઠા સાંકળ માટે પ્રતિબદ્ધ છે, કારણ કે ભારતમાં વિશ્વસનીયતા તેમજ વૈશ્વિક તકનીકી સાંકળને મજબૂત કરવાની ક્ષમતા છે.
- > આગામી વર્ષોમાં ભારતનો મોટો ગ્રાહક આધાર નોંધપાત્ર રીતે વધશે, જેનો અર્થ દેશના અર્થતંત્રમાં પણ નોંધપાત્ર ફાયદો થશે.
- > ભારતે વૈશ્વિક કંપનીઓને 26 અબજ ડોલરની પ્રોડક્શન લિંક્ડ ઈન્સેન્ટિવ (PLI) યોજનાનો લાભ લેવા આમંત્રણ આપ્યું છે.
- > ભારત વ્યવસાય કરવામાં સરળતા આપે છે, કારણ કે કર સિસ્ટમથી FDIના ધોરણો સુધી દરેક માટે અનુકૂળ વાતાવરણ છે. વિદેશી રોકાણ સુવિધા પોર્ટલ તેનું મુખ્ય ઉદાહરણ છે.
- > વિદેશી રોકાણ સુવિધા પોર્ટલ (FIFP) એ ભારત સરકારનું ઓનલાઈન સિંગલ પોઈન્ટ ઈન્ટરફેસ છે જે રોકાણકારોને FDIની સુવિધા આપે છે. તેનું સંચાલન 'ઉદ્યોગ અને આંતરિક વેપાર, વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલયના પ્રમોશન વિભાગ' દ્વારા કરવામાં આવે છે.

ભારત અને આબોહવા પરિવર્તન

- > હવામાન પલટાને નાથવા કેટલીક ભારતીય પહેલ:
- > રાષ્ટ્રીય સ્વચ્છ વાયુ કાર્યક્રમ (NCAP): હવાના પ્રદૂષણને રોકવા માટેનો આ એક વ્યાપક અને સમય-મર્યાદિત પાંચ વર્ષિય કાર્યક્રમ છે. આ પ્રોગ્રામ અંતર્ગત, વર્ષ 2024 દ્વારા PM10 અને PM2.5 ની સાંદ્રતામાં 20-30% ઘટાડવાનો

- અસ્થાયી લક્ષ્યાંક વર્ષ 2017 તરીકે આધાર વર્ષ તરીકે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે.
- > આ સાથે, ભારત સ્ટેજ – IV (BS-IV) ના ઉત્સર્જન ધોરણો, 1 એપ્રિલ, 2020 થી ભારત સ્ટેજ–VI (BS-VI) દ્વારા બદલી લેવામાં આવ્યા છે, જેને વર્ષ 2024 સુધીમાં અપનાવવામાં આવશે.
- > તેણે ભારત સરકારની ઉજાલા યોજના અંતર્ગત 360 મિલિયનથી વધુ એલઈડી બલ્બનું વિતરણ કર્યું છે, દર વર્ષે લગભગ 47 અબજ યુનિટ વીજળીની બચત થાય છે અને દર વર્ષે 38 મિલિયન ટન CO2 ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો થાય છે.
- > ઈઝ ઓફ લિવિંગ, ઈઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ અને ફ્લાયમેટ સેન્સિટિવ ડેવલપમેન્ટ પર ભાર મૂકતા ભારત ટકાઉ શહેરીકરણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી રહ્યું છે.

વિશ્વ આર્થિક મંચ

- પરિચય:
  - > વર્લ્ડ ઈકોનોમિક ફોરમ (WEF) એ એક સ્વિસ બિન-લાભકારી સંસ્થા છે જેની સ્થાપના 1971 માં જિનીવા (સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ) માં થઈ હતી.

- > સ્વિસ સરકાર દ્વારા જાહેર-ખાનગી સહકાર માટેની આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા તરીકે તેને માન્યતા છે.
- લક્ષ્ય:
  - > WEF વૈશ્વિક, પ્રાદેશિક અને ઉદ્યોગ પ્રોજેક્ટ્સને આકાર આપવા માટે વ્યવસાય, રાજકીય, શિક્ષણ ક્ષેત્ર અને સમાજના અન્ય પ્રતિનિધિઓને શામેલ કરીને વિશ્વની સ્થિતિ સુધારવા માટે પ્રતિબદ્ધ છે.
  - > સ્થાપક અને કાર્યકારી અધ્યક્ષ: ફ્લાઉઝ સ્વાબ
  - WEF દ્વારા પ્રકાશિત કેટલાક મોટા અહેવાલો નીચે મુજબ છે:
    - > ઊર્જા સંક્રમણ સૂચકાંક- ETI
    - > વૈશ્વિક સ્પર્ધાત્મકતા અહેવાલ
    - > વૈશ્વિક સૂચના પ્રૌદ્યોગિકી અહેવાલ
    - > WEF દ્વારા INSEAD અને કોર્નેલ યુનિવર્સિટીના સહયોગથી અહેવાલ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.
    - > વૈશ્વિક લિંગ ગેપ અહેવાલ
    - > વૈશ્વિક જોખમ અહેવાલ
    - > વૈશ્વિક યાત્રા અને પર્યટન અહેવાલ

GPSC, PSI/ASI, બિનસચિવાલય, તલાટી મંત્રી, TET-TAT વગેરે વર્ગ-3ની ભરતીઓ માટે ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાતી વ્યાકરણ

LATEST EDITION 2021

ગુજરાત સરકારના પાઠ્ય પુસ્તક ધોરણ 6 થી 12ના તમામ વ્યાકરણના મુદ્દાઓનો સમાવેશ

વર્ણ પરિચય જેવા મુદ્દાની આકૃતિ સહિત સમજૂતી

ગુજરાત સરકારના પાઠ્ય પુસ્તક ધોરણ 6 થી 12ના તમામ વ્યાકરણના મુદ્દાઓનો સમાવેશ

વ્યાકરણના તમામ મુદ્દામાં સરળ ભાષાસૈલી, પર્યાપ્ત ઉદાહરણો તથા સચોટ અને સરળ સમજૂતી

પ્રકરણના અંતે EXAM રિલેટેડ પ્રશ્ન-પ્રવાહ અને પ્રેક્ટિસ

વર્ણ પરિચય જેવા મુદ્દાની આકૃતિ સહિત સમજૂતી

GPSC અને વર્ગ-3ના વર્ષ 2017 થી 2020 પરીક્ષામાં પૂછાતા ગુજરાતી વ્યાકરણના તમામ મુદ્દાને સારી રીતે પુસ્તક

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

COMING SOON

DNA બિલ સાથે જોડાયેલી ચિંતાઓ

- તાજેતરમાં, વિજ્ઞાન અને તકનીકી, પર્યાવરણ, વન અને હવામાન પરિવર્તન અંગેની સંસદીય સ્થાયી સમિતિએ એક ભલામણમાં કહ્યું છે કે સરકારે DNA ટેકનોલોજી (ઉપયોગ અને એપ્લિકેશન) રેગ્યુલેશન બિલ, 2019 ના સંદર્ભમાં વ્યક કરેલી ચિંતાઓ પર ધ્યાન આપવું જોઈએ. જેમ કે ગુનાના દ્રશ્યથી મેળવેલા DNA પ્રોફાઇલ્સની રાષ્ટ્રીય ડેટા બેંક બનાવવી અને સમુદાયોને લક્ષ્ય બનાવવું.
- નોંધપાત્ર રીતે, બિલમાં સેન્ટ્રલ ડેટા બેંક ઉપરાંત પ્રાદેશિક ડેટા બેંકની સ્થાપના વિશે વાત કરવામાં આવી છે, પરંતુ ડેટાના દુરુપયોગની શક્યતાઓને ઘટાડવા માટે સંસદીય સ્થાયી સમિતિએ ભલામણ કરી છે કે માત્ર એક રાષ્ટ્રીય ડેટા બેંકની સ્થાપના કરવામાં આવે.

Back to Basics : DNA ટેકનોલોજી (ઉપયોગ અને એપ્લિકેશન) નિયમન બિલ, 2019

(મુખ્ય જોગવાઈઓ)

- બિલ દ્વારા DNA ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ ગુના, પિતૃત્વ વિવાદ, સ્થળાંતર અથવા ઈમિગ્રેશન અને માનવ અવયવોના પ્રત્યારોપણના કિસ્સાઓમાં વ્યક્તિઓની ઓળખ સ્થાપિત કરવા માટે પરવાનગી આપે છે.
- તે રાષ્ટ્રીય અને પ્રાદેશિક DNA (ડીઓક્સિસરીબોન્યુક્લીક એસિડ) ડેટા બેંકોની સ્થાપનાની કલ્પના કરે છે, જેમાં દરેક DNA ડેટા બેંકનો કાર્ડમ સીન ઈન્ડેક્સ હોય છે, શંકાસ્પદ લોકો અથવા ઉપક્રમો અને ગુનેગારોની સૂચિ, અલગથી તૈયાર અને સુરક્ષિત હોય છે.
- બિલમાં DNA રેગ્યુલેટરી બોર્ડની સ્થાપના કરવાની હાકલ કરવામાં આવી છે, જે કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારોને ડીએનએ પ્રયોગશાળાઓ અને ડેટાબેંકની સ્થાપના અને તેમના માટે જરૂરી માર્ગદર્શિકા, ધોરણો અને કાર્યવાહી નિર્ધારિત કરવા જેવા મુદ્દાઓ પર સલાહ આપશે.

સમિતિ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓ

- DNA ડેટા બેંકને લગતા મુદ્દાઓ: ગુનાના સ્થળેથી મેળવેલા DNA પ્રોફાઇલ્સની રાષ્ટ્રીય DNA ડેટા બેંકનું જોખમ એ છે કે તે લગભગ તમામ લોકોને આવરી લેશે કારણ કે ઘણા લોકો ગુનાના સ્થળે ગુના પહેલા અને પછી DNA જમા કરે છે અને તે છે. પ્રાપ્ત કરેલા DNA સાથે સંકળાયેલા લોકોનો પણ આ ગુના સાથે કોઈ સંબંધ નથી.
- DNA પ્રોફાઇલિંગને લગતા મુદ્દાઓ: આ બિલની જોગવાઈ ઓ હેઠળ કરવામાં આવેલા DNA પ્રોફાઇલિંગનો ધર્મ, જાતિ અથવા રાજકીય મત વગેરે જેવા પરિબળોના આધારે સમાજના વિવિધ વર્ગને લક્ષ્યાંકિત કરવા માટે તેનો દુરુપયોગ થઈ શકે છે.

- DNA પ્રોફાઇલિંગ એ પ્રક્રિયા છે કે જેની અંતર્ગત કોઈ ચોક્કસ DNA પેટર્ન, જેને પ્રોફાઇલ કહેવામાં આવે છે, તે વ્યક્તિગત અથવા શારીરિક પેશીઓના નમૂનામાંથી મેળવવામાં આવે છે.
- બિન-ગુનાહિત પૃષ્ઠભૂમિવાળા વ્યક્તિઓના DNA પ્રોફાઇલનો સંગ્રહ:
- આ બિલમાં શંકાસ્પદ લોકો, ગુનેગારો, પીડિતો અને તેમના સંબંધીઓના DNA પ્રોફાઇલ સંગ્રહિત કરવાની દરખાસ્ત છે, જેથી ભવિષ્યમાં કોઈપણ ગુનાની તપાસ કરવામાં આવે.
- બિલમાં એવી પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે નાગરિક કેસો માટે ડીએનએ પ્રોફાઇલ ડેટા પણ બેંકોમાં સંગ્રહિત કરવામાં આવશે, જોકે આ માટે સ્પષ્ટ અને અલગ અનુક્રમણિકા પ્રદાન કરવામાં આવી નથી.
- સમિતિએ આવી DNA પ્રોફાઇલ્સના સંગ્રહની જરૂરિયાત પર સવાલ ઉઠાવ્યા છે, જ્યારે સમિતિએ એ પણ ધ્યાન દોર્યું છે કે આવા સંગ્રહ ગોપનીયતાના મૂળભૂત અધિકારનું ઉલ્લંઘન કરે છે અને તે કોઈ જાહેર હેતુ માટે કામ કરતું નથી.

■ સહમતી:

- બિલની ઘણી જોગવાઈઓ 'સહમતી'ની વાત કહેવામાં આવી છે પણ તે દરેક કેસમાં મેજિસ્ટ્રેટ સરળતાથી સહમતિના અધિકારની અવગણના કરી શકે છે.
- જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટ સહમતીની અવગણના કરે ત્યારે બિલમાં તે સ્થિતિ અથવા કારણોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.

■ મજબૂત ડેટા સંરક્ષણનો અભાવ:

- જો આટલી મોટી સંખ્યામાં DNA પ્રોફાઇલ નેશનલ DNA ડેટા બેંકમાં રાખવામાં આવે તો સમિતિએ તેમની સલામતી પર સવાલ ઉઠાવ્યા છે.

બિલ આવશ્યકતા

- મોટી સંખ્યામાં પરીક્ષણ કરવાની માંગ:
- DNA પરીક્ષણો હાલમાં ભારતમાં ખૂબ મર્યાદિત ધોરણે કરવામાં આવે છે, આ ક્ષેત્રના આશરે 30-40 DNA નિષ્ણાતો 15-18 પ્રયોગશાળાઓમાં દર વર્ષે 3,000 થી ઓછા કેસની તપાસ કરે છે, જે દેશની કુલ આવશ્યકતાના 2-3% છે.
- હાલમાં, યોગ્ય નિયમનની ગેરહાજરીમાં DNA પરીક્ષણ પ્રયોગશાળાઓના ધોરણોનું નિરીક્ષણ અથવા નિયમન કરવામાં આવતું નથી.
- ગુમ થયેલને ઓળખવામાં સહાય:
- નેશનલ કાર્ડમ રેકોર્ડ્સ બ્યુરો અનુસાર ભારતમાં દર વર્ષે લગભગ 100,000 બાળકો ગુમ થાય છે.
- આ બિલ આપત્તિ પીડિતોની ઓળખ તેમજ અજાણ્યા મૃતકોની ઓળખ કરવામાં પણ મદદ કરશે અને બળાત્કાર અને હત્યા જેવા ઘૃણાસ્પદ ગુનાઓનું પુનરાવર્તન કરનારા ગુનેગારોની ધરપકડ કરવામાં મદદરૂપ થશે.

- વૈશ્વિક સ્તરે DNA પ્રોફાઇલિંગની સ્વીકૃતિની સ્થિતિ:
  - > યુએસએ ઈન્ટરપોલના ગ્લોબલ DNA પ્રોફાઇલિંગ સર્વે રિઝલ્ટ 2016 અનુસાર, વિશ્વના 69 દેશોમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, કેનેડા અને ચીન સહિત રાષ્ટ્રીય DNA ડેટાબેસ છે.
  - > આ દેશોમાં ઓછામાં ઓછી 35,413,155 વ્યક્તિઓની આનુવંશિક માહિતી સલામત છે.
  - > DNA નમૂનાઓના નિષ્કર્ષ, સંગ્રહ અને જાળવણી માટે વિવિધ દેશોમાં વિવિધ નિયમો છે.
  - > વર્ષ 2003 માં યુનેસ્કોની 32મી સામાન્ય સભામાં સર્વસંમતિથી અપાયેલી માનવ જિનેટિક ડેટા અંગેની ઘોષણા, માનવ ગરિમાનું સન્માન અને માનવ આનુવંશિક ડેટા અને જૈવિક નમૂનાઓના સંગ્રહ, પ્રક્રિયા, ઉપયોગ અને સંગ્રહ એ અધિકારો અને મૂળભૂત સ્વતંત્રતાઓને સુરક્ષા આપવાનું લક્ષ્ય રાખે છે.

જીનોમ ઇન્ડિયા પ્રોજેક્ટ (GIP)

- > તાજેતરમાં જ કેન્દ્રીય વિજ્ઞાન અને તકનીકી મંત્રાલયે જીનોમ ઇન્ડિયા પ્રોજેક્ટ નામના મહત્વાકાંક્ષી જીન-મેપિંગ પ્રોજેક્ટને પણ મંજૂરી આપી છે, જેનો હેતુ પ્રથમ તબક્કામાં સમગ્ર ભારતમાંથી 10,000 જીનોમ નમૂનાઓ એકત્રિત કરવા અને તેનું અનુક્રમ બનાવવાનું છે.
- > જીન મેપિંગ DNA પ્રોફાઇલિંગથી અલગ છે કારણ કે DNA પ્રોફાઇલિંગ કોઈ વ્યક્તિને ઓળખવા માટે DNAના નાના ભાગોનો ઉપયોગ કરે છે, જ્યારે જીનીન મેપિંગમાં સંપૂર્ણ જીનોમનું અનુકરણ શામેલ છે.
- > જીન મેપિંગ વૈજ્ઞાનિક અને તબીબી ઉપયોગ માટે કરવામાં આવે છે, જ્યારે DNA પ્રોફાઇલિંગ મુખ્યત્વે ફોરેન્સિક અને ગુનાહિત તપાસ માટે કરવામાં આવે છે.

આગળનો માર્ગ

- > સમિતિ સૂચવે છે કે દેશમાં જલ્દીથી એક કાર્યક્રમ ઈકોસિસ્ટમ બનાવવી જોઈએ, જેથી સુપ્રીમ કોર્ટના વિવિધ નિર્ણયો અને આદેશોની ભાવના અનુસાર DNA પ્રોફાઇલિંગ સુનિશ્ચિત થઈ શકે.
- > ગોપનીયતા અથવા ડેટા સંરક્ષણ બિલ દ્વારા ટૂંક સમયમાં અપનાવવામાં આવતા તે દ્વારા તેમના હક્કોના રક્ષણની ગેરહાજરીમાં પણ વ્યક્તિઓને થોડી રાહત મળશે. તે જ સમયે, ખાસ કરીને ગોપનીયતાના અધિકાર અંગે સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પછી તે વધુ મહત્વનું બની ગયું છે.

HAL ખાતે નવા ઉત્પાદન પ્લાન્ટનું ઉદ્ઘાટન

- > ભારતના સંરક્ષણ પ્રધાન રાજનાથસિંહે લાઈટ કોમ્બેટ એરક્રાફ્ટ (LCA) ના ઉત્પાદન માટેના નવા પ્લાન્ટનું ઉદ્ઘાટન કર્યું છે. બેંગ્લોરમાં હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડ (HAL) માં પ્લાન્ટનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું. આ પ્લાન્ટ ભારતના સ્વદેશી ફાઈટર જેટ LCA તેજસના ઉત્પાદનને બમણું બનાવશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડને સશસ્ત્ર દળોના 48,000 કરોડ રૂપિયાના ઓર્ડર મળ્યા છે.
- > આ સૌથી મોટી સ્વદેશી સંરક્ષણ પ્રાપ્તિ થઈ રહી છે જે ભારતીય એરોસ્પેસ ક્ષેત્રને વેગ આપશે.
- > સંરક્ષણ પ્રધાને એ પણ માહિતી આપી કે ભારત સંરક્ષણ ઉત્પાદન ક્ષેત્રે 75 લાખ કરોડના લક્ષ્યાંક સુધી પહોંચશે.

LCA તેજસ પ્લાન્ટ

- > નવનિર્મિત LCA તેજસ ઉત્પાદન પ્લાન્ટ 35 એકર વિસ્તારમાં ફેલાયેલો છે.
- > 83 વિમાનના એરફોર્સના ઓર્ડરને પહોંચી વળવા પ્લાન્ટ પ્રતિ વર્ષ LCA તેજસના ઉત્પાદનને બમણું કરવામાં મદદ કરશે.
- > આ પ્રોજેક્ટમાં 83 જેટ વિમાનોના ઓર્ડરને પૂરા કરવા માટે સરકારના અનેક ખાનગી અને ખાનગી ક્ષેત્રના ભાગીદારો જોડાશે.
- > આ પ્રોજેક્ટ ખાનગી ક્ષેત્રમાં 5000 રોજગારીનું સર્જન કરશે.
- > HALનું ઉત્પાદન એકમ 500-600 લોકો માટે રોજગાર પણ પેદા કરશે.

HAL તેજસ

- > તે ભારતનું સ્વદેશી સિંગલ એન્જિન યોથી પેઠીનું મલ્ટિરોલ લાઈટ ફાઈટર એરક્રાફ્ટ છે. તે એરોનોટીકલ ડેવલપમેન્ટ એજન્સી અને હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડના એરક્રાફ્ટ રિસર્ચ એન્ડ ડિઝાઇન સેન્ટર દ્વારા ડિઝાઇન કરવામાં આવી છે. તે ભારતીય વાયુ સેના અને ભારતીય નૌકાદળ માટે બનાવવામાં આવ્યું છે. 2003 માં LCAનું સત્તાવાર નામ 'તેજસ' રાખવામાં આવ્યું હતું.

તેજસની વિશેષતાઓ

- > તેમાં ડેલ્ટા-વિંગની ગોઠવણી છે જેમાં એક જ ઉભું સ્ટેબિલાઇઝર છે. તેમાં રિલેક્સ સ્ટેટિક, મલ્ટિ-મોડ રડાર, ફ્લાય-બાય-વાયર ફ્લાઈટ કંટ્રોલ સિસ્ટમ અને ઈન્ટિગ્રેટેડ ડિજિટલ એવિઓનિક્સ સિસ્ટમ જેવી તકનીકીઓ છે. તે તેની કેટેગરીમાં સૌથી નાનું અને હળવું છે. તેજસ તેના વિદેશી સમકક્ષ કરતા વધુ સારા છે. તે તેના વિદેશી ચલો કરતાં પણ સસ્તું છે.

સ્ટારડસ્ટ 1.0: પ્રથમ બાયોફ્યુઅલ સંચાલિત રોકેટ

- > સ્ટારડસ્ટ 1.0 ની શરૂઆત 31 જાન્યુઆરીએ મેન(Maine) ના લોરિંગ કોમર્સ સેન્ટરથી કરવામાં આવી હતી.
- > તે બાયોફ્યુઅલથી ચાલતું પ્રથમ વ્યાપારી અવકાશ પ્રક્ષેપણ બની ગયું છે. આ બાયોફ્યુઅલ, પરંપરાગત રોકેટ ઈંધણથી વિપરિત, પર્યાવરણ માટે હાનિકારક નથી.
- > સ્ટારડસ્ટ 1.0 એ એક લોન્ચ વાહન છે જે વિદ્યાર્થીઓ અને બજેટ પેલોડ માટે યોગ્ય છે.

Back to Basics : 'બાયોફ્યુઅલ' શું છે?

- > કોઈપણ હાઈડ્રોકાર્બન બળતણ, જે કોઈપણ કાર્બનિક પદાર્થ (જીવંત અથવા મૃત પદાર્થ) કરતા ઓછા સમયમાં (દિવસ, અઠવાડિયા અથવા મહિનામાં) ઉત્પન્ન થાય છે, તેને બાયોફ્યુઅલ ગણવામાં આવે છે.
- > બાયોફ્યુઅલની નક્કર, પ્રવાહી અથવા વાયુયુક્ત પ્રકૃતિ હોઈ શકે છે.
- > નક્કર: લાકડા, સૂકા પદાર્થો, છોડ અને ખાતરમાંથી
- > પ્રવાહી: બાયોઈથેનોલ અને બાયોડિઝલ
- > વાયુયુક્ત: બાયોગેસ

એરો ઇન્ડિયા 2021: એશિયાનો સૌથી મોટો એર શો બેંગલુરુમાં શરૂ થયો

- > એશિયાનો સૌથી મોટો એર શો 'એરો ઇન્ડિયા 2021' બેંગલુરુમાં શરૂ થયો છે. સંરક્ષણ પ્રધાન રાજનાથસિંહે હાઈબ્રીડ મોડમાં યોજનારા ત્રણ દિવસીય મેગા એરો ઇન્ડિયા શોનું ઉદઘાટન કર્યું હતું.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > એરો ઇન્ડિયા શોની 13 મી આવૃત્તિમાં પ્રતિભાગી વાસ્તવિક અને વર્ચુઅલ બંને સ્થિતિમાં ભાગ લેનાર હશે. આ એર શો સંરક્ષણ ઉત્પાદનમાં ભારતની પ્રગતિ દર્શાવવા માટે સમર્પિત છે, આ કાર્યક્રમમાં સંરક્ષણ ક્ષેત્રમાં સ્વદેશી પ્લેટફોર્મ બતાવવામાં આવશે. આ પ્રસંગે, વિવિધ ખરીદ અને નિર્માણ એજન્સીઓ વચ્ચે 200 થી વધુ એમઓયુ પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવશે.
- > આ સાથે, પ્રથમ વખત, હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રના 27 દેશોના સંરક્ષણ પ્રધાનો સંયુક્ત જોખમો અને આપત્તિ વ્યવસ્થાપનમાં સહયોગ અંગે ચર્ચા કરવા એક પરિષદમાં ભાગ લેશે. આ ઉપરાંત, હવાઈ લડાઈ પર તકનીકી પ્રગતિના પ્રભાવ પરના મંતવ્યો વહેંચવા માટે એલાયડ એરફોર્સ ચીફ્સની એક કોન્ફરન્સ પણ યોજાશે.

એરો ભારત

- > દર બે વર્ષે એરો ઇન્ડિયા એક્ઝિબિશન / શો યોજવામાં આવે છે. 1996 થી, આ એરો શોની 11 આવૃત્તિઓ સફળતાપૂર્વક હાથ ધરવામાં આવી છે. આ એર શોનો ઉદ્દેશ આર્થિક વિકાસ દરને ઝડપી બનાવવા, સંરક્ષણ ઉત્પાદનને વેગ આપવા અને ખાનગી ઉત્પાદકોને પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે.

સ્ક્વેર કિલોમીટર એરે (SKA)

- > સ્ક્વેર કિલોમીટર એરે ઓબ્ઝર્વેટરી (SKAO) કાઉન્સિલે, 4 ફેબ્રુઆરીએ તેની પ્રથમ બેઠક દરમિયાન, વિશ્વના સૌથી મોટા રેડિયો ટેલિસ્કોપની સ્થાપનાને મંજૂરી આપી હતી.

Back to Basics : 'સ્ક્વેર કિલોમીટર એરે વેધશાળા'**(SKAO) વિશે**

- > યુકેમાં મુખ્ય મથક, SKAO રેડિયો ખગોળશાસ્ત્રને સમર્પિત એક નવી આંતર-સરકારી સંસ્થા છે.
- > હાલમાં, SKAO દસ દેશોની સંસ્થાઓનો સમાવેશ કરે છે.
- > જેમાં ઓસ્ટ્રેલિયા, કેનેડા, ચીન, ભારત, ઈટાલી, ન્યુઝીલેન્ડ, દક્ષિણ આફ્રિકા, સ્વીડન, નેધરલેન્ડ અને યુકેનો સમાવેશ થાય છે.

'રેડિયો ટેલિસ્કોપ' એટલે શું?

- > ઓપ્ટિકલ ટેલિસ્કોપ્સથી વિપરીત, રેડિયો ટેલિસ્કોપ્સ અદ્રશ્ય વાયુઓને શોધવામાં સક્ષમ છે અને તેથી, તેઓ કોસ્મિક ધૂળને કારણે દેખાતા નથી તેવા સ્પેસફિલ્ડ્સની શોધ પણ કરી શકે છે.
- > ભૌતિકશાસ્ત્રી કાર્લ જાનસ્કી દ્વારા 1930 ના દાયકામાં રેડિયો સિગ્નલો વિશે સૌપ્રથમ માહિતી મેળવી હતી.
- > અગાઉ, પ્યુટો રિકોમાં વિશ્વનું બીજું સૌથી મોટું સિંગલ-ડિશ રેડિયો ટેલિસ્કોપ 'અરેસિબો ટેલિસ્કોપ' ડિસેમ્બર 2020 માં નાશ પામ્યું હતું.
- > અરેસિબો ટેલિસ્કોપ વર્ષ 1963 માં બનાવવામાં આવ્યું હતું.

SKA ટેલિસ્કોપ વિશે

- > આ માટે તેને વિશ્વના સૌથી મોટા રેડિયો ટેલિસ્કોપ તરીકે સૂચવવામાં આવ્યું છે.
- > તે આફ્રિકા અને ઓસ્ટ્રેલિયામાં સ્થાપિત થશે, અને તેનું સંચાલન, જાળવણી અને SKAO દ્વારા બનાવવામાં આવશે.
- > આની કિંમત આશરે 8 બિલિયન પાઉન્ડ થાય છે અને પૂર્ણ થવા માટે એક દાયકા જેટલો સમય લાગશે.

સ્પેસએક્સ પ્રથમ 'અવકાશમાં પ્રથમ ઓલ-સિવિલિયન મિશન' (First All-Civilian Mission to Space)ની જાહેરાત કરી.

- એલન મસ્કની આગેવાની હેઠળ સ્પેસએક્સે તાજેતરમાં અવકાશમાં તેનું પ્રથમ નાગરિક મિશન શરૂ કરવાની જાહેરાત કરી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સ્પેસએક્સ ફાલ્કન 9 પર Inspiration4 ને લોન્ચ કરવાની યોજના બનાવી રહ્યું છે.
- આ વિશ્વનું પ્રથમ સર્વવ્યાવસાયિક અવકાશયાત્રી મિશન હશે.
- ફ્લોરિડામાં નાસાના કેનેડી સ્પેસ સેન્ટરથી આ મિશન લોન્ચ કરવામાં આવશે.

મિશન વિશે

- આ મિશનનું નામ Inspiration4 છે.
- આ મિશનનું નામ ચાર કૂ મિશનને માન્યતા આપે છે જે સેન્ટ જુડ ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ હોસ્પિટલ માટે સમર્થન માટે પ્રેરિત કરે છે.
- તે સંભાવનાનો માનવ સંદેશ મોકલવાનો પણ પ્રયાસ કરશે.
- જુડાસ સંશોધન પ્રગતિને વેગ આપવા અને વિશ્વભરમાં બાળ કોને બચાવવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે.

- ફાલ્કન 9 લોન્ચ વાહન પર Inspiration4 કૂને સ્પેસએક્સ વ્યાવસાયિક અવકાશયાત્રી તાલીમ આપશે.
- તેમને ઓર્બીટલ મિકેનિક્સ, શૂન્ય ગુરૂત્વાકર્ષણ, માઈક્રો ગુરૂત્વાકર્ષણમાં કામગીરી અને અન્ય તાણ પરીક્ષણો પણ આપવામાં આવશે.
- આ મિશન દર 90 મિનિટમાં કસ્ટમાઈઝ્ડ ફ્લાઈટ પાથ સાથે પૃથ્વીની પરિક્રમા કરશે.

સ્પેસએક્સ

- તે એક અમેરિકન એરોસ્પેસ ઉત્પાદક અને અવકાશ પરિવહન સેવાઓ કંપની છે. તેનું મુખ્ય મથક કેલિફોર્નિયાના હોથોર્નમાં છે. તેની સ્થાપના 2002 માં એલન મસ્ક દ્વારા કરવામાં આવી હતી. સ્પેસએક્સ વિશ્વની પ્રથમ ખાનગી કંપની હતી જેણે રોકેટને પૃથ્વી પર પાછું ઉતાર્યું હતું. ઉપગ્રહો તેમની ભ્રમણકક્ષામાં મૂકાયા પછી રોકેટો સામાન્ય રીતે સળગાવવામાં આવે છે અથવા અવકાશમાં ફેંકી દેવામાં આવે છે. સ્પેસએક્સ આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પેસ સ્ટેશન પર કાર્ગોને પરિવહન કરવામાં સક્રિય રીતે સામેલ છે.

સ્પેસએક્સ ડ્રેગન

- તે ડ્રેગન 1 અથવા કાર્ગો ડ્રેગન તરીકે પણ ઓળખાય છે. તે સ્પેસએક્સ દ્વારા વિકસિત એક ફરીથી વાપરી શકાય તેવું કાર્ગો અવકાશયાન છે. ફાલ્કન 9 પ્રક્ષેપણ વાહન દ્વારા ડ્રેગન 1 અવકાશયાનને ભ્રમણકક્ષામાં ભરીને આંતરરાષ્ટ્રીય અંતરિક્ષ સ્ટેશન (ISS) ને ફરીથી સપ્લાય કરવામાં આવ્યું હતું.

PSI/ASIની ગંભીર તૈયારી ઇચ્છતા વિદ્યાર્થીઓ માટે જ

PSI / ASI

નવી બેચ OFFLINE

10%
DISCOUNT

અમદાવાદ

09-02-2021

84695-01110
84696-01110

ગાંધીનગર

16/02/2021

81406-01110
81407-01110

જૂનાગઢ

15/02/2021

76985-01110
76986-01110

!! SOCIAL DISTANCE

મર્યાદિત સંખ્યા

ગુજરાત પોલીસમાં

1270થી વધુ સફળ વિદ્યાર્થીઓ

ICE®
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

સ્ટાર્સ પ્રોજેક્ટ

- શિક્ષણ મંત્રાલયના રાજ્યો સ્ટાર્સના (Strengthening Teaching-Learning and Results for States-STARS) અમલીકરણ માટે આર્થિક સહાય આપવા માટે આર્થિક બાબતોના વિભાગ અને વિશ્વ બેંક વચ્ચે તાજેતરમાં એક કરાર કરવામાં આવ્યો છે.
- આ પહેલા, સ્ટાર્સ પ્રોજેક્ટના પ્રસ્તાવને કેન્દ્રીય મંત્રી પરિષદ દ્વારા 14 ઓક્ટોબર 2020ના રોજ મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- કિંમત: સ્ટાર્સ પ્રોજેક્ટની કુલ કિંમત 5718 કરોડ છે.
- વર્લ્ડ બેંક આ પ્રોજેક્ટ માટે પાંચ વર્ષના ગાળામાં 500 મિલિયન ડોલર (આશરે 3700 કરોડ રૂપિયા) ની આર્થિક સહાય આપશે.
- બાકીની રકમ સહભાગી રાજ્યો દ્વારા યોજનાના ભાગ રૂપે આપવામાં આવશે.
- અમલીકરણ: શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતા વિભાગ, શિક્ષણ મંત્રાલય હેઠળ નવી કેન્દ્રિય સહાયિત યોજના તરીકે સ્ટાર્સ પ્રોજેક્ટ લાગુ કરવામાં આવશે.
- શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતા વિભાગ રાષ્ટ્રીય સ્તરે આ પ્રોજેક્ટ માટે મુખ્ય અમલીકરણ એજન્સી તરીકે કાર્ય કરશે.
- રાજ્ય કક્ષાએ આ પ્રોજેક્ટનો અમલ સંકલિત રાજ્ય અમલીકરણ સોસાયટી ફોર હોલીસ્ટિક એજ્યુકેશન દ્વારા કરવામાં આવશે.
- સ્ટાર્સ પ્રોજેક્ટ સાકલ્યવાદી શિક્ષણ અંતર્ગત હાલના બંધારણમાં લાગુ કરવામાં આવશે.
- પ્રોજેક્ટમાં સામેલ રાજ્યો: આ પ્રોજેક્ટમાં હિમાચલ પ્રદેશ, રાજસ્થાન, મહારાષ્ટ્ર, મધ્યપ્રદેશ, કેરળ અને ઓડિશા છ રાજ્યો સામેલ છે.
- પ્રોજેક્ટની સાથે સંકળાયેલા રાજ્યોને શિક્ષણની ગુણવત્તામાં સુધારણાના પગલાં માટે મદદ કરવામાં આવશે.
- સ્ટાર્સ અંતર્ગત વિશ્વ બેંકની સૂચિત સહાય આવશ્યકપણે એક પરિણામ આધારિત નાણાકીય સાધન છે જેને પ્રોગ્રામ ફોર રિઝલ્ટ (PRR) કહે છે.
- પ્રોજેક્ટના ફાયદાઓ: પ્રારંભિક બાળપણ શિક્ષણ અને મૂળભૂત શિક્ષણ, શિક્ષણ આકારણી સુધારણા પ્રણાલી, શિક્ષક વિકાસ અને વ્યાવસાયિક શિક્ષણ જેવી રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિની વિવિધ ભલામણોના અમલમાં સ્ટાર્સ પ્રોજેક્ટ મદદરૂપ થશે.

લિટલ અંદમાન આઈલેન્ડ માટે નીતિ આયોગની યોજના

- તાજેતરમાં, નીતિ આયોગે અંદમાન અને નિકોબાર આઈલેન્ડમાં 'લિટલ અંદમાન આઈલેન્ડ' માટે 'સસ્ટેઈનેબલ ડેવલપમેન્ટ ઓફ લિટલ અંદમાન આઈલેન્ડ-વિઝન ડોક્યુમેન્ટ' નામની ટકાઉ વિકાસ યોજના જાહેર કરી છે, જેના કારણે પર્યાવરણીય સંરક્ષણવાદીઓમાં ગંભીર ચિંતા ઊભી થઈ છે.
- વર્ષ 2020ની શરૂઆતમાં વડા પ્રધાને અંદમાન નિકોબાર ટાપુ સમૂહને 'દરિયાઈ અને સ્ટાર્ટઅપ હબ' તરીકે વિકાસ કરવાની ઘોષણા કરી હતી.

Back to Basics : ઉદ્દેશ

- આ નીતિનો હેતુ વ્યૂહાત્મક સ્થાન અને ટાપુઓની કુદરતી વિશેષતાઓનો લાભ લેવાનો છે.
- આ ટાપુઓ ભારતની સુરક્ષાની દ્રષ્ટિએ ખૂબ મહત્વના છે કારણ કે હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્ર (IOR) માં તેમની વ્યૂહાત્મક સ્થિતિ છે.
- સાઈ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને કનેક્ટિવિટી ભારતને આ ટાપુઓમાં તેની સૈન્ય અને નૌકાદળની શક્તિમાં વધારો કરવામાં મદદ કરશે.

યોજના

- આ યોજનામાં એક નવું ગ્રીનફિલ્ડ કોસ્ટલ શહેર બનાવવાની કલ્પના કરવામાં આવી છે, જેને એક મુક્ત વેપાર ક્ષેત્ર તરીકે વિકસાવવામાં આવશે અને સિંગાપોર અને હોંગકોંગ જેવા શહેરો સાથે સ્પર્ધા કરશે.
- ત્રણ ઝોન: યોજના હેઠળ વિકાસ કાર્યોને ત્રણ ઝોનમાં વહેંચવામાં આવ્યા છે.
  - ઝોન 1:
    - તે લિટલ અંદમાન આઈલેન્ડના પૂર્વીય દરિયાકાંઠે 102 ચોરસ કિલોમીટરના વિસ્તારમાં ફેલાયેલો છે.
    - મહાનગર હોવા ઉપરાંત, તે આર્થિક રીતે સમૃદ્ધ વિસ્તાર હશે જેમાં વિમાન, પર્યટન અને હોસ્પિટલ માટેની વ્યવસ્થા સુનિશ્ચિત કરવામાં આવશે.
  - ઝોન 2:
    - તે 85 ચોરસ કિલોમીટરના પ્રાચીન જંગલના ક્ષેત્રમાં ફેલાયેલો છે.
    - તે એક લેસર ઝોન છે, જેમાં મૂવી મેટ્રોપોલીઝ, રહેણાંક વિસ્તાર અને પર્યટન વિશિષ્ટ આર્થિક ક્ષેત્ર (SEZ) સામેલ હોઈ શકે છે.

■ ઝોન 3:

- > તે 52 ચોરસ કિલોમીટરના પ્રાચીન જંગલના ક્ષેત્રમાં ફેલાયેલો છે.
- > તે એક પ્રાકૃતિક ઝોન હશે જેને ત્રણ વિશિષ્ટ ઝોનમાં વહેંચવામાં આવશે—અદ્વિતીય ફોરેસ્ટ રિસોર્ટ, પ્રાકૃતિક ચિકિત્સા ક્ષેત્ર / ખંડ અને કુદરતી આશ્રય. આ બધા પશ્ચિમ કાંઠે સ્થિત હશે.

પરિવહન વિકાસ

- > તમામ પ્રકારના વિમાન માટેનું વિશ્વવ્યાપી વિમાનમથક આ યોજનાના કેન્દ્રમાં છે, કારણ કે વિકાસ માટે વૈશ્વિક વિમાનમથક હોવું મહત્વપૂર્ણ છે.
- > ટાપુ પરની એકમાત્ર જેટીનો વિસ્તાર કરી શકાય છે.
- > પૂર્વથી પશ્ચિમમાં કિનારાની સમાંતર 100 કિ.મી. ગ્રીનફિલ્ડ રીંગ હાઈવે બનાવી શકાય છે.

પડકારો

- > ભારતના અન્ય ભાગો અને વિશ્વના ઘણા મોટા શહેરો સાથે સારી કનેક્ટિવિટીનો અભાવ.
- > સંવેદનશીલ જૈવવિવિધતા અને કુદરતી ઇકોસિસ્ટમ અને સુપ્રીમ કોર્ટની કેટલીક સૂચનાઓ પણ આ ક્ષેત્રના વિકાસમાં મોટો અવરોધ છે.
- > બીજો મોટો મુદ્દો સ્વદેશી જાતિઓની ઉપસ્થિતિ અને તેમના કલ્યાણનો છે.
- > લિટલ આંદમાનનો 95% ભાગ વનાચ્છાદિત છે, આ જંગલોનો મોટો ભાગ પ્રાચીન સદાબહાર વન પ્રકારનો છે. આ ટાપુનો આશરે 640 ચો.મી.નો એક ભાગ ભારતીય વન અધિનિયમ 1927 હેઠળ રિઝર્વ જંગલના રૂપમાં છે અને લગભગ 450 ચોરસ કિ.મી.નો વિસ્તાર ઓન્ગે આદિજાતિના રૂપમાં સંરક્ષિત છે. આ જંગલોની સામાજિક-પર્યાવરણીય-ઔતિહાસિક સ્થિતિને કારણે તેનું વધારે છે.

યોજનામાં પ્રસ્તાવિત ઉકેલો

- > પ્રસ્તાવમાં આ જમીનના 240 ચો.કિ.મી. (35%) વિસ્તારનો સમાવેશ કરવાનો પ્રસ્તાવ રાખવામાં આવ્યો છે અને હાલના વિકલ્પો નીચે મુજબ છે:
- > આરક્ષિત જંગલના 32% વિસ્તારને અનારક્ષિત કરવો અને આદિજાતિ અનામતનો 31% અથવા 138 ચો.કિ.મી. અનામત વિસ્તાર અધિસૂચિત કરવો.
- > જો આદિજાતિ જૂથો યોજનામાં અવરોધ બની જાય છે, તો પછી સૂચિત મુજબ તેમને ટાપુના અન્ય ભાગોમાં ખસેડવામાં આવશે.

પ્રસ્તાવ અંતર્ગત સમસ્યાઓ

- > તે લિટલ આંદમાનમાં રાષ્ટ્રવ્યાપી ઉદ્યાન / વન્યપ્રાણી અભયારણ્યના સંરક્ષણની વાત કરે છે, જ્યારે હાલમાં કોઈ

માનવ અસ્તિત્વ નથી અને તે સ્થાનની ભૌગોલિક નબળાઈ પણ સંપૂર્ણ રીતે જાણીતી નથી, વર્ષ 2004 માં સુનામીથી આ વિસ્તાર ખરાબ રીતે પ્રભાવિત થયો હતો

- > લિટલ આંદમાન સુનામીથી એટલો ખરાબ અસરગ્રસ્ત થયો છે કે ત્યાં માત્ર પાણીનું માળખું જ નહીં પરંતુ તેની ભૌતિક સ્થિતિ પણ બદલાઈ ગઈ છે.
- > આ પ્રસ્તાવમાં ન તો નાણાકીય નિવેદન છે કે ન તો જંગલો અને અન્ય ઇકોલોજીકલ સંપત્તિઓ પર તેના પ્રભાવની આકારણી આપવામાં આવી છે.
- > પશ્ચિમ કાંઠે પશ્ચિમ ખાડીમાં સૂચિત 'નેચર રિસોર્ટ'માં થીમ રિસોર્ટ્સ, ફ્લોટિંગ / અંડરવોટર રિસોર્ટ્સ અને દરિયા કિનારે આવેલા રિસોર્ટનું નિર્માણ સૂચિત છે.
- > તે હાલમાં વિશાળ 'લેધરબેક સી ટર્ટલ', એક દુર્ગમ વિસ્તાર, માટેનું સંવર્ધન ક્ષેત્ર છે.

વન વિભાગની ચિંતા

- > એક નોંધમાં, લિટલ આંદમાનના વિભાગીય વન અધિકારીએ ઇકોલોજીકલ સંવેદનશીલતા, સ્વદેશી અધિકારો અને ધરતીકંપ અને સુનામીની સંવેદનશીલતાના આધારે આ પ્રસ્તાવને ગંભીરતાથી ધ્યાનમાં લેવાનું સૂચન કર્યું હતું.
- > તેમણે ઉલ્લેખ કર્યો છે કે જંગલની જમીનના આટલા મોટા વિભાજનના કારણે પર્યાવરણીય નુકસાન થશે જે ઘણું નુકસાન કરશે.
- > તેમજ વિવિધ જંગલી પ્રાણીઓની રહેણાંક લાક્ષણિકતાઓને અસર થશે.
- > પર્યાવરણીય પ્રભાવ આકારણી અહેવાલના અભાવને કારણે પ્રસ્તાવનું મૂલ્યાંકન પણ કરી શકાતું નથી.

લિટલ આંદમાન આઇલેન્ડ

- > આ ટાપુ લિટલ આંદમાન જૂથનો ભાગ છે (લિટલ આંદમાન ગ્રેટ આંદમાનની સમકક્ષ છે). તે આંદમાનનો ચોથો સૌથી મોટો ટાપુ છે.
- > તે તેના મુખ્ય ગામ તરીકે પ્રખ્યાત છે, જે તેની સૌથી મોટી વસાહત હુત ખાડી છે.

જનજાતિ

- > પોર્ટ બ્લેરથી લગભગ 120 કિમીના અંતરે સ્થિત આ ટાપુ વર્ષ 1957 માં આદિવાસી રિઝર્વ બન્યું હતું.
- > તે ઓન્ગે આદિજાતિનું નિવાસસ્થાન માનવામાં આવે છે.

સ્થાન અને ટ્રાફિક

- > દ્વીપસમૂહના દક્ષિણ છેડે આવેલ હુત બે જેટી(Hut Bay Jetty) એક જ રાજધાની પોર્ટ બ્લેરથી ટાપુ પર પહોંચનારા જહાજો અથવા નૌકાઓ માટેનું એકમાત્ર બંદર છે.

ગોબરધન યોજના

- કેન્દ્ર સરકારની 'ગોબરધન' યોજના માટે તાજેતરમાં જ જળ ઊર્જા મંત્રાલય દ્વારા ગોબરધન ઈન્ટિગ્રેટેડ પોર્ટલ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- સરકારના જણાવ્યા મુજબ જળ ઊર્જા મંત્રાલયની ગોબરધન યોજના હેઠળ ખેડૂતો 5 વર્ષમાં 1 લાખ કરોડ રૂપિયાની કમાણી કરી શકે છે.

Back to Basics : યોજના વિશે

- જળ ઊર્જા મંત્રાલય હેઠળ પીવાના પાણી અને સ્વચ્છતા વિભાગ દ્વારા ગોબર-ધન (Galvanizing Organic Bio-Agro Resources Dhan – GOBAR-DHAN) યોજના અમલમાં મુકવામાં આવી છે.
- વર્ષ 2018 માં ગોબર-ધન (ગેલ્વેનાઈઝિંગ ઓર્ગેનિક બાયો-એગ્રો રિસોર્સિસ-ધન) યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- આ યોજનાનો હેતુ બાયો-ડિગ્રેડેડ વેસ્ટને કોમ્પોસ્ટ બાયોગેસ (CBG) માં પરિવર્તિત કરીને ખેડૂતોની આવક વધારવાનો છે.
- આ પહેલનો ઉદ્દેશ ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સમુદાય સંપીડિત બાયોગેસ પ્લાન્ટ સ્થાપવા માટે સાહસિકોને આકર્ષિત કરવાનો છે.

યોજનાના લાભો

- ભારતમાં ઢોરની સંખ્યા આશરે 300 મિલિયન છે, જે વિશ્વમાં સૌથી વધુ છે. આ પ્રાણીઓમાંથી દરરોજ લગભગ 3 મિલિયન ટન ગાયનું છાણ મળે છે.
- આ યોજના અંતર્ગત, ખેડૂતોને ગાયના છાણ અને અન્ય બાયો-વેસ્ટનો ઉપયોગ ફક્ત કચરો નહીં, પણ આવકના સ્ત્રોત તરીકે કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવે છે.
- આનાથી ગ્રામીણ લોકોમાં ઘણા ફાયદા થશે. આનાથી ગામને સ્વચ્છ અને વ્યવસ્થિત રાખવાનું, પશુધનનાં આરોગ્યમાં સુધારણા અને ખેત ઉત્પાદનમાં વધારો થશે.
- રસોઈ અને વીજળી માટે ઉપયોગમાં લેવાતી ઊર્જામાં આત્મનિર્ભરતા પ્રાપ્ત કરશે.
- આ યોજનામાં ઓઈલ કંપનીઓ અને ઉદ્યમીઓ માટે બજારમાં સ્થિર બળતણ પુરવઠો છે, સરકારી યોજનાઓ અને બેંકો દ્વારા સરળ શાખ આપવામાં આવે છે.

'સ્વીચ દિલ્હી' અભિયાન લોન્ચ કરાયું

- દિલ્હીના મુખ્યમંત્રી અરવિંદ કેજરીવાલે ઈલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે એક અભિયાન શરૂ કર્યું છે. આ અભિયાનનું નામ છે 'સ્વીચ દિલ્હી'. મુખ્યમંત્રીએ લોકોને શહેરમાં પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટે ઈલેક્ટ્રિક વાહનો ખરીદવાની અપીલ કરી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આ અભિયાન અંતર્ગત, સરકાર આગામી 6 અઠવાડિયામાં વિવિધ હેતુઓ માટે ફક્ત ઈલેક્ટ્રિક વાહનો ભાડે રાખશે. મુખ્યમંત્રીએ ઈલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહન આપવા મોટી કંપનીઓ અને ડિલિવરી ચેન, માર્કેટ એસોસિએશનો, નિવાસી કલ્યાણ સંઘો, મોલ્સ અને સિનેમા હોલને વિનંતી કરી છે. તેમણે તેમને તેમના પરિસરમાં એક ચાર્જિંગ સ્ટેશન સ્થાપવા વિનંતી કરી છે.
- આ ઉપરાંત 'સ્વીચ દિલ્હી' અભિયાન દ્વારા સરકાર ઈલેક્ટ્રિક વાહનોના ઉપયોગથી થતા ફાયદાઓ વિશે જાગૃતિ લાવવાનું લક્ષ્ય રાખે છે. ઈલેક્ટ્રિક વાહન નીતિ હેઠળ, દિલ્હી સરકાર ઈલેક્ટ્રિક ટુ-વ્હીલર અને ફોર વ્હીલર ખરીદવા પર એક વ્યાપક સબસિડી આપવાની યોજના ધરાવે છે. સરકાર ઈલેક્ટ્રિક વાહનો માટે માર્ગ વેરો અને નોંધણી ફી માફ કરવાની પણ યોજના ધરાવે છે.
- ઈલેક્ટ્રિક વાહન નીતિની શરૂઆત થઈ ત્યારથી 6,000 થી વધુ ઈલેક્ટ્રિક વાહનોની ખરીદી કરવામાં આવી છે. સરકારે શહેરભરમાં 100 ચાર્જિંગ સ્ટેશનો સ્થાપવા માટેનું ટેન્ડર પણ રજૂ કર્યું છે. વર્ષ 2024 સુધીમાં દિલ્હીના કુલ વાહન નોંધણીઓમાં દિલ્હી સરકારે 25% ઈલેક્ટ્રિક વાહનોને લક્ષ્યાંક બનાવ્યા છે.

જળ જીવન મિશન (શહેરી)

- નાણાકીય વર્ષ 2021-22 ના કેન્દ્રીય બજેટમાં સરકારે બલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ-6 (SDG-6) મુજબ, બધા શહેરોમાં કાર્યાત્મક નળ દ્વારા ઘરોને પાણી પુરવઠાનું સાર્વત્રિક કવચ આપવા માટે કેન્દ્રીય આવાસ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય હેઠળ જળ જીવન મિશન (શહેરી) યોજના જાહેર કરવામાં આવી છે.
- તે જલ જીવન મિશન (ગ્રામીણ) નું પૂરક છે, જે વર્ષ 2024 સુધીમાં તમામ ગ્રામીણ ઘરોમાં કાર્યાત્મક ઘરેલુ નળ જોડાણો (FHTC) દ્વારા દરરોજ 55 લિટર પાણી પુરવઠાની કલ્પના કરે છે.

Back to Basics : જળ જીવન મિશનનો હેતુ (શહેરી)

- નળ અને ગટર જોડાણોની પહોંચની ખાતરી:
- શહેરી વિસ્તારોમાં અંદાજિત 2.68 કરોડ ઘરેલું કાર્યાત્મક નળ જોડાણોના અંતરને સમાપ્ત કરવું.
- 500 અમૃત શહેરોમાં 2.64 કરોડ ઘરોને ગટર જોડાણ / સેપ્ટેજ સુવિધા પુરી પાડવી.
- જળ સંસ્થાઓનું પુનરુત્થાન:
- તાજા પાણીનો ટકાઉ પુરવઠો વધારવો અને શહેરી જળ વ્યવસ્થાપન યોજના દ્વારા પાણીની ગુણવત્તામાં સુધારો કરવો અને પૂરની ઘટનાઓને ઘટાડવા માટે ગ્રીન સ્પેસ અને સ્પોન્જ શહેર બનાવવું.

- > સ્પોન્જ સિટી એટલે એક એવું શહેર છે જેમાં શહેરી આયોજન નીતિઓ અને ડિઝાઇન દ્વારા મુખ્ય પ્રવાહમાં શહેરી જળ વ્યવસ્થાપન કરવાની ક્ષમતા છે.
- યકીય જળ અર્થવ્યવસ્થાની સ્થાપના:
- > ઉપચારિત કરેલ ગટરનો ફરીથી ઉપયોગ / પુન: ઉપયોગ જળ સંસ્થાઓના કાયાકલ્પ અને જળસંચય પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતા દરેક શહેર માટે પાણીની સંતુલન યોજનાના વિકાસ દ્વારા પાણીની યકીય અર્થવ્યવસ્થાને પ્રોત્સાહન આપવું.

જળ જીવન મિશન (શહેરી)ની વિશેષતાઓ

- નવીનતમ તકનીકનો ઉપયોગ:
- > પાણીના ક્ષેત્રમાં નવીનતમ વૈશ્વિક તકનીકોનો લાભ લેવા એક ટેકનોલોજી સબ-મિશનની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે.
- જળ જાગૃતિ ફેલાવો:
- > 'ઈન્ફર્મેશન, એજ્યુકેશન એન્ડ કમ્યુનિકેશન' (IEC) અભિયાનમાં જળસંગ્રહ અંગે સામાન્ય લોકોમાં જાગૃતિ લાવવા માટે દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે.
- > જલ જીવન મિશનનો પ્રયાસ પાણી માટે એક જન આંદોલન બનાવવાનો છે, એટલે કે, તે હેઠળ તમામ લોકોને અગ્રતા આપવામાં આવી છે.
- સમાન વિતરણ માટે સર્વે:
- > પે-જલ સર્વેક્ષણનું કામ પાણીના સમાન વિતરણની ખાતરી કરવા, નકામા પાણીના ફરીથી ઉપયોગ અને જળ સંસ્થાઓના મેપિંગ અને શહેરોમાં પડકારજનક પ્રક્રિયા દ્વારા પાણીની માત્રા અને ગુણવત્તાની ખાતરી કરવા માટે કરવામાં આવશે.
- શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓની શક્તિ પર વિશેષ ભાર:
- > બિન-આવકવાળા પાણીને 20% કરતા ઓછા ઘટાડવાનો પ્રયાસ.
- > બિન-આવકવાળા પાણી એ પાણી વિતરણ પ્રણાલીમાં ઉપલબ્ધ પાણીની કુલ માત્રા અને ગ્રાહકોને ચોક્કસ આવક પર આપવામાં આવતા પાણીની માત્રા વચ્ચેનો તફાવત છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, NRW એ પાણી છે જે ઉપલબ્ધ છે પરંતુ તે ગ્રાહકો સુધી પહોંચવામાં સક્ષમ નથી અથવા તે ગણી શકાય નહીં.
- > શહેરોમાં પાણીની ઓછામાં ઓછી 20% માંગને પહોંચી વળવા માટે પાણીનું પુનર્નિર્માણ અને રાજ્ય સ્તરે ઔદ્યોગિક પાણીની ઓછામાં ઓછી 40% માંગ
- > ડ્યુઅલ પાઈપિંગ સિસ્ટમનો પ્રચાર કરવો.
- > મ્યુનિસિપલ બોન્ડ જારી કરીને ભંડોળ ઊભું કરવું.
- > જળ સંસ્થાઓનું પુનરુત્થાન.
- PPP મોડેલને પ્રોત્સાહન આપવું:
- > જાહેર-ખાનગી ભાગીદારીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, PPP મોડેલ હેઠળ તેમના કુલ પ્રોજેક્ટ ભંડોળ ફાળવણીના ઓછામાં ઓછા 10% ખર્ચની સમાન પ્રોજેક્ટ્સ પૂર્ણ કરવા માટે 10 લાખથી વધુ વસ્તીવાળા શહેરો માટે ફરજિયાત કરવામાં આવ્યું છે.
- ધિરાણ:
- > કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં 100% સેન્ટ્રલ ફાઈનાન્સિંગ.
- > કેન્દ્ર સરકારે પૂર્વોત્તર અને પર્વતીય રાજ્યો માટેના પ્રોજેક્ટના કુલ ખર્ચના 90% નાણાં આપ્યા છે.

- > 1 લાખથી ઓછી વસ્તીવાળા શહેરો માટે 50% કેન્દ્રિય ભંડોળ, 1 લાખથી 10 લાખની વસ્તીવાળા શહેરો માટે એક તૃતીયાંશ કેન્દ્રિય નાણા અને 10 મિલિયનથી વધુ વસ્તીવાળા શહેરો માટે 25% કેન્દ્રિય ધિરાણ હશે.
- પરિણામ આધારિત ધિરાણ:
- > આ પ્રોજેક્ટ્સને ત્રણ તબક્કામાં સરકાર દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવશે (20:40:40).
- > ત્રીજી હપ્તા યોજનાના અમલીકરણના પરિણામોના આધારે જાહેર કરવામાં આવશે.
- શહેરી વિકાસ માટેના અન્ય પ્રયત્નો:
- > સ્વચ્છ ભારત મિશન-શહેરી (SBM-U)
- > પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના (શહેરી)
- > અમૃત મિશન (Atal Mission for Rejuvenation and Urban Transformation-AMRUT)
- > સ્માર્ટ સિટી મિશન

પંજાબમાં લોન્ચ થયેલ 'હર ઘર પાણી, હર ઘર સફાઈ' મિશન

- > તાજેતરમાં પંજાબના મુખ્યમંત્રી કેપ્ટન અમરિંદર સિંહે 'હર ઘર પાણી, હર ઘર સફાઈ' મિશન શરૂ કર્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > 2022 સુધીમાં તમામ ગ્રામીણ ઘરોમાં 100 ટકા પાઈપવાળા પાણી પુરવઠાના લક્ષ્યાંકને પહોંચી વળવા સરકારના અભિયાનનો એક ભાગ છે.

મેગા સરફેસ પાણી પુરવઠા યોજના

- > કેપ્ટન અમરિંદર સિંહે મેગા સરફેસ પાણી પુરવઠા યોજનાનું ઉદ્ઘાટન પણ કર્યું હતું. આ યોજનાના ત્રણ ઘટકો છે:
- > તેમાં મોગા જિલ્લાના 85 ગામોનો સમાવેશ થાય છે.
- > જેમાં 172 ગામો માટે 144 નવી પાણી પુરવઠા યોજનાઓ શામેલ છે.
- > તેમાં 121 આર્સેનિક અને આયર્ન રિમૂવિંગ પ્લાન્ટ પણ શામેલ છે.
- > આ યોજનાનો અમૃતસર, તરનતારન અને ગુરદાસપુર જિલ્લાના 155 ગામોના 6 લાખ રહેવાસીઓને લાભ થશે.
- > આ યોજના આર્સેનિક અસરગ્રસ્ત વસાહતોની સમસ્યા હલ કરશે.
- > આ યોજનાને ભારત સરકારના વર્લ્ડ બેંક, નાબાર્ડ, વોટર લાઈફ મિશન અને રાજ્ય બજેટ દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવી રહ્યું છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > સરકારે પાણી પુરવઠા અને સ્વચ્છતા યોજનાઓ પર વાર્ષિક સરેરાશ 920 કરોડ ખર્ચ કર્યા છે. મળતી માહિતી અનુસાર માર્ચ 2017 થી ગ્રામીણ સ્વચ્છતા અને ગ્રામીણ પીવાના પાણી પુરવઠા પર 1450 કરોડ ખર્ચ કરવામાં આવ્યા છે.
- > સરકારે 10 નવી મલ્ટિ-વિલેજ સપાટી પાણી પુરવઠા યોજનાઓ પણ શરૂ કરી. આ યોજનાની કિંમત 1,020 કરોડ રૂપિયા છે. તેમાં પટિયાલા, ફતેહગઢ સાહિબ, અમૃતસર, ગુરદાસપુર અને તરણ તારણ જિલ્લાના પાણીની

ગુણવત્તાવાળા અસરગ્રસ્ત વિસ્તારોના 1,018 ગામોનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

જળ જીવન મિશન

- જળ જીવન મિશનની શરૂઆત 15 ઓગસ્ટ, 2019 ના રોજ કરવામાં આવી હતી. સલામત અને પૂરતા પ્રમાણમાં પીવાનું પાણી મળી રહે તે હેતુથી આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજના 2024 સુધીમાં ગ્રામીણ ભારતમાં ઘરોને નળનું પાણી પહોંચાડવાનો પ્રયાસ કરશે.

પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના

- નાણાકીય વર્ષ 2020 સુધીમાં ભારત સરકારની માતૃત્વ લાભ યોજના અથવા પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના (PMMVY) દ્વારા 1.75 કરોડથી વધુ પાત્ર મહિલાઓને આવરી લેવામાં આવી છે.
- નાણાકીય વર્ષ 2018 થી 2020 ની વચ્ચે, આ યોજના અંતર્ગત કુલ 1.75 કરોડ પાત્ર લાભાર્થીઓને 5,931.95 કરોડ રૂપિયા ચૂકવવામાં આવ્યા છે.

Back to Basics : યોજના વિશે

- PMMVY એક પ્રસૂતિ લાભ યોજના છે જે દેશના તમામ જિલ્લાઓમાં 1 જાન્યુઆરી, 2017 થી લાગુ થઈ છે.
- તે મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા સંચાલિત એક કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત યોજના છે.
- પ્રત્યક્ષ લાભ સ્થાનાંતરણ યોજના:**
  - તેમાં સગર્ભા સ્ત્રીઓને સીધા તેમના બેંક ખાતામાં રોકડ ટ્રાન્સફર કરવાનું શામેલ છે જેથી તેઓ તેમની પોષક જરૂરિયાતો પૂરી કરી શકે અને તેમના પગારની ખોટની આંશિક ભરપાઈ કરી શકે.
- લક્ષિત લાભાર્થીઓ:**
  - મહિલાઓ કે જેઓ કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારો અથવા જાહેર ઉપક્રમોમાં નિયમિત રોજગારમાં ભાગ લે છે અને કોઈપણ કાયદા હેઠળ સમાન લાભ મેળવે છે તેને છોડીને સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને સ્તનપાન કરાવતી માતા (Pregnant Women and Lactating Mothers- PW&LM) આ યોજના માટે પાત્ર છે.
  - આવી બધી પાત્ર સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને સ્તનપાન કરાવતી માતા કે જેમણે કુટુંબમાં પ્રથમ બાળક માટે 1 જાન્યુઆરી, 2017 ના રોજ અથવા તે પછી ગર્ભ ધારણ કર્યો હોય.
- યોજના અંતર્ગત મળેલા લાભો:**
  - નીચે આપેલ શરતોને પૂર્ણ કરવા પર લાભાર્થીને ત્રણ હપ્તામાં રૂ .5,000 નો રોકડ લાભ મળે છે:
  - ગર્ભધારણની તાત્કાલિક નોંધણી પર.
  - પ્રસવ પૂર્વ તપાસ પર.
  - બાળજન્મ નોંધણી અને કુટુંબમાં પ્રથમ હયાત બાળકની રસીકરણનું પ્રથમ ચક્ર પૂર્ણ કર્યા પછી.
  - પાત્ર લાભાર્થીઓને જનની સુરક્ષા યોજના (JSY) હેઠળ રોકડ પ્રોત્સાહન રકમ પણ આપવામાં આવે છે. આમ, લાયક મહિલાને સરેરાશ રૂ .6,000 ની સહાય મળે છે.

વિશેષ લક્ષણ:

- આ યોજનાના અમલીકરણને કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો દ્વારા વડા પ્રધાન માતૃ વંદના યોજના કોમન એપ્લિકેશન સોફ્ટવેર (Common Application Software- PMMVY-CAS) દ્વારા નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે.
- PMMVY-CAS એ વેબ-આધારિત સોફ્ટવેર એપ્લિકેશન છે જે યોજના હેઠળના દરેક લાભકર્તાની સ્થિતિને ટ્રેક કરવામાં સક્ષમ છે, પરિણામે લાભકર્તાની કોઈપણ ફરિયાદને તાકીદે, જવાબદારીથી વધુ સારી રીતે નિવારણ કરવામાં આવે છે.

જનની સુરક્ષા યોજના

- તે 100% કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત યોજના છે જે સગર્ભા સ્ત્રીઓમાં સંસ્થાકીય પ્રસવને પ્રોત્સાહન આપીને માતા અને બાળ મૃત્યુ દર ઘટાડવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે અમલમાં મૂકવામાં આવી છે.
- નેશનલ ફેમિલી હેલ્થ સર્વે -પ ના ડેટા મુજબ:**
  - મોટાભાગના ભારતીય રાજ્યોમાં નવજાત / શિશુ અને બાળ મૃત્યુ દરમાં ઘટાડો થયો છે.
  - રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં કરવામાં આવેલા 22 સર્વેક્ષણમાં નવજાત મૃત્યુદર (NMR-34), શિશુ મૃત્યુ દર (IMR-47) અને પાંચ વર્ષથી નીચેના બાળકોમાં મૃત્યુ દર (UMR-56) ની નોંધણીનું ઉચ્ચતમ સ્તર જોવા મળ્યું છે. જ્યારે કેરળમાં મૃત્યુ દર સૌથી નીચો છે.
  - ભારતમાં પ્રસૂતિ મૃત્યુ નમૂના વિશે રજિસ્ટ્રાર જનરલ નમૂના નોંધણી સિસ્ટમ (SRS) કચેરી દ્વારા પ્રકાશિત થયેલ ભારતમાં માતૃત્વ મૃત્યુ પરના વિશેષ બુલેટિન 2016-18 અનુસાર માતા મૃત્યુ દર (MMR) ઘટીને 113 થઈ ગયો છે (પ્રત્યેક 100,000 જીવંત જન્મ) જે વર્ષ 2015-17માં 122 અને વર્ષ 2014-2016માં 130 હતો.
  - સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા નિર્ધારિત સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ (SDG) હેઠળ, ગોલ 3.1 નો હેતુ વૈશ્વિક માતા મૃત્યુ દર ઘટાડીને 70 / 100,000 જીવંત જન્મો સુધી પહોંચાડવાનો છે.
  - તે મૂળભૂત રીતે રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય મિશન હેઠળ સુરક્ષિત માતૃત્વ હસ્તક્ષેપ છે.

લાભ

- JSK હેઠળ, પાત્ર સગર્ભા સ્ત્રીઓને સરકારી અથવા માન્ય ખાનગી આરોગ્ય સુવિધાઓ પર પ્રસવ માટે રોકડ સહાય પૂરી પાડવામાં આવે છે. (યોજનાનો લાભ મેળવવા માટે માતાની ઉંમર અને બાળકોની સંખ્યાની કોઈ બાધ્યતા નથી).
- આ યોજનામાં, માન્યતા પ્રાપ્ત સામાજિક આરોગ્ય કાર્યકર (Accredited Social Health Activist- ASHA) તરીકે ઓળખાતી મહિલા આરોગ્ય સ્વયંસેવકોને પણ સગર્ભા સ્ત્રીઓમાં સંસ્થાકીય પ્રસવને પ્રોત્સાહન આપવા માટે તેમના સારા કાર્ય માટે પ્રોત્સાહક નાણાં પૂરા પાડવામાં આવે છે.
- મહિલાઓના પોષણ અને આરોગ્યના પાસાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની અન્ય યોજનાઓ
- ઈન્ડિરા ગાંધી માતૃ સહયોગ યોજના (GMSY):**
  - આ યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય એ છે કે સગર્ભા અને સ્તનપાન કરાવતી માતાઓ માટે વધુ સારું સ્વાસ્થ્ય અને પોષણ માટે રોકડ પ્રોત્સાહનો આપીને અનુકૂળ વાતાવરણ પ્રદાન કરવું.
  - તેનો અમલ મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યો છે.

■ કેરળની કુદુમ્બશ્રી યોજના:

- આ યોજના વર્ષ 1998 માં સામુદાયિક કાર્યવાહી દ્વારા કેરળ માં ગરીબીના સંપૂર્ણ નાબૂદીના લક્ષ્ય સાથે શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે દેશની સૌથી મોટી મહિલા સશક્તિકરણ યોજના છે. તેના ત્રણ ઘટકો છે—સૂક્ષ્મ ધિરાણ, ઉદ્યોગ અને સશક્તિકરણ.

■ પોષણ અભિયાન:

- માર્ચ 2018 માં શરૂ કરાયેલ પોષણ અભિયાનનો હેતુ બાળકોની પોષક સ્થિતિ (0-6 વર્ષ) અને સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને સ્તનપાન કરાવતી માતાની સ્થિતિને સમયસર સુધારવાનો છે.

■ એકીકૃત બાળ વિકાસ સેવાઓ (ICDS) યોજના:

- આ યોજના 6 વર્ષથી ઓછી વયના બાળકો અને મહિલાઓ સહિતના નબળા જૂથોને લક્ષ્યમાં રાખે છે.
- તેનો અમલ મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યો છે.

આસામની યા બગીચા ધન પુરસ્કાર યોજના

- યા બગીચા ધન પુરસ્કાર મેળાનો ત્રીજો તબક્કો 6 ફેબ્રુઆરીએ ગુહાહાટીમાં યોજાશે. યા બગીચા ધન પુરસ્કાર મેળામાં કેન્દ્રીય નાણામંત્રી નિર્મલા સીતારમણ પણ ભાગ લેશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારમણ આ કાર્યક્રમમાં મુખ્ય અતિથિ રહેશે. આ કાર્યક્રમ દરમિયાન, આસામ સરકાર યા બગીચા ધન પુરસ્કાર યોજના હેઠળ યાના બગીચાના વિસ્તારો સાથે સંકળાયેલા લગભગ 7.5 લાખ લોકોને 3000 રૂપિયાની આર્થિક સહાય પૂરી પાડશે. આ કાર્યક્રમમાં આસામના નાણામંત્રી હિમંત બિસ્વા સર્મા અને આસામના મુખ્ય પ્રધાન સર્વાનંદ સોનોવાલ પણ હાજરી આપશે.
- યા બગીચા ધન પુરસ્કાર યોજના રાજ્ય સરકાર દ્વારા વર્ષ 2017-18માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. આસામ સરકારે નોટબંધી પછી યાના વાવેતરના વિસ્તારોમાં બેંક ખાતા ખોલવાની આ પહેલ કરી હતી. 3 ફેબ્રુઆરીએ, મોરીગાંવ જિલ્લા વહીવટીતંત્ર દ્વારા 1,478 લાભાર્થીઓને ફાળવણી પત્રોનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું છે.

આસામમાં સાયન્સ સિટી

- તાજેતરમાં જ આસામના મુખ્ય પ્રધાન સર્વાનંદ સોનોવાલે આસામના ગુવાહાટી નજીક તેપેસીયા ખાતે સાયન્સ સિટીનો શિલાન્યાસ કર્યો હતો. આ શહેરના નિર્માણનો કુલ ખર્ચ 184 કરોડ રૂપિયા છે.

આસામ રાઈફલ્સ પબ્લિક સ્કૂલ (ARPS)

- કેન્દ્રીય રમત પ્રધાન કિરન રિજિજુએ તાજેતરમાં શિલોન્ગમાં આસામ રાઈફલ્સ પબ્લિક સ્કૂલ (ARPS) શરૂ કરી હતી. તેને ખેલો ઈન્ડિયા સ્પોર્ટ્સ સ્કૂલ તરીકે શરૂ કરાઈ છે.

‘ગોબરધન’ યોજનાની પ્રગતિ પર નજર રાખવા માટે એકીકૃત વેબ પોર્ટલ લોન્ચ કરાયું

- કૃષિ મંત્રી નરેન્દ્રસિંહ તોમર, જળ ઉર્જા પ્રધાન ગજેન્દ્રસિંહ શેખાવત, જળ રાજ્યમંત્રી રતન લાલ કટારિયા, પેટ્રોલિયમ પ્રધાન ધર્મેન્દ્ર પ્રધાન, પશુપાલન પ્રધાન ગિરિરાજસિંહે સંયુક્ત રીતે એકીકૃત વેબ પોર્ટલ લોન્ચ કર્યું છે. આ વેબ પોર્ટલનો ઉપયોગ ભારતમાં ‘ગોબરધન’ પ્રવૃત્તિઓની પ્રગતિ પર નજર રાખવા માટે કરવામાં આવશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- તે સ્વચ્છ ભારત મિશન તબક્કા-2 નો એક મહત્વપૂર્ણ ઘટક છે.
- આ મિશનનો ઉપયોગ ઓર્ગેનિક સોલિડ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ માટે કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- સ્વચ્છ ભારત મિશન (ગ્રામીણ) નાં તબક્કા 2 માં ઉલ્લેખિત ખુલ્લામાં શૌચક્રિયા મુક્ત વત્તા લક્ષ્ય ગોબરધન યોજનાની કામગીરી પર આધારિત છે.
- આ પહેલ નક્કર કચરા વ્યવસ્થાપન પડકારને દૂર કરશે અને આજીવિકાની તકોમાં પણ વધારો કરશે.
- આ ઉપરાંત, આ યોજના ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં રહેતા લોકો અને ખેડુતોની ઘરેલુ આવકમાં વધારો કરશે.
- આ પહેલ પશુઓના છાણ અને અન્ય જૈવિક કચરાના સંચાલન માટે ગામડાઓને અસરકારક રીતે મદદ કરશે.

ગોબરધન યોજના

- આ યોજના પીવાના પાણી અને સ્વચ્છતા મંત્રાલય દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજના સ્વચ્છ ભારત મિશન (ગ્રામીણ) નો ભાગ છે. આ યોજનાનું કેન્દ્રિત ગામડાઓ સ્વચ્છ રાખવા, ગ્રામીણ પરિવારોની આવક વધારવા પર છે. તે પશુઓના કચરામાંથી ઉર્જા ઉત્પન્ન કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

સ્વચ્છ ભારત મિશન (ગ્રામીણ)

- આ મિશનમાં સ્વચ્છ ગામ બનાવવા માટેના બે મુખ્ય ઘટકો છે. આ બંને ઘટકોમાં ખુલ્લામાં શૌચ મુક્ત ગામ (ODF) બનાવવા અને ગામોમાં નક્કર અને પ્રવાહી કચરોનું સંચાલન શામેલ છે. યોજના અંતર્ગત દેશના 3.5 લાખ ગામો, 374 જિલ્લાઓ અને 16 રાજ્યો અથવા કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોને ODF જાહેર કરવામાં આવ્યા છે. આમ, ODF-પ્લસ પ્રવૃત્તિઓ સ્થાપિત કરવાનો સમય આવી ગયો છે. ODF-પ્લસમાં સોલિડ અને લિક્વિડ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ (SLWM) ને વધારવાનાં પગલાં શામેલ છે. ગોબરધન યોજના ODF-પ્લસ વ્યૂહરચના હેઠળ પણ એક તત્વ છે.

પેરિયાર ટાઇગર રિઝર્વ

- કેરળમાં પેરિયાર ટાઇગર રિઝર્વ (PTR) દ્વારા પ્રથમ વખત જંગલના વાતાવરણમાં કુદરતી રીતે શિકાર માટે વાઘના બચ્ચાને તાલીમ આપવા માટે એક કાર્યક્રમ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- **સ્થાન:**
  - આ અભયારણ્ય/રિઝર્વ કેરળ રાજ્યના ઈડુક્કી અને પદાનમથિટ્ટા જિલ્લાઓ (પશ્ચિમ ઘાટના દક્ષિણ ક્ષેત્રમાં સ્થિત છે) માં સ્થિત છે.
- **નિર્માણ:**
  - તેને વર્ષ 1950 માં અભયારણ્ય અને 1978 માં ટાઇગર રિઝર્વ તરીકે નિયુક્ત કરાયું હતું. આ અભયારણ્યનું નામ પેરિયાર નદી દ્વારા પ્રેરિત છે, જેની ઉત્પત્તિ આ અભયારણ્યની અંદર છે.
- **અપવાહ:**
  - મુલયાર અને પેરિયાર આ અભયારણ્યમાંથી નીકળતી બે મુખ્ય નદીઓ છે.
- **વનસ્પતિ:**
  - અભયારણ્યમાં ઉષ્ણકટિબંધીય સદાબહાર, અર્ધ સદાબહાર, ભેજવાળા પાનખર જંગલો અને ઘાસના મેદાનો છે.
  - આ અભયારણ્યમાં લગભગ 1966 જાતિના ફૂલોના છોડ જોવા મળે છે.
  - આમાંથી, લગભગ 576 પશ્ચિમ ઘાટોની સ્થાનિક પ્રજાતિઓ છે.
  - આ અભયારણ્ય લગભગ 300 ઔષધીય વનસ્પતિઓનો ભંડાર છે.
  - *Syzygium periyarensis* (પ્રકારનું વૃક્ષ), *Habenaria periyarensis* (એક ઓર્કિડ) અને *Mucuna pruriense thekkadiensis* (વેલો અથવા વેલોનો એક પ્રકાર) એ આ પ્રદેશના કેટલાક સ્થાનિક છોડ છે.
- **પ્રાણી:**
  - સસ્તન પ્રાણીઓ: વાઘ, હાથી, સિંહની પૂંછડીવાળા મકાક, નીલગિરિ તાહર વગેરે.
- **પક્ષીઓ:**
  - ડાર્ટર, જલકાગ, કિંગફિશર, ગ્રેટ મલબાર હોર્નબિલ અને રેકેટ-ટેઈલ્ડ ડ્રાગો.
- **સરિસૃપ:**
  - મોનિટર ગરોળી, પાયથોન, કિંગ કોબ્રા વગેરે.
- **આદિજાતિ:**
  - આ અભયારણ્યમાં છ આદિવાસી સમુદાયો છે, જેમ કે મન્નાન, પલિયન, મલાઈ અરાયન, મલાઈ પાંડારામ, ઉરલિસ અને ઉલ્લાદન.

ભારતના જૂના ડેમ: પર્યાવરણ અને લોકો માટે જોખમ

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા 'એજિંગ વોટર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર: એન ઇમર્જિંગ ગ્લોબલ રિસ્ક' (Ageing Water Infrastructure: An Emerging Global Risk) ના અહેવાલ મુજબ, ભારતમાં 1000 થી વધુ મોટા ડેમો 2025 માં આશરે 50 વર્ષ જૂનાં હશે અને આવા જૂના ડેમ અથવા પાળાઓ વિશ્વમાં જોખમ વધારો થવાનું કારણ છે.
- કેનેડિયન સ્થિત ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર વોટર, એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ હેલ્થ દ્વારા તૈયાર કરાયેલા અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે, મોટા ડેમો નિર્માણમાં વિશ્વ ફરી-સાક્ષી બનવાની સ્થિતિમાં નથી (20મી સદીના મધ્યની સમાન) પરંતુ જે ડેમોનું નિર્માણ થઈ ગયું છે તે વર્ષ 2025 સુધીમાં તેમની ઉંમરથી વધુના હોવા જોઈએ.
- આ વિશ્લેષણમાં યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, ફ્રાન્સ, કેનેડા, ભારત, જાપાન, ઝામ્બિયા અને ઝિમ્બાબ્વેમાં ડેમના પતન અથવા ડેમ વૃદ્ધત્વના અભ્યાસનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

Back to Basics : વૈશ્વિક દૃશ્ય

- વૈશ્વિક સ્તરે મોટાભાગના 58,700 મોટા ડેમોનું નિર્માણ વર્ષ 1930 થી વર્ષ 1970 વચ્ચે 50 થી 100 વર્ષના સમયગાળા સાથે બનાવવામાં આવ્યું હતું.
- 2050 સુધીમાં, પૃથ્વી પરના મોટાભાગના લોકો 20 મી સદીમાં બાંધવામાં આવેલા હજારો મોટા ડેમોના ડાઉનસ્ટ્રીમ ઝોનમાં રહેતા હશે, જેમાંથી ઘણા તેમની ઇચ્છિત રચના કરતા લાંબા સમયથી કાર્યરત છે.
- કોંક્રિટથી બનેલો મોટો ડેમ સંભવતઃ 50 વર્ષમાં વૃદ્ધત્વના સંકેતોને વ્યક્ત કરવાનું શરૂ કરે છે.
- ડેમની આયુષ્ય વધારવા માટેના સંકેતોમાં ડેમની વધેલી અશક્તિ, ડેમની સુધારણા અને જાળવણીના ખર્ચમાં વધારો, જળાશયના કાંપમાં વધારો, અને એકબીજા સાથે મજબૂત રીતે જોડાયેલા ડેમની કામગીરી અને અસરકારકતા પર વિપરિત અસર પડે છે.
- 32,716 મોટા ડેમ્સ (વિશ્વના કુલ ડેમના 55%) ફક્ત ચાર એશિયન દેશો (ચીન, ભારત, જાપાન અને દક્ષિણ કોરિયા) માં છે, જેમાંથી મોટા ભાગના ટૂંક સમયમાં 50 વર્ષની મર્યાદા પર પહોંચી જશે.
- આ જ સ્થિતિ આફ્રિકા, દક્ષિણ અમેરિકા અને પૂર્વી યુરોપના ઘણા મોટા ડેમોમાં છે.

ભારતીય દ્રશ્ય

- > ભારત મોટા ડેમ બાંધવાના મામલે વિશ્વમાં ત્રીજા ક્રમે છે.
- > અત્યાર સુધીમાં, 5,200 થી વધુ ડેમોમાંથી આશરે 1,100 ડેમો 50 વર્ષની વયે પહોંચી ગયા છે અને કેટલાક 120 વર્ષથી વધુ જૂનાં છે.
- > વર્ષ 2050 સુધીમાં આવા ડેમની સંખ્યા વધીને 4,400 થઈ જશે.
- > આનો અર્થ એ થયો કે દેશના મોટા ડેમોમાં 80% લુપ્ત થવાની સંભાવના છે કારણ કે તેમની ઉંમર 50-150 વર્ષથી વધુ હશે.
- > મોટા ડેમો કરતા તેમની શેલ્ફ લાઈફ ટૂંકી હોવાથી હજારો મધ્યમ અને નાના ડેમોની હાલત વધુ જોખમી છે.
- > ઉદાહરણ: કૃષ્ણરાજા સાગર ડેમ વર્ષ 1931માં બનાવવામાં આવ્યો હતો, જે હવે 90 વર્ષ જૂનો છે. એ જ રીતે, મેટ્ટર ડેમનું બાંધકામ વર્ષ 1934 માં કરવામાં આવ્યું હતું અને તે હવે 87 વર્ષ જૂનું છે. આ બંને જળાશયો કાવેરી નદીના પાણીની અછતવાળા બેસીનમાં સ્થિત છે.

સમસ્યા

- સંગ્રહ ક્ષમતામાં ઘટાડો:
  - > જેમ જેમ ડેમોની ઉંમર વધતી જાય છે તેમ જળાશયોમાં માટી પાણીની જગ્યા લે છે. તેથી, સંગ્રહ ક્ષમતાના સંદર્ભમાં કોઈપણ પ્રકારનાં કોઈ દાવા કરી શકાતા નથી, જેમ કે 1900 અને 1950 ના દાયકામાં જોવા મળે છે.
  - > ભારતીય ડેમોમાં પાણીનો સંગ્રહ કરવાની જગ્યા અણધારી રીતે વધુ ઝડપથી ઓછી થઈ રહી છે.
- ભૂલભરેલી ડિઝાઇન:
  - > અધ્યયનો દર્શાવે છે કે ભારતમાં ઘણા ડેમોની રચના ખામીયુક્ત છે.
  - > ભારતીય ડેમોની ડિઝાઇનમાં સેડિમેન્ટેશન વિજ્ઞાન યોગ્ય રીતે ગોઠવવામાં આવ્યું નથી, એટલે કે તેમાં ડિઝાઇનનો અભાવ છે. જેના કારણે ડેમની જળ સંગ્રહ કરવાની ક્ષમતામાં ઘટાડો થાય છે.
  - > અવસાદ/ગાઠનો ઊંચો દર: આ નિલંબિત કાંપની વૃદ્ધિ અને કાંપ પર અસ્થિર કાંપ (અસ્થાયી અથવા કાયમી) બંનેનો ઉલ્લેખ કરે છે જ્યાં તેઓ અનિચ્છનીય છે.

પરિણામો

- પાણીનો અભાવ:
  - > જ્યારે ડેમ અથવા જળાશયોમાં માટી પાણીની જગ્યા લે છે ત્યારે પાણીનો પુરવઠો ખોરવાઈ જાય છે અને જે પાક વિસ્તારોમાં ડેમોમાંથી પાણી પુરૂ પાડવામાં આવે છે તે પાણી ઓછું મળે છે.
- ભૂગર્ભ જળ પર અસર:
  - > આને કારણે, 'ચોખ્ખો વાવેલો વિસ્તાર' જે સિંચાઈ પર આધારીત છે, તે પાણીની અછતને કારણે કદમાં સંકોચાય છે અથવા વરસાદ અથવા ભૂગર્ભ જળ પર આધારિત થાય છે.

- ખેડૂતોની આવક પર અસર:
  - > આ ખેડૂતની આવક ઘટાડી શકે છે કારણ કે ધિરાણ, પાક વીમો અને રોકાણની સાથે પાકના ઉત્પાદનમાં એક મહત્વપૂર્ણ પરિબળ છે.
  - > તે ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે કે ડેમ ભરવાના કાંપ / અવસાદને લીધે હવામાન પરિવર્તન અનુકૂળ અંગેની કોઈપણ યોજના સફળ થશે નહીં.
- પૂરવું આવર્તન:
  - > નદી ખીણોમાં સ્થાપિત નવી ડિઝાઇન અને સંરચના ડેમ પૂર આપત્તિને મર્યાદિત કરે છે.
  - > આવા નવી સંરચનાવાળા ડેમોના સક્રિયકરણને કારણે વર્ષ 2020 માં ભરૂચ, વર્ષ 2018 માં કેરળ અને વર્ષ 2015 માં ચેન્નઈનું પૂર પૂરતું મર્યાદિત હતું.

પગલાં

- > તાજેતરમાં આર્થિક બાબતો અંગેની મંત્રીમંડળ સમિતિએ બંધ પુનર્વસન અને સુધારા પરિયોજના (Dam Rehabilitation and Improvement Project- DRIP)ના બીજા તબક્કા અને ત્રીજા તબક્કાને મંજૂરી આપી છે.
- > આ પ્રોજેક્ટમાં દેશમાં સ્થિત 736 ડેમના વ્યાપક પુનર્વસનની કલ્પના છે જે ડેમ સુરક્ષા બિલ, 2019ના પૂરક છે.

આગળનો માર્ગ

- > વર્ષ 2050 સુધીમાં વધતી જતી વસ્તીની ખાદ્ય સુરક્ષાની ખાતરી કરવા માટે, આખરે 21 મી સદીમાં દેશમાં પૂરતું પાણી મળશે નહીં. તેથી વિપુલ પાક ઉત્પાદન, કાયમી શહેરોનો વિકાસ તેમજ વિકાસની ખાતરી કરવાની જરૂર છે. આ ઉપરાંત, આ સ્થિતિનો સામનો કરવા માટે તમામ હિસ્સેદારોને એકઠા થવાની જરૂર છે.
- > ડેમોને સરળ રીતે અમલમાં લાવવા માટે નિવારક તંત્ર હોવું જરૂરી છે કારણ કે જો કોઈ કારણસર ડેમને નુકસાન થાય છે અથવા નિષ્ફળ જાય તો જીવનના નુકસાન માટે વળતર ચૂકવી શકાતું નથી.
- > એકંદર આયોજન પ્રક્રિયામાં, ડેમનું સંચાલન જળ સંગ્રહ માળખાના વિકાસ માટે ડેમ નિર્માણ કાર્ય જેટલું મહત્વપૂર્ણ માનવું જોઈએ.
- > હકીકતમાં, આખોડવા પરિવર્તન તેમજ પાણીના મુદ્દાને કાળજીપૂર્વક અને સચોટ રીતે ધ્યાનમાં લેવું જરૂરી બન્યું છે.

નીલગિરી એલિફન્ટ કોરિડોર કેસ

- તાજેતરમાં, સુપ્રિમ કોર્ટે ઓક્ટોબર 2020માં સ્થપાયેલી તકનીકી સમિતિમાં સંરક્ષણવાદકની નિમણૂક કરી હતી. આ સમિતિનું કાર્ય એ છે કે તમિલનાડુમાં અધિકારીઓ દ્વારા નીલગિરી એલિફન્ટ કોરિડોરના ક્ષેત્રમાં મનસ્વી ફેરફારો કરવા અને લોકોના મકાનોને બળજબરીથી સીલ કરવા સામે મકાનમાલિકોની ફરિયાદોની તપાસ કરવી.

Back to Basics : ઓક્ટોબર 2020નો કેસ

- સુપ્રીમ કોર્ટે તમિલનાડુ સરકારના 'હાથી કોરિડોર' નું જાહેરનામું અને નીલગિરી બાયોસ્ફિયર રિઝર્વની મધ્યથી આવતા જંગલી પ્રાણીઓના સ્થળાંતર માર્ગને સુરક્ષિત રાખવાના અધિકારને સમર્થન આપ્યું હતું.
- સર્વોચ્ચ અદાલતે કહ્યું હતું કે પર્યાવરણ માટે ખૂબ મહત્વની હાથીઓ જેવી 'કીસ્ટોન પ્રજાતિઓ' નું રક્ષણ કરવું એ રાજ્યની ફરજ છે.
- સુપ્રીમ કોર્ટે હાથી કોરિડોરના સંદર્ભમાં નિવૃત્ત ન્યાયાધીશ અને હાઈકોર્ટના અન્ય બે વ્યક્તિઓનો સમાવેશ કરતા રિસોર્ટ માલિકો અને ખાનગી જમીન માલિકોના વાંધા સાંભળવા માટે સમિતિની રચનાની મંજૂરી આપી હતી.
- સુપ્રીમ કોર્ટનો નિર્ણય રિસોર્ટ્સ / ખાનગી જમીનદારો દ્વારા જુલાઈ, 2011 ના મદ્રાસ હાઈકોર્ટના નિર્ણય સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલના આધારે હતો.

મદ્રાસ હાઈકોર્ટનો નિર્ણય

- મદ્રાસ હાઈકોર્ટે વર્ષ 2011માં નીલગિરી જિલ્લાના સિગુર પહારમાં હાથી કોરિડોર માટે તમિલનાડુ સરકારની સૂચના (2010) ની માન્યતા માન્ય રાખી હતી.
- મદ્રાસ હાઈકોર્ટે જુલાઈ 2011 માં જાહેરાત કરી હતી કે તમિલનાડુ સરકારે બંધારણની કલમ 51 A (G) હેઠળ રાજ્યના નીલગિરી જિલ્લામાં કેન્દ્ર સરકારના 'પ્રોજેક્ટ હાથી' તેમજ રાજ્યના હાથી કોરિડોરને સૂચિત કરવું પડશે કે ભારતનું છે અને તેની હેઠળ સશક્તિકરણ થયેલ છે
- આર્ટિકલ 51 A (G) જણાવે છે કે ભારતના દરેક નાગરિકની જંગલ, તળાવો, નદીઓ અને વન્યપ્રાણીસૃષ્ટિ સહિતના કુદરતી વાતાવરણની સુરક્ષા અને સુધારણા અને જીવંત પ્રાણીઓ પ્રત્યેની કડક રાખવાની ફરજ રહેશે.
- આ નિર્ણયથી નીલગિરી હાથી કોરિડોરમાં આવતા રિસોર્ટ માલિકો અને અન્ય ખાનગી મકાન માલિકોની જમીન ખાલી કરવાની સૂચનાને સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે.

નીલગિરી હાથી કોરિડોર

- આ હાથીનો કોરિડોર ઈકોલોજીકલ રીતે સંવેદનશીલ સિગુર પહારમાં સ્થિત છે, આ પહાર પશ્ચિમી અને પૂર્વી ઘાટ સાથે એકબીજાથી જોડાયેલ છે અને હાથીઓની વસ્તી અને તેમની આનુવંશિક વિવિધતા જાળવવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવશે.

- આ કોરિડોર નીલગિરી જિલ્લાના મુદ્દમલાઈ નેશનલ પાર્ક નજીક આવેલું છે.
- આ કોરિડોરની દક્ષિણ-પશ્ચિમમાં નીલગિરી પર્વતો અને ઉત્તર-પૂર્વ ભાગમાં મોયાર નદી ખીણ આવેલી છે. ખોરાક અને પાણીની શોધમાં હાથીઓ ઘણીવાર પહારને પાર કરે છે.
- ભારતમાં લગભગ 100 હાથી કોરિડોર છે, જેમાંથી લગભગ 70% નિયમિતપણે ઉપયોગમાં લેવાય છે.
- 75% હાથી કોરિડોર દક્ષિણ, મધ્ય અને ઉત્તર-પૂર્વ જંગલોમાં છે.
- બ્રહ્મગિરિ-નીલગિરી-પૂર્વ ઘાટ રેન્જમાં આશરે 6,500 હાથીઓ રહે છે.

હાથી કોરિડોર માટે પડકારો

- ઓગસ્ટ 2017 માં પ્રકાશિત 800 પાનાના અભ્યાસ 'રાઈટ ઓફ પેસેજ'માં, ભારતમાં સ્થિત 101 હાથી કોરિડોરથી સંબંધિત ઓળખની વિગતો ઓળખવા માટેની માહિતી આપવામાં આવી હતી.
- માર્ગની પહોળાઈમાં ઘટાડો:
  - 2005 માં, 41% કોરિડોરની પહોળાઈ ત્રણ કિલોમીટરની હતી પરંતુ વર્ષ 2017 માં તે ફક્ત 22% જ રહી હતી. આ બતાવે છે કે છેલ્લા 12 વર્ષમાં કોરિડોરની પહોળાઈ કેવી રીતે ઘટી રહી છે.
- કોરિડોર પર માનવ અતિક્રમણ:
  - વર્ષ 2017 માં 21.8% કોરિડોર માનવ વસાહતોથી મુક્ત હતા, જેની સરખામણી વર્ષ 2005 માં 22.8% હતી.
- વિક્ષેપિત વિસ્તારો:
  - ઉત્તર-પશ્ચિમ ભારતમાં આશરે 36.4% હાથી કોરિડોરમાં થી, મધ્ય ભારતમાં 32%, ઉત્તર પશ્ચિમ બંગાળમાં 35.7% અને ઉત્તરપૂર્વમાં 13%, હાથી કોરિડોર નજીક રેલ્વે લાઈન પસાર થાય છે.
  - લગભગ બે તૃતીયાંશ કોરિડોર રાષ્ટ્રીય અથવા રાજ્ય માર્ગમાં થી પસાર થાય છે. સ્પષ્ટપણે આનાથી માત્ર હાથીઓના રહેઠાણને અસર થશે નહીં પરંતુ તેમની હિલચાલમાં પણ ખલેલ પડે છે.
  - રેલ્વે ટ્રેક અને હાઈવે ઉપરાંત, 11% કોરિડોર નહેરમાંથી પસાર થાય છે, જ્યારે 12% હાથી કોરિડોર ખાણકામ અને ખાણકામથી પ્રભાવિત છે.
- કોરિડોરની સાથે, જમીનનો ઉપયોગ:
  - જમીનના ઉપયોગની બાબતમાં, વર્ષ 2005 માં 24% ની સરખામણીએ, વર્ષ 2017 માં ફક્ત 12.9% કોરિડોર સંપૂર્ણપણે જંગલ આવરણ હેઠળ છે.
  - દેશમાં દર ત્રણમાંથી બે હાથી કોરિડોર હવે કૃષિ પ્રવૃત્તિઓથી પ્રભાવિત થયા છે.

હાથી સંરક્ષણ માટેની અન્ય પહેલ

- ગજ યાત્રા.
- હાથીનો પ્રોજેક્ટ.

- હાથીઓની ગેરકાયદેસર હત્યા (MIKE) ની દેખરેખ.
- નીલગિરી બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ

નીલગિરી બાયોસ્ફિયર

- 'નીલગિરી'નો શાબ્દિક અર્થ 'વાદળી પર્વતો' છે. નામ નીલગિરી પઠારના વાદળી ફૂલોવાળા પર્વતોમાંથી નીકળે છે.
- નીલગિરી બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ એ ભારતનું પ્રથમ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1986 માં થઈ હતી.

■ ભૌગોલિક સ્થાન:

- નીલગિરી બાયોસ્ફિયર રિઝર્વનો કુલ ક્ષેત્રફળ 5,520 ચોરસ કિ.મી. છે.
- આ બાયોસ્ફિયર અનામત તામિલનાડુ, કેરળ અને કર્ણાટકના ભાગોને આવરી લે છે.

■ ઇકોલોજીકલ લાક્ષણિકતાઓ:

- બાયોટિક ઝોનનું સંધિ સ્થળ: આ ઉષ્ણકટિબંધીય વન બાયોમનું ઉદાહરણ છે જે વિશ્વના એફ્રો-ટ્રોપિકલ (Afro-Tropical) અને ઈન્ડો-મલયાન બાયોટિક ઝોનની સંધિનું ચિત્રણ કરે છે.
- જૈવવિવિધતા હોટસ્પોટ્સ: પશ્ચિમી ઘાટ બાયોગ્રાફિકલ રૂપે સૌથી મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્ર છે અને એક નોંધપાત્ર જૈવવિવિધતા હોટસ્પોટ્સ (જૈવવિવિધતાવાળા ક્ષેત્રોમાં સ્થાનિક જાતિઓની ઘનતા વધુ છે).

■ વનસ્પતિ:

- તે રિઝર્વ ઈકોસિસ્ટમનું વિશાળ ક્ષેત્ર છે. તેનો મુખ્ય વિસ્તાર કેરળ અને તમિલનાડુમાં ફેલાયેલો છે, જેમાં સદાબહાર, અર્ધ-સદાબહાર, પર્વત શોલા જંગલો અને ઘાસના મેદાનો જોવા મળે છે.
- મોટાભાગના સૂકા પાનખર, ભેજવાળા પાનખર, અર્ધ-સદાબહાર જંગલો અને છોડને કર્ણાટકના મુખ્ય ક્ષેત્રમાં જોવા મળે છે.

■ સજીવ:

- નીલગીરી તાહેર, નીલગિરિ લંગૂર, બ્લેકબક, ટાઈગર, ભારતીય હાથી, વગેરે પ્રાણીઓ આ રિઝર્વમાંથી મળી આવે છે.
- નીલગિરી ડાનિયો, નીલગિરી બાર્બ, બોવની બાર્બ, વગેરે આ પ્રદેશમાં સ્થાનિક માછલીઓ જોવા મળે છે.

■ જળ સંસાધનો:

- અનામત ક્ષેત્ર કાવેરી નદીની કેટલીક મોટી ઉપનદીઓ જેમ કે ભવાની, મોયાર, કબીની તેમ જ ચાલીયાર, પુનમપુઝા વગેરેનો સ્ત્રોત અને જળગ્રહણ ક્ષેત્ર છે.

■ આદિજાતિ વસ્તી:

- નીલગિરી બાયોસ્ફિયર રિઝર્વમાં ઘણા આદિવાસી જૂથો છે જેમ કે ટોડા, ઈરૂલ્લાસ, કુરૂમ્બસ, પનીયાસ, આદિઅન્સ, અલ્લાર્સ, મલાયન વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

■ દખ્ખમાં સુરક્ષિત ક્ષેત્રો:

- મુદ્દમલાઈ વન્યપ્રાણી અભયારણ્ય, વાયનાડ વન્યપ્રાણી અભયારણ્ય, બાંદીપુર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, નાગરહોલ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, મુકુર્થી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન અને સાયલન્ટ વેલી આ રિઝર્વના સુરક્ષિત ક્ષેત્ર છે.

ઓડિશામાં ભારતનું પ્રથમ થંડરસ્ટોર્મ રિસર્ચ ટેસ્ટબેડ બનાવવામાં આવશે

- ભારતીય હવામાન વિભાગ (IMD) ના જણાવ્યા અનુસાર, દેશનો પ્રથમ થંડરસ્ટોર્મ રિસર્ચ ટેસ્ટબેડ ઓડિશાના બાલાસોરમાં બનાવવામાં આવશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- બાલાસોરમાં આંધી-તોફાન સંશોધન કેન્દ્ર સ્થાપવાનો ઉદ્દેશ આકાશને કારણે થયેલા જાન-માલનું નુકસાન ઘટાડવાનો છે. મધ્યપ્રદેશની રાજધાની ભોપાલ નજીક એક ફર્સ્ટ ક્લાસ ચોમાસુ પરીક્ષણ કેન્દ્ર વિકસિત કરવામાં આવી રહ્યું છે. આ ઘોષણાઓ IMDના ડાયરેક્ટર જનરલ મૃત્યુંજય મહાપાત્રાએ કરી હતી. આ બંને પ્રોજેક્ટ હાલમાં આયોજનના તબક્કે છે અને પ્રોજેક્ટના વિગતવાર અહેવાલો તૈયાર કરવામાં આવી રહ્યા છે.
- આ થંડરસ્ટોર્મ પરીક્ષણ કેન્દ્રની સ્થાપના ભારતીય હવામાન વિભાગ, પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલય, ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંગઠન (ઈસરો) અને સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) ના સહયોગથી કરવામાં આવશે. બાલાસોરમાં DRDO, ઈસરો અને IMDના પહેલાથી જ તેમના એકમો છે. હવે, આ પ્રોજેક્ટ માટે નજીકના વિસ્તારોમાં નિરીક્ષણો બનાવવામાં આવશે.
- ઓડિશામાં દર વર્ષે વીજળી પડવાના બનાવના કારણે સરેરાશ 350થી વધુ લોકો મૃત્યુ પામે છે. 2019-20 સુધી નવ વર્ષમાં આવીરીતે કુલ 3,218 લોકો મૃત્યુ પામ્યા છે.

ભારત હવામાન વિભાગ (IMD)

- તે હવામાનની આગાહી, હવામાનવિષયક અવલોકનો અને સિસ્મોલોજી માટે પ્રમુખ એજન્સી છે. આ વિભાગ પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1875 માં કરવામાં આવી હતી. તેનું મુખ્ય મથક દિલ્હીમાં છે.

આદ્રભૂમિ સંરક્ષણ અને સંચાલન માટેનું ભારતનું પ્રથમ કેન્દ્ર ચેન્નઈમાં શરૂ કરવામાં આવશે

- કેન્દ્ર સરકારે જાહેરાત કરી છે કે તે ટૂંક સમયમાં ચેન્નઈમાં આદ્રભૂમિ સંરક્ષણ અને સંચાલન માટે એક કેન્દ્ર સ્થાપશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આદ્રભૂમિ સંરક્ષણ અને સંચાલન કેન્દ્ર આદ્રભૂમિ સંરક્ષણ અને સંચાલન માટે જ્ઞાનના અંતરાલો અને વિશિષ્ટ સંશોધન જરૂરિયાતોને દૂર કરવા માટે સ્થાપિત કરવામાં આવશે.

આદ્રભૂમિ સંરક્ષણ અને સંચાલન

- કેન્દ્ર સરકાર તમિલનાડુના ચેન્નઈમાં આદ્રભૂમિ સંરક્ષણ અને સંચાલન (CWCM) માટે એક કેન્દ્ર સ્થાપશે.
- આ સંરક્ષણ કેન્દ્ર, સસ્ટેનેબલ કોસ્ટલ મેનેજમેન્ટ માટે રાષ્ટ્રીય કેન્દ્રનો એક ભાગ હશે. આ રાષ્ટ્રીય કેન્દ્ર પર્યાવરણ, વન અને હવામાન પરિવર્તન મંત્રાલય હેઠળની એક સંસ્થા છે.
- આદ્રભૂમિ સંરક્ષણ અને સંચાલન કેન્દ્ર નિયમનકારી માળખા અને નીતિઓની રચના અને અમલીકરણમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવશે. તેથી ભીની જમીનના સંરક્ષણ માટે દેખરેખ, સંચાલન આયોજન અને સંશોધન કરવામાં પણ મદદ મળશે.
- આ સંરક્ષણ કેન્દ્ર જ્ઞાન કેન્દ્ર તરીકે પણ કાર્ય કરશે.
- આ રાજ્યો અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો, સંચાલકો, વેટલેન્ડ સંશોધનકારો, ચિકિત્સકો, નીતિ નિર્માતાઓ વચ્ચે વિનિમયને સક્ષમ કરશે.
- આ કેન્દ્ર સંબંધિત આંતરરાષ્ટ્રીય અને રાષ્ટ્રીય એજન્સીઓ સાથે નેટવર્ક અને ભાગીદારી બનાવવામાં મદદ કરશે.

આદ્રભૂમિ

- આદ્રભૂમિ એ એક લાક્ષણિક ઈકોસિસ્ટમ છે જે પાણીથી ભરાય છે. તેઓ કાં તો કાયમી અથવા મોસમી પાણીથી ભરાય છે. આવા ઈકોસિસ્ટમ્સમાં, ઓક્સિજન મુક્ત

પ્રક્રિયાઓ પ્રવર્તે છે. ભીનું ભૂમિ જળ શુદ્ધિકરણ, જળ સંગ્રહ, કાર્બનની પ્રક્રિયા અને કાંઠાના સ્થિરકરણમાં મદદ કરે છે. તે છોડ અને પ્રાણીઓને પણ સપોર્ટ કરે છે.

કલિવેલી આદ્રભૂમિ

- તમિલનાડુના વિલ્લુપુરમ જિલ્લામાં આદ્રભૂમિ સાથે કલિવેલી સરોવર સ્થિત છે. રાજ્ય સરકાર દ્વારા કલિવેલી આદ્રભૂમિને પક્ષીઓનું અભયારણ્ય બનાવવાના પ્રયાસોને કારણે કલિવેલી સમાચારમાં છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- વિલ્લુપુરમ જિલ્લા વહીવટીતંત્રે કલિવેલી આદ્રભૂમિ મેદાનોને પક્ષી અભયારણ્ય તરીકે જાહેર કરવાના ઉદ્દેશ્યથી વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ 1972 અંતર્ગત પહેલી ઘોષણા જાહેર કરી છે.
- પુલિકટ સરોવર પછી કલિવેલી દક્ષિણ ભારતનું બીજું સૌથી મોટું મીઠા પાણીનું સરોવર છે.
- વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1972 ની કલમ 18 હેઠળ જિલ્લા વહીવટીતંત્ર દ્વારા આ ઘોષણા કરવામાં આવી છે.
- આ માટેનો પ્રસ્તાવ મુખ્ય વન સંરક્ષકને મોકલવામાં આવ્યો છે મંજૂરી બાદ વિભાગ અંતિમ સૂચના બહાર પાડશે.
- આ નિર્ણયથી આદ્રભૂમિ મેદાનમાં સંરક્ષણની પ્રવૃત્તિઓમાં વધારો થશે.
- બર્ડલાઈફ ઇન્ટરનેશનલ અને ભારતીય પક્ષી સંરક્ષણ નેટવર્ક દ્વારા 2004 ના આકારણી મુજબ, કલિવેલી તળાવ દર વર્ષે 20,000 થી વધુ પક્ષીઓને પ્રાપ્ત કરે છે.
- સ્થળાંતરી પક્ષીઓ અહીં સાઈબિરીયા અને મધ્ય એશિયાના ઠંડા પેટા પ્રદેશોમાંથી આવે છે.
- તળાવની મુલાકાત લેતા સ્થળાંતર કરનારા પક્ષીઓ છે યુરેશિયન કલ્પૂ, બ્લેક ટેઈલ્ડ ગોડવિટ્સ, રફ, વ્હાઈટ સ્ટોર્ક અને ડબલિન.

પડકારો

- નિર્મિત ચેકડેમના નકારાત્મક પ્રભાવોને દૂર કરવા માટે યોગ્ય પગલાં ભરવા જોઈએ. આ ઉપરાંત, પ્રદેશના કુદરતી બાયોસ્ફિયર અને જૈવવિવિધતાને જાળવવા માટે યોગ્ય પગલાં લેવાની જરૂર છે.

પટ્ટચિત્ર એટલે શું?

- તાજેતરમાં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ 'મન કી બાત'માં ઓડિશાની ભાગ્યશ્રી નામની યુવતીની પ્રશંસા કરી હતી. તેમણે નરમ/સોફ્ટ પથ્થરોનો ઉપયોગ કરીને વિવિધ વિષયો પર પટ્ટચિત્ર દોરવાની કળામાં નિપુણતા પ્રાપ્ત કરી છે. ભાગ્યશ્રીએ લોકડાઉન દરમિયાન તેમની કુશળતાને વેગ આપ્યો હતો અને ન વપરાયેલી બોટલો, ઈલેક્ટ્રિક બલ્બ, વિવિધ કાચ અને પ્લાસ્ટિક સામગ્રી પર પટ્ટચિત્ર કળાની રચનાઓ બનાવી હતી.

Back to Basics : પટ્ટચિત્ર

- શબ્દ પટ્ટચિત્ર સામાન્ય રીતે પરંપરાગત, કાપડ આધારિત સ્કોલ પેઇન્ટિંગ માટે વપરાય છે.
- આ કલા ઓડિશા અને પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્યોમાં ખૂબ પ્રચલિત છે.
- કલા તેના જટિલ વિવરણ અને પૌરાણિક કથાઓ અને તેમાં શામેલ લોકવાયકા માટે જાણીતી છે.
- તે ઓડિશામાં એક પ્રાચીન કળા છે જે યાત્રાળુઓ માટે ધાર્મિક વિધિઓ અને મંદિરો માટે સ્મૃતિચિહ્ન તરીકે બનાવવામાં આવી છે.
- આ કલા પ્રાચીન બંગાળી કથાત્મક કળાનો એક ઘટક છે.
- ચિત્રકળામાં ઉપયોગમાં લેવાતા રંગો કુદરતી છે અને તેમા ચિત્ર ચિત્રકાર દ્વારા જૂની પરંપરાગત રીતે બનાવવામાં આવે છે.

ચિત્રોનો વિષય

- આ ચિત્રો હિન્દુ પૌરાણિક કથાઓ પર આધારિત છે.
- તે જગન્નાથ અને વૈષ્ણવ સંપ્રદાયથી ખૂબ પ્રેરિત છે.
- આમ, ઓડિયા ચિત્રકળાનો વિષય ભગવાન જગન્નાથ અને વૈષ્ણવ સંપ્રદાયની આજુબાજુ મૂકવામાં આવ્યો છે.
- આ ચિત્રકળાનો વિષય પૌરાણિક, ધાર્મિક કથાઓ અને લોક વાર્તાઓ છે.
- દેવતાઓના વ્યક્તિગત ચિત્રો પણ કરવામાં આવે છે.
- પટ્ટચિત્ર શૈલી બંને લોક અને શાસ્ત્રીય તત્વોનું મિશ્રણ છે.

GI ટેગ

- પટ્ટચિત્રના ભૌગોલિક સંકેતો બે રાજ્યોમાં અલગ રીતે નોંધાયેલા છે કારણ કે ચિત્રકળાની શૈલી અને રચના બંને રાજ્યોમાં અલગ છે. ઓડિશાના પટ્ટચિત્રને ઓરિસ્સા પટ્ટચિત્ર તરીકે નોંધાયેલ છે, જ્યારે પશ્ચિમ બંગાળમાં બંગાળ પટ્ટચિત્ર તરીકે નોંધાયેલ છે.

વાઘઈ-બીલીમોરા હેરિટેજ લાઇન

- તાજેતરમાં પશ્ચિમ રેલ્વેએ ગુજરાતમાં વાઘઈ-બીલીમોરા વચ્ચે 107 વર્ષ જૂની નેરો ગેજ હેરિટેજ ટ્રેન સહિત ત્રણ ટ્રેનોની સેવાઓ કાયમી ધોરણે સ્થગિત / રદ કરવાનો નિર્ણય લીધો છે.
- અન્ય બે નેરો ગેજ ટ્રેનો મિયાગામ-ચોરંડા-માલસર અને ચોરંડા જંકશન-મોતી કરાલ વચ્ચે દોડે છે.
- રેલ્વે પરિવહનમાંનો ટ્રેક ગેજ રેલ્વે ટ્રેક વચ્ચેનું અંતર દર્શાવે છે.

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- આ અગાઉ, મધ્ય રેલ્વે મંત્રાલયે પશ્ચિમ રેલ્વેને એક પત્ર જારી કર્યો હતો, જેમાં 11 'બિન-લાભકારી શાખા લાઇન' અને પશ્ચિમ રેલ્વેના નેરો ગેજ વિભાગને (ગુજરાતની ત્રણ નેરો ગેજ લાઇનો સહિત) સ્થાયી રૂપથી બંધ કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો.

વાઘઈ-બીલીમોરા રેલ વિશે

- આ ટ્રેન વર્ષ 1913માં શરૂ થઈ હતી અને તે ગાયકવાડ વંશની નિશાની હતી, જેણે બરોડા રજવાડા પર શાસન કર્યું હતું. આ ટ્રેન દ્વારા આંતરિક વિસ્તારોના આદિવાસી લોકો નિયમિત મુસાફરી કરે છે. આ ટ્રેન કુલ 63 કિલોમીટરના અંતરને આવરે છે.
- ગાયકવાડ શાસકોના આગ્રહથી બ્રિટિશરોએ આ વિસ્તારમાં રેલ્વે પાટા નાખ્યાં હતાં અને સયાજીરાવ ગાયકવાડ ત્રીજાની માલિકીની 'ગાયકવાડ બરોડા સ્ટેટ રેલ્વે' (GBSR) દ્વારા સંચાલિત કરવામાં આવી હતી.
- ગાયકવાડ વંશનું શાસન સૌરાષ્ટ્રના કેટલાક ભાગોમાં, ઉત્તર ગુજરાતના મહેસાણા અને દક્ષિણ ગુજરાતમાં બીલીમોરા સુધી વિસ્તરિત છે.
- ગાયકવાડ રાજવંશના સ્થાપક દામાજી પ્રથમ હતા જે વર્ષ 1740માં સત્તા પર આવ્યા હતા. છેલ્લા ગાયકવાડ શાસક સયાજીરાવ ત્રીજા હતા જેનું વર્ષ 1939 માં અવસાન થયું હતું.
- શરૂઆતમાં આ ટ્રેન લગભગ 24 વર્ષ સ્ટીમ એન્જિન દ્વારા ચલાવવામાં આવતી હતી, જેનું વર્ષ 1937 માં ડીઝલ એન્જિન દ્વારા બદલી કરવામાં આવ્યું હતું.
- 1994 માં, મૂળ વરાળ એન્જિન મુંબઈના ચર્ચ ગેટ હેરિટેજ ગેલેરીમાં પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ રેલ્વે સેવા 1951 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી, બોમ્બે, બરોડા અને મધ્ય ભારત રેલ્વે તેમજ સૌરાષ્ટ્ર, રાજપૂતાના અને જયપુર સ્ટેટ રેલ્વેના જોડાણ પછી પશ્ચિમ રેલ્વેના અસ્તિત્વમાં આવ્યાના ઘણા સમય પહેલા શરૂ કરવામાં આવી હતી.

- > 63-કિલોમીટર વાઘઈ-બીલીમોરા માર્ગ અને 19-કિ.મી. ચોરંડા-મોતી કરાલ માર્ગ એ પાંચ રૂટમાં શામેલ છે, જેને ભારતીય રેલ્વે દ્વારા 2018 માં 'ઔદ્યોગિક વારસો' તરીકે સાચવવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો.

પંડિત ભીમસેન જોશીની જન્મ શતાબ્દી ઉજવણીનો પ્રારંભ

- > પંડિત ભીમસેન જોશીની શતાબ્દી ઉજવણી 4 ફેબ્રુઆરી 2021 ના રોજ શરૂ થઈ હતી. રૂત્વિક ફાઉન્ડેશન ફોર પરફોર્મિંગ આર્ટ્સ મહાન સંગીતના માસ્ટર ઉસ્તાદ પંડિત ભીમસેન જોશીના વારસાને મનાવવા માટે મુંબઈમાં બે દિવસીય કાર્યક્રમનું આયોજન કર્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > પંડિત ભીમસેન જોશીને શ્રદ્ધાંજલિ આપવા ભારત સરકાર વિવિધ કાર્યક્રમોનું આયોજન કરી રહી છે. પંડિત ભીમસેન જોશીના જન્મ શતાબ્દી વર્ષની ઉજવણીની શરૂઆત નિમિત્તે ફિલ્મ્સ વિભાગ તેમની બાયોપિક તેમની વેબસાઈટ અને

યુટ્યુબ ચેનલ પર પ્રદર્શિત કરી રહ્યાં છે. આ ડોક્યુમેન્ટ્રીનું શીર્ષક 'પંડિત ભીમસેન જોશી' છે. તે તેની સંગીતની સફરને પ્રતિબિંબિત કરે છે. આ ડોક્યુમેન્ટ્રી 73 મિનિટ લાંબી છે અને તેનું દિગ્દર્શન ગીતકાર અને ફિલ્મ નિર્માતા ગુલઝાર દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે. આ ડોક્યુમેન્ટ્રીને <https://www.youtube.com/user/FilmsDivision> અથવા <https://filmsdivision.org/> of the week પર જઈને જોઈ શકાય છે.

પંડિત ભીમસેન જોશી

- > પંડિત ભીમસેન જોશીનો જન્મ 4 ફેબ્રુઆરી 1922 ના રોજ કણાટકમાં થયો હતો. તે હિન્દુસ્તાની શાસ્ત્રીય સંગીતના કિરાણાના ઘરાનાથી સંબંધિત હતા. તેમણે ભારતીય શાસ્ત્રીય સંગીતને તેમના ભજન, ભાવનાત્મક ખ્યાલ પ્રસ્તુતિઓ અને અભંગો વડે સમૃદ્ધ બનાવ્યું હતું. વર્ષ 1998 માં તેમને સંગીત નાટક અકાદમી ફેલોશિપ એનાયત કરાઈ હતી. વર્ષ 2009 માં તેમને ભારતનો સર્વોચ્ચ નાગરિક સન્માન ભારત રત્ન મળ્યો હતો. તેમને પદ્મ શ્રી, પદ્મ ભૂષણ અને પદ્મ વિભૂષણથી પણ નવાજવામાં આવ્યા છે.

ભારતની ભૂગોળ

LATEST EDITION

નકશા લાગે સંપૂર્ણ અભ્યાસ

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર, બિનસચિવાલય કલાર્ક, તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

FREE BOOKLET

1500+ MCQ

ભારતની ભૂગોળ

ATLAS, FLOW CHARTS, ICE FACTS, QMC - ANS, TABLES

ભારતની ભૂગોળની ભૂગોળ FACTS અને CONCEPTS આધારે સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા પ્રશ્નોને હાલમાં સમજી શકો છો. આથી ભૂગોળની વિશેષતાઓ સમજાવવા GPSCની કોપીઓ અને અન્ય સર્વોચ્ચ સ્તરની તૈયારી કરવામાં મુદ્દાઓ

ICE INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

COMING SOON

ભારત પર્વ 2021

- પર્યટન મંત્રાલય દ્વારા વિકસિત વર્ચ્યુઅલ પ્લેટફોર્મ પર 26 થી 31 જાન્યુઆરી 2021 દરમિયાન વાર્ષિક કાર્યક્રમ 'ભારત પર્વ 2021' યોજવામાં આવ્યો હતો.
- 'દેખો અપના દેશ', 'સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી' અને 'ઈનકેડિબલ ઈન્ડિયા' સહિતના પર્યટન મંત્રાલયે આ પ્રસંગે ત્રણ વર્ચ્યુઅલ મંડપ અર્પણ કર્યા હતા.

Back to Basics : ભારત પર્વ

- આ વિશાળ કાર્યક્રમનો ઉદ્દેશ્ય સામાન્ય નાગરિકોમાં દેશભક્તિની ભાવના લાવવા અને દેશની સમૃદ્ધ અને સાંસ્કૃતિક વિવિધતાને પ્રદર્શિત કરવાનો છે.
- પ્રજાસત્તાક દિનની ઉજવણી નિમિત્તે લાલ કિલ્લાના અગ્રભાગની સામે વર્ષ 2016 થી 26-31 જાન્યુઆરી સુધી પર્યટન મંત્રાલય દ્વારા દર વર્ષે ભારત પર્વનું આયોજન કરવામાં આવે છે.
- ભારત પર્વ 2021માં વિવિધ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કેન્દ્રિય મંત્રાલયો, રાજ્ય-થીમ આધારિત મંડપ, ફૂડ ફેસ્ટિવલ/સ્ટુડિયો કિચન મંડપ, હસ્તકલા, હાથકારીગરી, લોક પ્રદર્શન, વિવિધ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સાંસ્કૃતિક મંડળોનું પણ પ્રદર્શન કરવામાં આવ્યું છે.

'દેખા અપના દેશ' અભિયાન

- તે પર્યટન મંત્રાલયે વર્ષ 2020 માં શરૂ કર્યું હતું.
- આ પહેલ અંતર્ગત, નાગરિકોને દેશની અંદર મુસાફરી કરવા અને ભારતની વિશિષ્ટ સંસ્કૃતિને જાણવા પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવે છે, જેથી દેશમાં સ્થાનિક પર્યટન અને પર્યટન માળખાગત વિકાસ થઈ શકે.
- મંત્રાલય દ્વારા વિવિધ શહેરો, રાજ્યો, સંસ્કૃતિઓ, વારસો અને વન્યપ્રાણી જીવન વગેરે પર વેબિનાર શ્રેણી પણ યોજવામાં આવી રહી છે.

સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી

- ગુજરાતના નર્મદા જિલ્લામાં સ્થિત સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલનું સ્મારક છે.
- પદ્મભૂષણ એવોર્ડ ભારતીય શિલ્પકાર રામ વાણજી સુથાર દ્વારા રચિત 'સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી', વિશ્વની સૌથી ઊંચી પ્રતિમા છે જેની ઊંચાઈ 182 મીટર છે.
- આ મંડપ 'એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત' ના વિચારને પ્રતિબિંબિત કરે છે:
- જુદા જુદા રાજ્યો / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના લોકોમાં પરસ્પર સમજ અને ચર્ચા વિચારણાને પ્રોત્સાહન આપવું.

- ભાષા શિક્ષણ, સંસ્કૃતિ, પરંપરાઓ અને સંગીત, પર્યટન અને ખોરાક, રમતગમત અને શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો વગેરેના ક્ષેત્રોમાં સતત અને માળખાગત સાંસ્કૃતિક જોડાણને પ્રોત્સાહન આપવું.

ઈનકેડિબલ ઈન્ડિયા મંડપ

- આ મંડપમાં યુનેસ્કોની વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ્સ વિશેની માહિતી શામેલ છે.
- ભારતમાં 38 વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ્સ છે, જેમાં 30 સાંસ્કૃતિક, 7 કુદરતી અને 1 મિશ્ર સાઈટ્સ છે. તેમાં શામેલ નવીનતમ વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ રાજસ્થાનનું જયપુર શહેર છે.

ઉપરાષ્ટ્રપતિ એમ. વેંકેયા નાયડુ એ 'આદિ મહોત્સવ'નું ઉદ્દઘાટન કર્યું

- ભારતના ઉપરાષ્ટ્રપતિ એમ. વેંકેયા નાયડુએ નવી દિલ્હીમાં 'આદિ મહોત્સવ'નું ઉદ્દઘાટન કર્યું હતું.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- દિલ્લી હાટ ખાતે આ મહોત્સવનું આયોજન કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- આમાં આદિજાતિ કલા અને શિલ્પ, દવા, ખોરાક અને લોક કલા પ્રદર્શન શામેલ છે.
- સમારોહમાં દેશના 20 રાજ્યોના હજારો આદિજાતિ કારીગરો અને કલાકારો ઉપસ્થિત રહેશે.
- આ સમયગાળા દરમિયાન, આદિજાતિ સમુદાયો તેમની સમૃદ્ધ પરંપરાગત સંસ્કૃતિની ઝલક આપશે.
- આ ઉત્સવનું આયોજન આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- મંત્રાલય અંતર્ગત, TRIFED આદિજાતિ લોકોની આવક અને આજીવિકામાં સુધારો કરવા ઉપરાંત આદિવાસી લોકોના જીવન અને પરંપરાઓને બચાવવા માટે કામ કરી રહી છે.

આદિ મહોત્સવ

- તે 1 ફેબ્રુઆરી, 2020 ના રોજ ઉદ્દઘાટન કરાયેલ રાષ્ટ્રીય આદિજાતિ મહોત્સવ છે.
- આ તહેવાર 15 ફેબ્રુઆરી, 2021 સુધી ચાલુ રહેશે.
- આ પહેલ 2017 થી સફળતાપૂર્વક ચાલી રહી છે.
- દેશભરના આદિવાસી સમુદાયોની સમૃદ્ધ અને વૈવિધ્યસભર હસ્તકલા અને સંસ્કૃતિ વિશે લોકોને જાગૃત કરવા માટેનો તે પ્રયાસ છે.
- ઉત્સવની થીમ છે: 'Celebration of the Spirit of Tribal Culture, Cuisine and Commerce'.

ભારતીય જનજાતિ સહકારી માર્કેટિંગ ફેડરેશન (TRIFED)

- તે એક રાષ્ટ્રીય કક્ષાની સહકારી સંસ્થા છે જે આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલયના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળ કાર્ય કરે છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1984 માં સહકારી મંડળીઓ અધિનિયમ 1984 અંતર્ગત કરવામાં આવી હતી. તે તેના રિટેલ આઉટલેટ 'ટ્રાઈબ્સ ઇન્ડિયા' દ્વારા આદિજાતિ કળા અને હસ્તકલાની વસ્તુઓ ખરીદીને આદિજાતિ સમુદાયને સશક્ત બનાવવાનું કામ કરી રહ્યું છે.

દલાઈ લામાનું પુસ્તક 'The Little Book of Encouragement' રજૂ થયું

- તિબેટીયન આધ્યાત્મિક નેતા દલાઈ લામાએ તાજેતરમાં તેમનું નવું પુસ્તક 'The Little Book of Encouragement' લોન્ચ કર્યું છે. આ પુસ્તકમાં 130 ઉદ્દરણ શામેલ છે. આ પુસ્તક પેન્ગ્વીન રેન્ડમ હાઉસ દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- પુસ્તકનું લોકાર્પણ કરતાં દલાઈ લામાએ પ્રકાશિત કર્યું કે, તેઓ કોવિડ-19 રોગચાળા વચ્ચે આજે જીવંત સાત અબજ માનવોમાંના એક છે તેથી, તેમણે માનવ સુખને પ્રોત્સાહન આપવા કટિબદ્ધ છે.
- તેમણે વાચકોને મિત્રો સાથે પુસ્તકોના વિચારોની ચર્ચા કરવા અને આ વિચારોને દૈનિક જીવન પ્રથામાં લાગુ કરવા જણાવ્યું છે.
- તેમણે કોવિડ -19 રોગચાળો સિવાય આબોહવા પરિવર્તન અને ગ્લોબલ વોર્મિંગને ખૂબ ગંભીર મુદ્દો ગણાવ્યો.

દલાઈ લામાના ચીન-ભારત સંબંધો અંગેના મંતવ્યો

- તેમણે ચીન-ભારત સંબંધો પર કહ્યું છે કે હાલના સમયમાં ભારત અને ચીન બંનેએ એક સ્પર્ધાત્મક ભાવના વિકસાવી છે. બંને દેશોની વસ્તી મોટી છે અને બંને શક્તિશાળી રાષ્ટ્રો છે. તેમ છતાં, તેઓ એકબીજાને નષ્ટ કરી શકતા નથી અને સાથે રહીને રહેવું પડે છે.

દલાઈ લામા

- દલાઈ લામાનું બિરૂદ તિબેટી લોકો દ્વારા ગેલુગ અથવા તિબેટીયન બૌદ્ધ ધર્મની 'ચલો હેટ' શાળાના આધ્યાત્મિક નેતાને આપવામાં આવ્યું છે. તેનજિન ગ્યાત્સો હાલમાં 14મા દલાઈ લામા છે. તે શરણાર્થી તરીકે ભારતમાં રહે છે.

તેનજિન ગ્યાત્સો

- તેનો જન્મ 6 જુલાઈ 1935ના રોજ થયો હતો. તે જીવંત બોધિસવ, અવલોકિતેશ્વરનો અવતાર માનવામાં આવે છે. તે હાલમાં દલાઈ લામા છે.

નારી શક્તિ પુરસ્કાર-2020

- મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયે તાજેતરમાં નારી શક્તિ પુરસ્કાર 2020 માટે નામાંકન રજૂ કરવાની છેલ્લી તારીખ વધારી છે. આ સમયમર્યાદા 6 ફેબ્રુઆરી, 2021 સુધી લંબાવી દેવામાં આવી છે.

Back to Basics : નારી શક્તિ પુરસ્કાર

- નારી શક્તિ પુરસ્કારને આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ નિમિત્તે દર વર્ષે એનાયત કરવામાં આવે છે.
- આ પુરસ્કાર મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા એનાયત કરાય છે.
- મહિલા સશક્તિકરણના ક્ષેત્રમાં વ્યક્તિઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા અસાધારણ કાર્યને માન્યતા આપવા માટે તેને પુરસ્કાર આપવામાં આવે છે.
- નારી શક્તિ પુરસ્કાર વ્યક્તિઓ અથવા જૂથો અથવા NGO અથવા સંસ્થાઓને આપવામાં આવે છે.
- તે વિજ્ઞાન અને તકનીકી, રમતગમત, સંસ્કૃતિ, કળા જેવા બિન પરંપરાગત ક્ષેત્રોમાં મહિલાઓને પ્રોત્સાહન આપે છે અને સુરક્ષા, શિક્ષણ, જીવન કૌશલ્ય, આરોગ્ય અને સુખાકારી માટેના અન્ય મહત્વપૂર્ણ કાર્યો કરે છે.
- પુરસ્કારમાં પ્રશંસાપત્ર અને 2 લાખ રૂપિયાનું ઈનામ શામેલ છે.

આ પુરસ્કાર માટે કોણ પાત્ર છે?

- મંત્રાલયની માર્ગદર્શિકા મુજબ, કોઈપણ વ્યક્તિ કે જેની ઉંમર ઓછામાં ઓછી 25 વર્ષની હોય તે વ્યક્તિ અને ઓછામાં ઓછા 5 વર્ષથી સંબંધિત ક્ષેત્રે કાર્યરત સંસ્થાઓ આ પુરસ્કાર માટે અરજી કરવા પાત્ર છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ

- આ દિવસ વિશ્વભરમાં દર વર્ષે 8 માર્ચે ઉજવવામાં આવે છે. દિવસ મહિલા અધિકાર માટેના આંદોલનને ચિહ્નિત કરે છે. સંયુક્ત રાષ્ટ્રએ વર્ષ 1977 માં આ દિવસની ઉજવણી શરૂ કરી હતી. વર્ષ 2021 માટેના આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસની સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘની થીમ છે 'Women in leadership: Achieving an equal future in a COVID-19 world'. આ થીમ COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન આરોગ્ય સંભાળ કાર્યકરો, નવીનતા કરનારાઓ, વગેરે તરીકે વિશ્વભરમાં છોકરીઓ અને મહિલાઓના યોગદાનને દર્શાવે છે.

કર્ણાટકમાં લિથિયમ થાપણો મળી

- કેન્દ્ર સરકારે કર્ણાટકના મંડ્યા જિલ્લામાં મળી આવેલા 1600 ટન લિથિયમ ભંડારની પુષ્ટિ કરી છે. જો કે, આ ક્ષેત્રમાં લિથિયમના મહત્વ અને માત્રાની પુષ્ટિ સમગ્ર પ્રદેશની શોધ

કર્યા પછી જ થઈ શકે છે. આ સિવાય, તકનીકી, સામાજિક અને આર્થિક શક્તિ અભ્યાસ પછી જ, આ ભંડાર માટે વ્યવસાયિક કાર્ય શરૂ થઈ શકે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- મલાગલા-અલ્લાપટના વિસ્તારના પેગમાઈટ ખાતે આ સર્વે કરાયો હતો.
- આ સર્વે અન્વેષણ અને અનુસંધાન માટે પરમાણુ અને ખનીજ ડિરેક્ટરેટ (Atomic Minerals Directorate for Exploration and Research-AMD) દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.
- AMD એટોમિક એનર્જી વિભાગ હેઠળનું ઘટક એકમ છે.

લિથિયમ

- નવી તકનીકો માટે લિથિયમ એ એક મહત્વપૂર્ણ તત્વ છે.
- તે સિરામિક્સ, ટેલિકમ્યુનિકેશન-સ, ગ્લાસ અને એરોસ્પેસ ઉદ્યોગોમાં ઉપયોગી છે.
- લિથિયમના અન્ય જાણીતા ઉપયોગો મોબાઈલ ફોન, લિથિયમ આયન બેટરીઓ, રોકેટ પ્રોપેલેન્ટ્સ માટે છે.
- તેનો ઉપયોગ ટ્રીટિયમના કન્વર્ટર તરીકે પણ થાય છે.
- આમ, લિથિયમ આયન બેટરીઓની માંગમાં વધારો થયો હોવાથી, સમય સાથે લિથિયમની આવશ્યકતામાં પણ વધારો થયો છે.
- ભારત ટૂંક સમયમાં વિશ્વના સૌથી મોટા ઇલેક્ટ્રિક વાહન બજારમાંનું એક બની શકે છે, તેથી ભારતમાં પણ લિથિયમ માંગ ઝડપથી વધી રહી છે.
- વધતી માંગને કારણે ભારત લિથિયમ આયાત પર નોંધપાત્ર રકમ ખર્ચ કરી રહ્યું છે લિથિયમની આયાતને લીધે લિથિયમ આયાત ખર્ચ વર્ષ 2017 થી 2020 ની વચ્ચે ત્રણ ગણો થયો છે.
- ઇલેક્ટ્રિક બેટરી સપ્લાય અને અન્ય લિથિયમ આધારિત ઉપકરણો માટે ભારત જાપાન, ચીન અને તાઈવાન પર ખૂબ આધાર રાખે છે.
- આમ, આયાતની પરાધીનતા ઘટાડવા માટે ભારતીય ભૂમિ પર લિથિયમની હાજરી મહત્વપૂર્ણ બને છે.

ભારતનો પ્રથમ લિથિયમ પ્લાન્ટ

- વર્ષ 2021માં ભારતનો પ્રથમ લિથિયમ પ્લાન્ટ ગુજરાતમાં સ્થાપવામાં આવશે. આ રિફાઈનરી મણીકરણ પાવર લિમિટેડ દ્વારા કરવામાં આવેલા 1000 કરોડ રૂપિયાના રોકાણની સહાયથી બનાવવામાં આવશે. આ રિફાઈનરી બેઝ બેટરી મટિરિયલ્સના ઉત્પાદન માટે લિથિયમ ઓરનો ઉપયોગ કરશે અને ગુજરાતને લિથિયમ આયન બેટરીનું કેન્દ્ર બનાવશે.

લિથિયમ પર ભારત-આર્જન્ટિનાનો સોદો

- વર્ષ 2020 માં દક્ષિણ અમેરિકાના રાષ્ટ્રમાં લિથિયમની સંભાવના માટે ભારતીય કંપની ખાનીઝ વિદેશ ભારત

લિમિટેડ અને આર્જન્ટિનાની ફર્મ દ્વારા કરાર પર હસ્તાક્ષર થયા હતા. આર્જન્ટિનામાં લિથિયમ ધાતુનો 17 મિલિયન ટન સંગ્રહ છે.

આયુષ મંત્રાલયનો કોમન યોગ પ્રોટોકોલ (CYP)

- આયુષ મંત્રાલય યોગને પ્રોત્સાહન આપવા અને લોકોમાં જાગૃતિ લાવવા વિવિધ પગલાં લઈ રહ્યું છે. આ પ્રકારનું એક પગલું છે કોમન યોગ પ્રોટોકોલ (સીવાયપી). હવે, 2021 યોગ દિવસ માટેની તૈયારીઓ કોમન યોગ પ્રોટોકોલ પર ઓનલાઈન તાલીમ કાર્યક્રમથી શરૂ થઈ છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આયુષ મંત્રાલય, મોરારજી દેસાઈ નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ યોગા (MDNIY) ના સહયોગથી કોમન યોગ પ્રોટોકોલ (CYP) - યોગ પ્રશંસા કાર્યક્રમ (YAP) નું આયોજન કરી રહ્યું છે. આ કોમન યોગ પ્રોટોકોલ (CYP)- યોગ પ્રશંસા કાર્યક્રમ (YAP) ફેબ્રુઆરી 2021 થી શરૂ થશે અને જૂન 2021 સુધી ચાલુ રહેશે. આ સમયગાળા દરમિયાન, કાર્યક્રમ દર મહિનાની 1લી તારીખે સવારે 7 વાગ્યે શરૂ થશે. CYP તાલીમના ચાર સ્તર હશે. આ કાર્યક્રમનો કુલ સમયગાળો 24 દિવસનો છે. આ પ્રોગ્રામમાં ભાગ લેવા માટે કોઈ ભાગીદારી ફી નથી. જો કે, YCB સ્વયંસેવક પ્રમાણપત્ર માટે 250 રૂપિયા ફી લેશે.
- ઈવેન્ટને વિવિધ સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ પર લાઈવ સ્ટ્રીમ કરવામાં આવશે. આ કાર્યક્રમનું માપ્રયમ હિન્દી અને અંગ્રેજી હશે. આ કાર્યક્રમનો મુખ્ય ઉદ્દેશ લોકોમાં યોગ વિશે જાગૃતિ લાવવા અને યોગ દ્વારા સકારાત્મક સ્વાસ્થ્યને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ

- આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસની શરૂઆત વર્ષ 2015 માં થઈ હતી. ત્યારથી 21 જૂન દર વર્ષે આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. ભારતમાં યોગ દિવસની ઉજવણીનું નેતૃત્વ પીએમ મોદી કરે છે.

1 ફેબ્રુઆરી: કલ્પના ચાવલાની પુણ્યતિથિ

- આજે (1 ફેબ્રુઆરી, 2021) ભારતની પ્રથમ મહિલા અવકાશયાત્રી કલ્પના ચાવલાની પુણ્યતિથિ છે. 1 ફેબ્રુઆરી, 2003 ના રોજ, અવકાશ શટલ કોલમ્બિયા જ્યારે પૃથ્વીના વાતાવરણમાં પ્રવેશ્યું ત્યારે તેનો નાશ થયો હતો, આ અકસ્માતમાં કલ્પના ચાવલા સહિતના તમામ સાત અવકાશયાત્રીઓના મોત નીપજ્યાં હતાં. કોલમ્બિયા પૃથ્વી પર ઉતરણથી માત્ર 16 મિનિટ જ દૂર હતું. આ કોલમ્બિયા અવકાશયાનનું 28મું મિશન હતું. ખરેખર આ અકસ્માત

શટલની ડાબી પાંખમાં ક્ષતિગ્રસ્ત એલ્યુમિનિયમ હીટ ઈન્સ્યુલેટીંગ ટાઇલને કારણે થયો હતો.

Back to Basics : કલ્પના ચાવલા

- > કલ્પના ચાવલાનો જન્મ 17 માર્ચ 1962ના રોજ હરિયાણાના કરનાલમાં થયો હતો. કલ્પનાએ પંજાબ એન્જિનિયરિંગ કોલેજમાંથી એરોનોટિકલ એન્જિનિયરિંગમાં સ્નાતકની ડિગ્રી મેળવી હતી. આ પછી, તે 1982 માં અમેરિકા ચાલી ગઈ હતી. 1984માં, તેણે ટેક્સાસ યુનિવર્સિટીમાંથી એરોસ્પેસ એન્જિનિયરિંગમાં માસ્ટર ઓફ સાયન્સની ડિગ્રી મેળવી અને બાદમાં તેમણે પીએચ.ડી. કર્યું હતું.
- > કલ્પના ચાવલાએ 1988માં નાસા ખાતે કારકિર્દીની શરૂઆત કરી હતી. એપ્રિલ 1991માં, તે યુ.એસ. નાગરિક બની હતી. 1996 માં, તેમની પ્રથમ ફ્લાઈટ માટે પસંદગી કરવામાં આવી. તેમના પ્રથમ અવકાશ મિશનની શરૂઆત 17 નવેમ્બર, 1997 નાં રોજ, આ મિશન માટે 6 આંતરિક ભાગના કૂ માટે સ્પેસ શટલ કોલમ્બિયાની મદદથી કરવામાં આવી હતી. આ સાથે, કલ્પના ચાવલા અવકાશમાં ઉડનાર પ્રથમ ભારતીય મહિલા બની હતી.
- > વર્ષ 2000માં કલ્પના ચાવલાની બીજી વાર અવકાશયાનમાં પસંદગી કરવામાં આવી હતી. પરંતુ તકનીકી ખામીને કારણે આ ફ્લાઈટ ઘણી વખત મુલતવી રાખવામાં આવી હતી. કલ્પના ચાવલા 16 જાન્યુઆરી 2003 ના રોજ ફરીથી અવકાશમાં ગયા હતા. ઉતરણના થોડા સમય પહેલાં, શટલની ડાબી બાજુએ ભરાયેલા એલ્યુમિનિયમ હીટ ઈન્સ્યુલેટીંગ ટાઇલને કારણે સ્પેસ શટલ કોલમ્બિયા અકસ્માત સર્જાયો હતો અને આ દુર્ઘટનામાં સવાર તમામ સાત અવકાશયાત્રીઓ મૃત્યુ પામ્યા હતા. આ મિશનમાં સાત સભ્યો હતા – રિક ડી હસબન્ડ (કમાન્ડર), વિલિયમ સી. મોકુલ (પાઈલટ), માર્કલ પી. એન્ડરસન (પેલોડ કમાન્ડર), કલ્પના ચાવલા (મિશન સ્પેશિયાલિસ્ટ), લોરેલ ક્લાર્ક (મિશન સ્પેશિયાલિસ્ટ), ઈલાન રેમોન (પેલોડ નિષ્ણાત).

5 રાજ્યોને વધારાની NDRF સહાય

- > કેન્દ્રીય ગૃહમંત્રી અમિત શાહની અધ્યક્ષતાવાળી ઉચ્ચસ્તરીય સમિતિએ ગયા વર્ષે ભૂસ્ખલન અને પૂરને કારણે થયેલા નુકસાન માટે 5 રાજ્યોને 1,751.05 કરોડ રૂપિયાની વધારાની કેન્દ્રિય સહાયને મંજૂરી આપી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > વધારાની સહાયતા માટે કેન્દ્ર દ્વારા પસંદ કરવામાં આવેલા પાંચ રાજ્યોમાં અરુણાચલ પ્રદેશ, આસામ, તેલંગાણા, ઓડિશા અને ઉત્તર પ્રદેશ છે. સમિતિએ રાષ્ટ્રીય આપત્તિ પ્રતિસાદ ભંડોળ (NDRF) ના નાણાકીય સહાયને મંજૂરી આપી છે. ગૃહ મંત્રાલયના નિવેદન અનુસાર, અરુણાચલ

પ્રદેશ માટે રૂ. 75.86 કરોડ, આસામ માટે 437.15 કરોડ, તેલંગાણા માટે 255.96 કરોડ, ઓડિશા માટે 320.94 કરોડ અને ઉત્તર પ્રદેશ માટે 386.06 કરોડની મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

- > રવિ પાક 2019-20 દરમિયાન કરાના તોફાન માટે ઉત્તર પ્રદેશને રૂ. 285.08 કરોડની મંજૂરી પણ આપવામાં આવી છે. કેન્દ્ર સરકારે પૂર, ભૂસ્ખલન જેવી આફતો પછી તરત જ તમામ 5 રાજ્યોમાં આંતર-મંત્રાલયની કેન્દ્રીય ટીમોની રચના કરી હતી. આ ઉપરાંત, 2020-21 દરમિયાન, કેન્દ્ર સરકારે રાજ્યના આપત્તિ પ્રતિક્રિયા ભંડોળમાંથી 28 રાજ્યોને 19,036.43 કરોડ રૂપિયા અને NDRF તરફથી 11 રાજ્યોને રૂ. 4,409.71 કરોડ આપ્યા હતા.

રાષ્ટ્રીય આપત્તિ પ્રતિસાદ ભંડોળ

- > તે આપત્તિના વિશેષ પ્રતિક્રિયા માટેનું એક વિશેષ બળ છે. આપત્તિ વ્યવસ્થાપન અધિનિયમ, 2005 હેઠળ વર્ષ 2006 માં તેની રચના કરવામાં આવી હતી. રાષ્ટ્રીય આપત્તિ વ્યવસ્થાપન ઓથોરિટી (NDMA) એ દેશમાં આપત્તિ વ્યવસ્થાપન માટેની સર્વોચ્ચ એજન્સી છે. વડા પ્રધાન રાષ્ટ્રીય આપત્તિ વ્યવસ્થાપન ઓથોરિટીના અધ્યક્ષ છે.

એશિયન-ભારત હેકાથોનનો પ્રારંભ

- > કેન્દ્રીય શિક્ષણ પ્રધાન શ્રી રમેશ પોખરિયાલ 'નિશંક' એ એશિયન-ભારત હેકાથોનમાં સંબોધન કર્યું હતું. હેકાથોનનું તાજેતરમાં 1 ફેબ્રુઆરી 2021 ના રોજ ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > શ્રી પોખરિયાલે કહ્યું કે, ભારત- એશિયન સંબંધોને વધુ મજબૂત કરવા માટે એશિયન-ભારત હેકાથોનનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું છે.
- > વડા પ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ વર્ષ 2019 માં ભારત-સિંગાપોર હેકાથોન દરમિયાન એશિયન ભારત હેકાથોનનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો.
- > રમેશ પોખરીયાલ 'નિશંક' એ પ્રકાશ પાડ્યો કે એશિયન-ભારત હેકાથોન ભારત અને એશિયન દેશોના સમાન પડકારોને હલ કરવાની એક અનોખી તક પૂરી પાડશે.
- > દેશોના સામાન્ય પડકારોને 'બ્લુ ઈકોનોમી' અને 'શિક્ષણ' જેવા બે વિષયો હેઠળ વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.
- > આ હેકાથોન શિક્ષણ, વિજ્ઞાન અને તકનીકીમાં તેના સહયોગ દ્વારા એશિયા અને ભારત બંનેના આર્થિક અને સાંસ્કૃતિક સંબંધોને આગળ વધારવાની તક પૂરી પાડે છે.
- > આ હેકાથોન આપણી સંસ્કૃતિના છ મૂળભૂત ગુણો એટલે કે સંવાદ, આદર, શાંતિ, સહકાર, સમૃદ્ધિ અને નવીનતાને અમલમાં મૂકવામાં મદદ કરશે.

ભારત-એશિયન સંબંધો

- ભારત-એશિયન સંબંધોની પૃષ્ઠભૂમિ અને પાયો વહેંચાયેલ માન્યતાઓ, ધર્મો અને સંસ્કૃતિમાં રહેલો છે. ભારત આ ક્ષેત્રનો સૌથી મોટો લોકશાહી અને વસ્તી વિષયક દેશ છે. ભારતે COVID -19 રસી આપીને એશિયન દેશોને પોતાનો ટેકો વધાર્યો છે. ભારત અને એશિયા પણ મજબૂત શૈક્ષણિક અને સંશોધન સંબંધો ધરાવે છે. IIT દિલ્હી અને તેજપુર યુનિવર્સિટી જેવી વિવિધ ભારતીય યુનિવર્સિટીઓમાં એશિયન દેશોના વિદ્યાર્થીઓ ભણે છે. ભારતે એશિયન નાગરિકો માટે 1000 એશિયન Phd ફેલોશિપ્સ પણ શરૂ કરી છે.

એશિયન-ભારત હેકાથોન

- શિક્ષણ મંત્રાલય દ્વારા એશિયન-ભારત હેકાથોન પહેલ શરૂ કરવામાં આવી છે. વર્ષ 2021 માં, આ હેકાથોન 1 ફેબ્રુઆરીથી 3 ફેબ્રુઆરી, 2021 દરમિયાન ઓનલાઇન કરવામાં આવી રહી છે. આ હેકાથોન તમામ 10 એશિયન દેશો અને ભારતને શિક્ષણ, વિજ્ઞાન અને વિજ્ઞાનના ક્ષેત્રમાં સહયોગ આપીને તેમના આર્થિક અને સાંસ્કૃતિક સંબંધોને મજબૂત કરવા માટે નવી તકો પ્રદાન કરશે.

COVID -19 પર્ફોર્મન્સ ઇન્ડેક્સ

- 98 દેશોના 'COVID -19 પર્ફોર્મન્સ ઇન્ડેક્સ' માં ભારત 86 મા ક્રમે છે.

Back to Basics : સૂચકાંક વિશે

- શામેલ સંસ્થાઓ:
  - ઓસ્ટ્રેલિયન થિંક ટેન્ક, સિડની સ્થિત લોવી ઇન્સ્ટિટ્યૂટ દ્વારા COVID-19 પર્ફોર્મન્સ ઇન્ડેક્સનું સંકલન કરવામાં આવ્યું છે. આ સૂચકાંક એ રોગચાળા અંગેના દેશોના પ્રતિસાદને માપ્યો છે.
  - સંસ્થા દ્વારા પરિણામોની આકારણીમાં ભૂગોળ, રાજકીય પ્રણાલીઓ અને આર્થિક વિકાસની અસરને પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી.
- સમાવેલ પરિમાણો:
  - છ સૂચકાંકો:
    1. પુષ્ટિ થયેલ કેસોની સંખ્યા.
    2. પુષ્ટિ થયેલ મૃત્યુની સંખ્યા.
    3. પ્રતિ મિલિયન વસ્તી દીઠ કેસોની સંખ્યા.
    4. પ્રતિ મિલિયન વસ્તી દીઠ મરી રહેલા લોકોની સંખ્યા.
    5. પરીક્ષણના પ્રમાણમાં કેસની સંખ્યા.
    6. હજાર વસ્તી દીઠ લેવામાં આવેલા પરીક્ષણોની સંખ્યા.
  - ઓછા કેસો અને મૃત્યુની સંખ્યા એ કુલ અને માથાદીઠ બંને અર્થમાં વાયરસ માટે ઉત્તમ પ્રતિસાદ સૂચવે છે.
  - માથાદીઠ ધોરણે લેવામાં આવતા વધુ પરીક્ષણો રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ રોગચાળાની હદનું સચોટ ચિત્ર આપે છે.

- સકારાત્મક પરીક્ષણોના નીચા દર COVID -19 ના ટ્રાન્સમિશન પર વધુ નિયંત્રણ સૂચવે છે.
- મૂલ્યાંકન કરવાની પદ્ધતિ:
  - 36 અઠવાડિયામાં, 98 દેશો દ્વારા 100 કેસનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું.
  - ચાઇનાને આ અભ્યાસમાં શામેલ કરવામાં આવ્યો ન હતો કારણ કે તેના તમામ પરીક્ષણ દર જાહેરમાં ઉપલબ્ધ નથી.
  - દરેક સમયગાળામાં, સરેરાશ છ સૂચકાંકોની સૂચકાંકમાં સમાવિષ્ટ બધા દેશો માટે અલગથી ગણતરી કરવામાં આવતી હતી અને 0 (ખરાબ પ્રદર્શન) થી 100 (શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શન) સુધીના સ્કોર્સમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા હતા.
- પરિણામો:
  - એવા દેશો કે જે સૂચકાંકમાં વધુ સાફ પ્રદર્શન કરે છે:
    - ન્યુ ઝિલેન્ડ રેન્કિંગમાં ટોચના સ્થાને છે, ત્યારબાદ વિયેતનામ, તાઈવાન, થાઈલેન્ડ અને સાયપ્રસ છે.
  - સૂચકાંકમાં નીચે આપેલા દેશો:
    - બ્રાઝિલ ઇન્ડેક્સમાં ટોચ પર છે. યુ.એસ. સૌથી ખરાબ દેખાવ કરનારો પાંચમો દેશ હતો, જે 98 માં 94 મા ક્રમે હતો.
  - દક્ષિણ એશિયાના દેશોનું પ્રદર્શન:
    - શ્રીલંકા દક્ષિણ એશિયામાં શ્રેષ્ઠ દેખાવ કરનાર હતો, જે સૂચકાંકમાં 10 મા ક્રમે હતો, જ્યારે માલદીવ 25 માં ક્રમે, પાકિસ્તાન 69 માં, નેપાળ 70 મા અને બાંગ્લાદેશ 84 મા ક્રમે છે.
  - ભારતનું પ્રદર્શન:
    - COVID -19 પ્રદર્શન સૂચકાંકમાં ભારત 98 દેશોમાંથી 86મા ક્રમે છે.
    - એશિયા-પેસિફિક ક્ષેત્રમાં ભારતની સરેરાશ 24.3 છે, જે આ ક્ષેત્ર (એશિયા-પેસિફિક) ની સરેરાશ કરતા નોંધપાત્ર રીતે ઓછી છે, કારણ કે એશિયા-પેસિફિક ક્ષેત્રવાર મૂલ્યાંકનની દ્રષ્ટિએ 58.2 નો સ્કોર છે, જે ક્ષેત્રવાર મૂલ્યાંકનમાં શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શન છે.
- વિશ્લેષણ
  - નાના દેશોનું સાફ પ્રદર્શન:
    - સામાન્ય, સુવ્યવસ્થિત સમાજ અને સક્ષમ સંસ્થાઓમાં ઓછી વસ્તી ધરાવતા દેશો આ વૈશ્વિક રોગચાળાના સંકટને પહોંચી વળવામાં તુલનાત્મક ફાયદામાં છે.
    - 1 મિલિયન કરતા ઓછી વસ્તી ધરાવતા નાના દેશોએ 2020 સુધી સતત તેમના મોટા સમકક્ષોને પાછળ છોડી દીધા છે.
  - નેતૃત્વનું મહત્વ:
    - આર્થિક વિકાસના સ્તરો અને રાજકીય પ્રણાલીઓમાં તફાવતોની કોરોનોવાયરસ પ્રતિસાદ પર અપેક્ષિત અસર હોતી નથી.
    - રોગચાળાનું યોગ્ય સંચાલન શાસન પ્રણાલી પર આધાર રાખતું નથી, પરંતુ હજી પણ કાં તો નાગરિકો તેમના નેતાઓ પર વિશ્વાસ કરે છે, અથવા નેતાઓ સક્ષમ અને અસરકારક રાજ્યની અધ્યક્ષતા કરે છે.

- પ્રમાણમાં 'નિમ્ન-તકનીકી' વાયરસના ફેલાવાને ઘટાડવા માટે વપરાય છે
- આરોગ્યનાં પગલાંથી વિકસિત અને વિકાસશીલ દેશો વચ્ચે સમાન તકોની ખાતરી મળી છે.
- જો કે, રોગચાળા માટે અન્ય દેશોમાં રસીનો ફેલાવો સમૃદ્ધ દેશોના હિતમાં હોઈ શકે છે.

રાષ્ટ્રીય બાગાયતી મેળો 2021

- રાષ્ટ્રીય બાગાયત મેળો 8 ફેબ્રુઆરી, 2021 ના રોજ શરૂ થશે. તે પાંચ દિવસીય કાર્યક્રમ છે જે ભારતીય બાગાયતી સંશોધન સંસ્થા (IIHR) કેમ્પસમાં યોજાશે. આ કાર્યક્રમમાં ભારતભરના લોકો પણ ભાગ લેશે.

Back to Basics : રાષ્ટ્રીય બાગાયતી મેળો

- રાષ્ટ્રીય બાગાયત મેળો 2021 ની થીમ: 'સ્ટાર્ટ-અપ અને સ્ટેન્ડ-અપ ભારત માટે બાગાયત'.
- આ થીમ ખેડૂતોને ઉદ્યમી બનવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.
- આ મેળાનું આયોજન ભારતીય કૃષિ સંશોધન પરિષદ (ICAR) અને ભારતીય બાગાયતી સંશોધન સંસ્થા (IIHR) કરશે.
- તે વર્ચુઅલ અને ઓફલાઈન પણ હાથ ધરવામાં આવશે.
- કોવિડ-19 રોગચાળા વચ્ચે, સહભાગીઓનો પ્રવેશ 30,000 સુધી મર્યાદિત છે.
- આ કાર્યક્રમમાં 721 કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રો અને 11 કૃષિ તકનીકી એપ્લિકેશન સંશોધન સંસ્થાઓની સહાયથી ખેડૂત પણ ભાગ લેશે.
- રાજ્ય સરકારોના કૃષિ તાલીમ કેન્દ્રોમાં પણ લોકોને કાર્યક્રમોમાં ભાગ લેવા માટેની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે.
- ઈવેન્ટ દરમિયાન, લગભગ 211 લાઈવ પર્ફોમન્સ બતાવવામાં આવશે.
- આ ઈવેન્ટ દ્વારા ખેડૂતો વૈજ્ઞાનિકો સાથે પણ વાતચીત કરી શકે છે.

ભારતીય બાગાયતી સંશોધન સંસ્થા (IIHR)

- તે એક સ્વાયત સંસ્થા છે. તે બાગાયતના વિવિધ પાસાઓ પર મૂળભૂત, વ્યૂહાત્મક, અગાઉથી અને લાગુ સંશોધન સાથે સંકળાયેલ છે. તેનું મુખ્ય મથક કર્ણાટકના બેંગલુરુમાં છે. આ સંસ્થા ભારતીય કૃષિ સંશોધન પરિષદ (ICAR) ની પેટાકંપની છે. તે કૃષિ મંત્રાલયના નોડલ હેડ હેઠળ કામ કરે છે.

બાગાયતી

- તે કૃષિની એક શાખા છે જેમાં સઘન સુસંસ્કૃત છોડ શામેલ છે જેનો સીધો ઉપયોગ મનુષ્ય દ્વારા ખોરાક, ઔષ્ધીય હેતુ ઓ અને સૌંદર્ય વગેરે માટે થાય છે. આમાં ફળો, શાકભાજી, ઔષધિઓ, ફૂલો, સુશોભન અથવા વિદેશી છોડની ખેતી,

ઉત્પાદન અને વેચાણ શામેલ છે. એલ.એ. બેઈલી અમેરિકન બાગાયતીનો પિતા હોવાનું કહેવાય છે. બીજી તરફ, એમ.એચ. મેરીગોડા ભારતીય બાગાયતનો પિતા હોવાનું કહેવાય છે.

વિશ્વ આદ્રભુમી દિવસ

- વિશ્વ આદ્રભુમી દિવસ 2 ફેબ્રુઆરીએ મનાવવામાં આવે છે. તેનો ઉદ્દેશ ગ્લોબલ વોર્મિંગના સમયમાં દલદલીય અને મેંગ્રોવ જેવા આદ્રભુમીના મહત્વ વિશે જાગૃતિ ફેલાવવાનો છે.

Back to Basics : આદ્રભુમીનું મહત્વ

- વિશ્વની 90% આપત્તિઓ પાણીથી સંબંધિત છે અને તે પૂર અથવા સુનામીને લીધે દરિયાકાંઠાના વિસ્તારોમાં રહેતા 60% લોકોને અસર કરે છે.
- આદ્રભુમી કુદરતી અને કાર્યક્ષમ કાર્બન સિંકનું કાર્ય કરે છે. ઉદાહરણ તરીકે, દલદલીય શેવાળ ફક્ત 3% જમીનમાં ફેલાયેલો છે, પરંતુ તેમાં વિશ્વના તમામ જંગલોની સરખામણીમાં બમણું કાર્બન ગ્રહણ કરવાની ક્ષમતા છે.
- આદ્રભુમી આબોહવાને લગતી આપત્તિઓ સામે બફર તરીકે કામ કરે છે, આમ હવામાન પલટાના આકસ્મિક પ્રભાવોને અટકાવે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- વિશ્વ આદ્રભુમી દિવસનો હેતુ માનવ પ્રવૃત્તિઓથી પ્રભાવિત થઈ શકે તેવા આદ્રભુમી મેદાનોના સંરક્ષણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનો છે. આદ્રભુમીનો વિનાશ દર લગભગ 1% છે જે જંગલોના વિનાશના દર કરતા ઘણો વધારે છે. આદ્રભુમી જમીનને બચાવવા માટે કામ કરવાના ઉદ્દેશ્યથી 2 ફેબ્રુઆરી, 1971 ના રોજ ઈરાનના શહેર રામસરમાં રામસર સંમેલન પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

તમિળનાડુની નવી ઔદ્યોગિક નીતિ

- તમિળનાડુના મુખ્ય પ્રધાન ઈ.કે. પલાનીસ્વામીની અધ્યક્ષતામાં રાજ્ય મંત્રીમંડળની બેઠકમાં 52257 કરોડના કુલ રોકાણ સાથે 34 મોટા રોકાણોની દરખાસ્તોને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- નવી ઔદ્યોગિક નીતિમાં 93,935 નોકરીઓ ઉભી કરવાની સંભાવના છે.
- ઓટોમોબાઈલ અને ઓટો કમ્પોનન્ટ્સ, ઈલેક્ટ્રોનિક્સ, સોલર સેલ મેન્યુફેક્ચરીંગ અને ઈલેક્ટ્રિક વિકલ્સ સહિતના ક્ષેત્રોમાં આ રોકાણ કરવામાં આવશે.
- કેબિનેટે તમિળનાડુ ઔદ્યોગિક નીતિ, 2021 ને પણ મંજૂરી આપી દીધી છે.

- > આ પ્રોત્સાહક પેકેજો એવી રીતે બનાવવામાં આવી છે કે તે દરેક રોકાણકારોની જરૂરિયાતોને અનુરૂપ રહેશે.
- > કેબિનેટ દ્વારા માન્ય રોકાણ નીતિમાં શામેલ છે:
- > કૃષ્ણાગિરી જિલ્લામાં ટાટા ઇલેક્ટ્રોનિક્સ દ્વારા 5,763 કરોડ મોબાઇલ ફોન કમ્પોનન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ યુનિટ, તેમાં 18,250 નોકરીઓ બનાવવાની સંભાવના છે.
- > સન એડિસન દ્વારા રૂ. 4,629 કરોડનું રોકાણ. તેમાં 5,397 નોકરીઓ બનાવવાની સંભાવના છે.
- > તિરૂવલ્લુર જિલ્લામાં લિથિયમ આયન બેટરી મેન્યુફેક્ચરિંગ પ્લાન્ટ માટે લુકાસ TVS દ્વારા રૂ. 2,500 કરોડનું રોકાણ, તેમાં 3,500 નોકરીઓ બનાવવાની સંભાવના છે.

તમિલનાડુની ઔદ્યોગિક નીતિ

- > ભારતમાં આર્થિક વિકાસમાં તમિલનાડુ હંમેશાં મોખરે રહ્યું છે. તમિલનાડુ સરકારે સમય જતાં ઓટોમોબાઇલ, કાપડ, એન્જિનિયરિંગ, માહિતી ટેકનોલોજી, ચામડા, ઇલેક્ટ્રોનિક ડાઇવેર અને ઉચ્ચ તકનીકી ઉદ્યોગોના ક્ષેત્રમાં નોંધપાત્ર વિકાસ કર્યો છે. તમિલનાડુની ઔદ્યોગિક નીતિને ગતિ આપવા માટે સરકારે તમિલનાડુમાં સતત ઔદ્યોગિકરણની ખાતરી કરવા માટે જરૂરી માળખાગત સુવિધા પૂરી પાડવા લક્ષ્યાંક નક્કી કર્યા છે.

ઔદ્યોગિક નીતિના ઉદ્દેશો

- > ઉત્પાદન ક્ષેત્રના સરેરાશ વિકાસ દરને પ્રોત્સાહન આપવું.
- > ટકાઉ ઔદ્યોગિક વિકાસ હાંસલ કરવા.
- > રાજ્યમાં રોજગારની તકો પૂરી પાડવી.
- > એરોસ્પેસ અને નેનો ટેકનોલોજી જેવા ઉચ્ચ તકનીકી ઉદ્યોગોના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવું.

સ્મૃતિ ઈરાનીએ 8મા ભારતીય આંતરરાષ્ટ્રીય રેશમ મેળાનું ઉદ્દઘાટન કર્યું

- > ભારતના કાપડ પ્રધાન સ્મૃતિ ઈરાનીએ વર્ચુઅલ પોર્ટલ પર 8મા ભારતીય આંતરરાષ્ટ્રીય રેશમ મેળાનું ઉદ્દઘાટન કર્યું હતું.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > આ મેળો ભારતનો સૌથી મોટો રેશમ મેળો છે.
- > સિલ્ક નિકાસ પ્રમોશન કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયાના વર્ચુઅલ પ્લેટફોર્મ હેઠળ મેળાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.
- > આ મેળો પાંચ દિવસ સુધી ચાલશે.
- > 200 થી વધુ વિદેશી ખરીદદારોએ આ માટે નોંધણી કરાવી છે.
- > આ ઉપરાંત, ભારતમાં 200 જેટલા વિદેશી પ્રતિનિધિઓ રેશમ અને રેશમ ઉત્પાદનોના ઉત્પાદન અને વેપારમાં રોકાયેલા 100 થી વધુ જાણીતા અને મોટી ભારતીય કંપનીઓ સાથે સંપર્ક કરશે.

ભારતમાં રેશમ

- > લગભગ 97% કાચા શેતૂર રેશમનું ઉત્પાદન તમિલનાડુ, કર્ણાટક, આંધ્રપ્રદેશ, પશ્ચિમ બંગાળ અને ગુજરાત જેવા પાંચ રાજ્યોમાં થાય છે.
- > મૈસુર અને ઉત્તર બેંગ્લોર 20 મિલિયન યુએસ ડોલરના સિલ્ક સિટી બનશે.
- > તમિલનાડુમાં, સાલેમ, ઈરોડ અને ધર્મપુરી જિલ્લામાં શેતૂર રેશમની ખેતી કરવામાં આવે છે.
- > હૈદરાબાદ, આંધ્રપ્રદેશ અને તમિલનાડુમાં સ્વચાલિત રેશમી રેલીંગ એકમો સ્થાપિત કરવા માટે પ્રથમ સ્થળોમાં ગોબીચેટ્ટીપલાયમ છે.
- > ચીન પછી ભારત રેશમ ઉત્પાદનમાં બીજા ક્રમે છે.
- > ભારત વિશ્વભરમાં રેશમનો સૌથી મોટો ગ્રાહક છે.
- > ભારત વિશ્વનો એક માત્ર એવો દેશ છે કે જે રેશમ, શેતૂર, એરિ, ટસર અને મુગાની ચારેય મોટી જાતોનું ઉત્પાદન કરે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > સીરીકલ્ચર અથવા સેરીકલ્ચરનો ઉદ્ભવ ઈ.સ. પૂર્વે 2450 થી ઈ.સ. પૂર્વે 2000 વચ્ચે સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિમાં થયો હતો. હડપ્પા અને ચાનહુદડોમાં, રેશમની ખેતી મૂળ રેશમના કીડાઓમાંથી થતી હતી.

એરિ રેશમ

- > એરિ રેશમ એ પૂર્વોત્તર ભારત, ચીન અને જાપાનના ભાગોમાં જોવા મળે છે. 1974 માં, તે થાઇલેન્ડમાં આયાત કરવામાં આવી હતી. તે ઊંની સફેદ રેશમ છે અને તેને ઘણી વાર શાંતિના કપડા તરીકે ઓળખવામાં આવે છે કારણ કે તે રેશમડાને માર્યા વિના પ્રક્રિયા કરવામાં આવે છે.

ટસર રેશમ

- > તે ઝાડમાં જંગલોમાં રહેતા વિવિધ જાતિના રેશમના કીડાના લાર્વાથી ઉભવે છે. આ રેશમ તેના સમૃદ્ધ પોત અને કુદરતી ઘેરા પીળા રંગ માટે પ્રખ્યાત છે. તેનું ઉત્પાદન ચીન, જાપાન, ભારત અને શ્રીલંકામાં થાય છે.

CCTNS હેકાથોન અને સાયબર ચેલેન્જ

- > તાજેતરમાં, નવી દિલ્હીમાં નેશનલ કાર્ગમ રેકોર્ડ્સ બ્યુરોનો બીજો CCTNS હેકાથોન અને સાયબર ચેલેન્જનો ઉદ્દઘાટન સમારોહ યોજાયો હતો.

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > હેકાથોન અને સાયબર ચેલેન્જ માર્ચ 2020માં શરૂ થયેલ નિરંતરતા માં સમાપ્ત થયો.

- > CCTNS હેકાથોન અને સાયબર ચેલેન્જ, 2020-21 નો મુખ્ય ઉદ્દેશ નવા ખતરાઓ સાથે અસરકારક રીતે વ્યવહાર કરવા માટે સ્માર્ટ વ્યૂહરચના ઘડવામાં સક્ષમ બનાવવા માટે પોલીસની વિશ્લેષણાત્મક ક્ષમતા અને સમજ વધારવાનો છે.

બીજા CCTNS હેકાથોન અને સાયબર ચેલેન્જ વિશે

- > પોલીસ અધિકારીઓ, ખાસ કરીને અત્યાધુનિક શિક્ષણવિદો, ઉદ્યોગ, વિદ્યાર્થીઓ અને અન્ય લોકોને આ પ્રોગ્રામમાં ભાગ લેવા માટે આમંત્રિત કરવામાં આવી રહ્યા છે જેથી હાલની આઈટી એપ્લિકેશનને ઓળખવામાં મદદ મળી શકે અને CCTNS ઇકોસિસ્ટમને સુધારવા માટે નવી આઈટી એપ્લિકેશનને ઓળખવામાં આવી શકે.
- > આ સમારોહ દરમિયાન મોબાઇલ એપ્લિકેશન- 'લોકેટ નજીકતમ પોલીસ સ્ટેશન' (Locate Nearest Police Station) પણ લોન્ચ કરવામાં આવી હતી.
- > આ ખાસ કરીને મહિલા યાત્રીઓ, આંતરરાજ્ય મુસાફરો, સ્વદેશી અને વિદેશી પ્રવાસીઓ વગેરે સહિતના વિવિધ વપરાશકર્તાઓને કોઈપણ ઈમરજન્સી દરમિયાન મદદ કરશે. આ એપ્લિકેશનમાં 112 નંબર ડાયલ કરવાની સુવિધા છે. નાગરિકો સુધી પોલીસ પ્રવેશ સુધારણા તરફનું આ બીજું મહત્વનું પગલું છે.
- > તે NCRB દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી અન્ય કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ જેમ કે 'ગુમ થયેલ વ્યક્તિ શોધ', 'જનરેટેડ વાહન NOC', 'ઘોષિત અપરાધીઓની માહિતી' અને રાજ્ય સિવિલ પોલીસ પોર્ટલ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી અન્ય ઘણી સેવાઓ એકીકૃત કરશે.

ગુના અને ગુનાહિત ટ્રેકિંગ નેટવર્ક અને સિસ્ટમ

- પૃષ્ઠભૂમિ:
  - > ક્રાઈમ એન્ડ ક્રિમિનલ ટ્રેકિંગ નેટવર્ક એન્ડ સિસ્ટમ (CCTNS) ની કલ્પના કોમન ઈન્ટિગ્રેટેડ પોલીસ એપ્લિકેશન (CIPA) ના અનુભવથી કરવામાં આવી છે.
- લોન્ચ:
  - > ક્રાઈમ એન્ડ ક્રિમિનલ ટ્રેકિંગ નેટવર્ક એન્ડ સિસ્ટમ (CCTNS) એ એક રાષ્ટ્રીય ઈ-ગવર્નન્સ પ્લાન હેઠળ વર્ષ 2009 માં સ્થાપિત થયેલ એક મિશન મોડ પ્રોજેક્ટ છે.
  - > 6000 ઉચ્ચ પોલીસ કચેરીઓ ઉપરાંત દેશભરના લગભગ 14,000 પોલીસ સ્ટેશનમાં શરૂ કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે.
- ઉદ્દેશ:
  - > પોલીસ સ્ટેશન અને અન્ય પોલીસ કચેરીઓની કાર્યવાહીને નાગરિક મૈત્રીપૂર્ણ, પારદર્શક, જવાબદાર, કાર્યક્ષમ અને અસરકારક બનાવવી.
  - > માહિતી અને સંદેશાવ્યવહાર તકનીકી દ્વારા નાગરિક કેન્દ્રિત સેવાઓ પહોંચાડવા માટે સુધારો કરવો.
  - > ગુના અને ગુનેગારોની સચોટ અને ઝડપી તપાસ માટે તપાસ અધિકારીઓને આધુનિક સાધનો, તકનીકી અને માહિતી પ્રદાન કરવી.

રાષ્ટ્રીય ક્રાઈમ રેકોર્ડ્સ બ્યુરો

- > ભારતીય પોલીસમાં ક્રાઈમ અને વ્યવસ્થાના અસરકારક અમલ માટે પોલીસ તંત્રને અસરકારક માહિતી તકનીક ઉકેલો અને ગુનાહિત ગુપ્ત માહિતી પ્રદાન કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે કેન્દ્રીય ગૃહ મંત્રાલય હેઠળ 1986 માં NCRBની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- > પોલિસ બાબતો અને સંશોધન માટે ગુના, અકસ્માત, આત્મહત્યા અને જેલ સંબંધિત ડેટાના અધિકૃત સ્ત્રોત માટે NCRB નોડલ એજન્સી છે.
- > NCRB 'ક્રાઈમ ઈન ઈન્ડિયા', 'આકસ્મિક મૃત્યુ અને આત્મહત્યા', 'જેલ આંકડા' અને ફિંગર પ્રિન્ટ વિશે 4 વાર્ષિક પ્રકાશનો જારી કરે છે.
- > 2017 થી, NCRBએ બાળ જાતીય શોષણ સાથે જોડાયેલા કેસોની અન્ડર-રિપોર્ટિંગને કારણે બાળ જાતીય દુર્વ્યવહાર પર ડેટા એકત્રિત કરવાનું પણ શરૂ કર્યું છે.
- > ઈલેક્ટ્રોનિક અને માહિતી ટેકનોલોજી મંત્રાલય દ્વારા વર્ષ 2016 માં NCRBને 'ડિજિટલ ઈન્ડિયા એવોર્ડ' પણ મળ્યો હતો.
- > ભારતમાં પોલીસ દળનું કમ્પ્યુટરાઈઝેશન વર્ષ 1971 માં શરૂ થયું હતું. NCRBએ વર્ષ 1995 માં CCIS (ક્રાઈમ અને ક્રિમિનલ ઈન્ફર્મેશન સિસ્ટમ), 2004 માં CIPA (સામાન્ય એકીકૃત પોલીસ એપ્લિકેશન) અને છેલ્લે વર્ષ 2009માં CCTNS રજૂ કર્યા હતા.
- > CCTNS ડેટાબેસના ઉપયોગ માટે રાષ્ટ્રીય ગુપ્તચર ગ્રીડ (NATGRID) અને નેશનલ ક્રાઈમ રેકોર્ડ્સ બ્યુરો (NCRB) વચ્ચે એક એમઓયુ પર હસ્તાક્ષર થયા છે.

4 ફેબ્રુઆરી: વિશ્વ કેન્સર દિવસ

- > દર વર્ષે 4 ફેબ્રુઆરીને વિશ્વ કેન્સર દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. આ દિવસનો હેતુ શિક્ષણ અને જાગૃકતા દ્વારા લોકોના જીવનની સુરક્ષા માટે કાર્ય કરવાનો છે.

Back to Basics : વિશ્વમાં કેન્સરની અસર

- > 2018 માં કેન્સરના કેસો વધીને 18.1 મિલિયન થયા છે, જ્યારે કેન્સરથી મરી ગયેલા લોકોની સંખ્યા 9.6 મિલિયન થઈ ગઈ છે. સરેરાશ, જીવનમાં પાંચમાં એક પુરૂષ અને 6 મહિલાઓમાં એકને કેન્સર થાય છે. કેન્સરને કારણે 8 પુરૂષોમાં એકનું મોત થાય છે અને 11 મહિલાઓમાં એક કેન્સરથી મૃત્યુ પામે છે.
- > ભારતમાં કેન્સરથી પીડિત લોકોની સંખ્યા આશરે 2.25 મિલિયન છે, ભારતમાં દર વર્ષે કેન્સરના લગભગ 1 લાખ નવા કેસ છે. 2018 માં, લગભગ 7 લાખ લોકો કેન્સરને કારણે મૃત્યુ પામ્યા હતા. મેડિકલ રિસર્ચ કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયાનો અંદાજ છે કે 2020 સુધીમાં ભારતમાં કેન્સરના 17 લાખ નવા કેસ નોંધવામાં આવશે અને કેન્સરથી થતાં મૃત્યુની સંખ્યા 8 લાખ થઈ જશે.

- > જો કેન્સર સામે લડવા માટે યોગ્ય પગલાં લેવામાં નહીં આવે તો 2040 સુધીમાં કેન્સરથી અસરગ્રસ્ત લોકોની સંખ્યા 30 મિલિયન સુધી પહોંચી શકે છે.

રાજસ્થાનમાં 'ભારત-યુએસ યુદ્ધાભ્યાસ' યોજાશે

- > ભારત-યુએસ સંયુક્ત લશ્કરી કવાયત 'યુદ્ધ અભ્યાસ'ની 16 મી આવૃત્તિ 8 ફેબ્રુઆરીથી રાજસ્થાનમાં શરૂ થશે અને 21 ફેબ્રુઆરી, 2021 ના રોજ સમાપ્ત થશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > આ કવાયત ભારત-પાકિસ્તાન સરહદ નજીક યોજાશે.
- > ભારત અને અમેરિકાના દળો વચ્ચે સહયોગ વધારવા અને આંતરવ્યવહારિકતાના ઉદ્દેશ્યથી તેનું આયોજન કરવામાં આવશે.
- > આ કવાયત આતંકવાદ વિરોધી કાર્યવાહી પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- > આ અગાઉ જાન્યુઆરી 2021 માં ભારત અને ફ્રાન્સના વાયુસેનાઓ વચ્ચે રાજસ્થાનમાં પણ પાંચ દિવસીય કવાયતનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > બંને સૈન્યની દ્વિપક્ષીય તાલીમ કવાયત મહાજન ફીલ્ડ ફાયરિંગ રેન્જ ખાતે લેવામાં આવશે.
- > ભારતીય સૈન્યનું પ્રતિનિધિત્વ જમ્મુ-કાશ્મીર રાઈફલ્સની 11 મી બટાલિયન દ્વારા કરવામાં આવશે, જે દક્ષિણ પશ્ચિમ કમાન્ડનો ભાગ છે.
- > યુ.એસ. આર્મીનું પ્રતિનિધિત્વ 2 જી બટાલિયન, 3 જી ઇન્ફન્ટ્રી રેજિમેન્ટના સૈનિકો કરશે. આ સૈનિકો 1-2 સ્ટ્રાઈકર બ્રિગેડ કોમ્બેટ ટીમના છે.

યુદ્ધ અભ્યાસ

- > 2004 થી બંને દેશોની સૈન્ય વચ્ચે 'યુદ્ધ કવાયત' યોજવામાં આવી રહી છે. આ કવાયતની રચના બંને સેના વચ્ચેના સહયોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરવામાં આવી છે. આમાં, બંને પક્ષો તેમની તાલીમ તકનીકો, તેમની સંસ્કૃતિને શેર કરે છે.

કવાયતનું મહત્વ

- > આ કવાયત બંને સેના વચ્ચે સંરક્ષણ સહકારનું સ્તર વધારવાના હેતુથી હાથ ધરવામાં આવશે. આ બદલામાં બંને દેશો વચ્ચે દ્વિપક્ષીય સંબંધોને પણ પ્રોત્સાહન આપશે. આ કવાયત ભારત-પ્રશાંત ક્ષેત્રમાં ભારતની અગ્રણી ભૂમિકાને પણ પ્રતિબિંબિત કરે છે. ચીન સાથેની ઉત્તર સરહદ પર તાજેતરના વિકાસના સંબંધમાં પણ આ કવાયત મહત્વપૂર્ણ છે.

ઇકોનોમિસ્ટ ઇન્ટેલિજન્સ યુનિટ દ્વારા લોકશાહી સૂચકાંક 2020 પ્રકાશિત

- > ઇકોનોમિસ્ટ ઇન્ટેલિજન્સ યુનિટ (EIU) એ તાજેતરમાં 'Democracy in sickness and in health?' શીર્ષકનો અહેવાલ જાહેર કર્યો છે. છે, તેની સાથે, EIU લોકશાહી સૂચકાંક 2020 પણ પ્રકાશિત થયો હતો.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > લોકશાહી સૂચકાંક 2020 માં 167 દેશોનો સમાવેશ થાય છે.
- > તે અર્થતંત્રને ખામીયુક્ત લોકશાહી, સંપૂર્ણ લોકશાહી, હાઈબ્રિડ શાસન અને સત્તાવાદી શાસન જેવા વર્ગોમાં વર્ગીકૃત કરે છે.
- > આ અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે, 23 દેશો સંપૂર્ણ લોકશાહી છે, 52 ખામીયુક્ત લોકશાહીઓ છે, 35 દેશો હાઈબ્રિડ શાસન છે, જ્યારે 57 દેશો સત્તાવાદી શાસન છે.
- > સૂચકાંકમાં નોર્વે ટોચ પર છે.
- > બીજા, ત્રીજા, ચોથા અને પાંચમા ક્રમ પર અનુક્રમે આઈસલેન્ડ, સ્વીડન, ન્યુઝીલેન્ડ અને કેનેડા છે.
- > ગત વર્ષની રેન્કિંગ કરતા ભારતનું રેન્કિંગ બે સ્થાન નીચે આવી ગયું છે.
- > શ્રીલંકા 68 મા ક્રમે રહ્યું હતું. તેને ખામીયુક્ત લોકશાહી તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવી છે.
- > પાકિસ્તાન 105 મા ક્રમે છે. તેને 'હાઈબ્રિડ શાસન' તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યું છે.
- > અન્ય હાઈબ્રિડ ગવર્નન્સ દેશોમાં બાંગ્લાદેશ શામેલ છે જે 76મા અને ભૂટાન 84 મા ક્રમે છે.
- > અફઘાનિસ્તાનને 139 મા સ્થાને મૂકવામાં આવ્યું છે અને તેને 'સત્તાવાદી શાસન' તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યું છે.

ઇકોનોમિસ્ટ ઇન્ટેલિજન્સ યુનિટ (EIU)

- > તે ઇકોનોમિસ્ટ ગ્રુપનો સંશોધન અને વિશ્લેષણ વિભાગ છે તે સંશોધન અને વિશ્લેષણ કરીને આગાહી અને સલાહકારી સેવાઓ પ્રદાન કરે છે. તેની વિશ્વભરમાં અનેક ઓફિસો છે જેમાં ચીનમાં બે ઓફિસ છે અને એક હોંગકોંગમાં છે.

ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલયે પીએમ સ્વાનિધિ યોજના માટે ઝોમાટો સાથે કરાર કર્યો

- > કેન્દ્રીય ગૃહ નિર્માણ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય અને ઝોમાટોએ વડાપ્રધાન સ્વાનિધિ યોજના હેઠળ એક એમઓયુ પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > આ અંતર્ગત ઝોમાટોના ફૂડ-ટેક પ્લેટફોર્મ પર શેરી ખાદ્ય વિકેતાઓને શામેલ કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.
- > આ શેરી ખાદ્ય વિકેતાઓને ઓનલાઇન હજારો ગ્રાહકો સુધી પહોંચવામાં મદદ કરશે.
- > આ વિકેતાઓને તેમનો વ્યવસાય વધારવામાં પણ મદદ કરશે.
- > આ એમઓયુ મુજબ ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય અને ઝોમેટો 300 વિકેતાઓ પર શરૂઆતમાં પાયલોટ પ્રોગ્રામ ચલાવશે.
- > આ વિકેતાઓની પસંદગી છ શહેરો જેવા કે પટના, ભોપાલ, નાગપુર, લુધિયાણા, વડોદરા અને રાયપુરમાં કરવામાં આવશે.
- > PAN અને FSSAI દ્વારા શેરી વિકેતાઓને સશક્તિકરણ કરવામાં આવશે.
- > તેઓને તકનીકી અને ભાગીદાર એપ્લિકેશન વપરાશ, મેનૂ ડિજિટાઇઝેશન, ભાવો અને સ્વચ્છતા અને પેકેજિંગની પણ તાલીમ આપવામાં આવશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > 5 ઓક્ટોબર, 2020 ના રોજ, ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલયે સ્વિગી સાથે શેરી ખાદ્ય વિકેતાઓને ડિજિટલ તકનીકથી સશક્ત બનાવવા માટે સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યાં. આ ફૂડ-ટેક પ્લેટફોર્મ દ્વારા શેરી-વિકેતાઓને વધુ આવક મળે તે માટેના તકનીકી સુવિધાના ઉદ્દેશ સાથે કરાર પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

પીએમ સ્વનિધિ તરફથી સમૃદ્ધિ એપ્લિકેશન

- > ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલયે 'PMSVANidhi se Samridhhi' નામની મોબાઇલ એપ્લિકેશન પણ લોન્ચ કરી છે. આ એપ્લિકેશન પીએમ સ્વનિધિ લાભાર્થીઓ અને તેમના પરિવારોની સામાજિક-આર્થિક રૂપરેખા કરશે અને તેમને કેન્દ્ર સરકારની યોજનાઓ સાથે જોડવામાં મદદ કરશે.

પીએમ સ્વનિધિ યોજના

- > શેરી વિકેતાઓને 10,000 રૂપિયાની લોન આપવા આત્મનિર્ભર ભારત અભિયાનના ભાગ રૂપે આ યોજના 2020 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. સમયસર હપ્તા ભરનારા વેચાણકર્તાઓ માટે મૂડી રકમ 20000 રૂપિયા કરવામાં આવશે. આ યોજના માર્ચ 2022 સુધીમાં કાર્યરત થઈ જશે.

ડ્રોન માટે 26 ગ્રીન ઝોન સ્થળો માન્ય

- > કેન્દ્ર સરકારે તાજેતરમાં ડ્રોન માટે વધુ 26 ગ્રીન ઝોન સ્થળોને મંજૂરી આપી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > આ મંજૂરી નો-પરમીશન-નો-ટેક-ઓફ (NPNT) મૈત્રીપૂર્ણ ડ્રોનનું સંચાલન કરવાની સુવિધાને ધ્યાનમાં રાખીને આપવામાં આવી હતી.
- > આ મંજૂરી ગૃહ મંત્રાલય અને સંરક્ષણ મંત્રાલયે આપી છે.
- > મંત્રાલયે અગાઉ છ ગ્રીન ઝોન સ્થળો માટે પણ મંજૂરી આપી દીધી છે.
- > આ આદેશ નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલયના સંયુક્ત સચિવ એવા અંબર દુબેએ જારી કર્યો હતો.
- > આ માન્ય સ્થળો હવે ડિજિટલ સ્કાય પ્લેટફોર્મ પર સક્ષમ થશે.
- > તે પછી, તમામ અનન્ય ઓળખ નંબર ધારકોને તાત્કાલિક ઓનલાઇન ઉડાનની મંજૂરી આપવામાં આવશે.

NPNT વિશે

- > NPNT એ એક સ્વચાલિત ગ્રીન સંકેત છે. ડ્રોનને આ ગ્રીન સંકેત વિના ઉડાન માટે અધિકૃત નથી. આવા સ્વચાલિત ફ્લાઇટ ઓથોરાઇઝેશનને હેન્ડલ કરવા માટે, હાલમાં ડિજિટલ સ્કાય નામનું પ્લેટફોર્મ વિકસિત કરવામાં આવી રહ્યું છે.

ગ્રીન ઝોન

- > ઉત્તર પ્રદેશમાં સૌથી વધુ આઠ ગ્રીન ઝોન છે.
- > ઝારખંડમાં છ સ્થળોને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- > છત્તીસગઢમાં ચાર.
- > તેલંગાણામાં બે.
- > આંધ્રપ્રદેશ, મેઘાલય, ગુજરાત, ઓડિશા, મિઝોરમ અને તમિલનાડુમાં એક ગ્રીન ઝોનને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

કેવી રીતે ઉડાન માટે પરવાનગી મળે છે?

- > RPAS (રિમોટલી પાઇલટ એરિયલ સિસ્ટમ્સ) ઓપરેટર્સ અથવા રિમોટ પાઇલટ્સને ફ્લાઇટની પરવાનગી મેળવવા માટે ફ્લાઇટ પ્લાન ફાઇલ કરવી પડશે. 'ગ્રીન ઝોન' માં ઉડવા માટે, ફ્લાઇટ્સનો સમય અને સ્થળ પોર્ટલ અથવા એપ્લિકેશન દ્વારા જાણ કરવી આવશ્યક છે, યલો ઝોનમાં ઉડાન લેવાની પરવાનગીની જરૂર રહેશે. જોકે, 'રેડ ઝોન'માં ઉડવા માટે કોઈપણ ફ્લાઇટની મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં.

મહત્વ

- > ડ્રોનનો ઉપયોગ ખેડૂતો અને માર્ગ, રેલ્વે, બંદરો, ફેક્ટરીઓ અને ખાણો જેવી માળખાકીય સુવિધાઓ માટે ફાયદાકારક સાબિત થઈ શકે છે. તેનાથી ફોટોગ્રાફી અને મનોરંજન જેવા ક્ષેત્રમાં પણ ફાયદો થશે.

એરપોર્ટ ખાનગીકરણના ત્રીજા રાઉન્ડમાં લગભગ 10 એરપોર્ટનું ખાનગીકરણ કરવામાં આવશે

- > સરકારે જાહેરાત કરી છે કે એરપોર્ટ ખાનગીકરણના ત્રીજા રાઉન્ડમાં 10 એરપોર્ટનું ખાનગીકરણ કરવામાં આવશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલયના સચિવ પ્રદીપસિંહ ખરોલાના જણાવ્યા અનુસાર, એરપોર્ટના ખાનગીકરણના ત્રીજા ભાગમાં 6 થી 10 એરપોર્ટનું ખાનગીકરણ કરવામાં આવશે. એરપોર્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા ખોટ સર્જતા એરપોર્ટ તેમજ નફાકારક એરપોર્ટ વેચવાની સંભાવના પર વિચાર કરી રહી છે. અગાઉ, સરકારે બીજા રાઉન્ડમાં 12 એરપોર્ટના ખાનગીકરણને મંજૂરી આપી હતી.
- > કેન્દ્ર સરકારના જણાવ્યા મુજબ, આગામી દિવસોમાં દેશના 20 થી 25 જેટલા એરપોર્ટનું ખાનગીકરણ થઈ શકે છે. નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામને કેન્દ્રીય બજેટ 2021-22માં ટાયર 2 અને 3 શહેરોના એરપોર્ટનું ખાનગીકરણ કરવાની પણ જાહેરાત કરી હતી. નાણાકીય વર્ષ 2021-2022માં, રૂ. 2,000 કરોડથી વધુના 7 બંદર પ્રોજેક્ટ્સ જાહેર-ખાનગી ભાગીદારીના મોડેલમાં રજૂ કરવામાં આવશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > એરપોર્ટના ખાનગીકરણના પ્રથમ રાઉન્ડમાં, અદાણી ગ્રુપે અમદાવાદ, મંગલુરુ, તિરૂવનંતપુરમ, લખનઉ, જયપુર અને ગુવાહાટીના 6 વિમાનમથકોના કરાર જીત્યા હતા. તેમાં થી 3 એરપોર્ટ અદાણી ગ્રુપ – અમદાવાદ, લખનઉ અને મંગલુરુને સોંપવામાં આવ્યા છે. એરપોર્ટના ખાનગીકરણના બીજા રાઉન્ડમાં, AAIએ ભુવનેશ્વર, વારાણસી, અમૃતસર, રાયપુર, ઈન્દોર અને ત્રિચી એરપોર્ટની પસંદગી કરી છે.

IRCTCએ ઓનલાઇન બસ બુકિંગ સેવા શરૂ કરી

- > IRCTC (ઈન્ડિયન રેલ્વે કેટરિંગ અને ટૂરિઝમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ) એ તાજેતરમાં જ તેની ઓનલાઇન બસ બુકિંગ સેવા શરૂ કરી છે. IRCTCના જણાવ્યા અનુસાર, ઓનલાઇન બસ બુકિંગ સેવા લાઈવ છે અને 29 જાન્યુઆરીથી લોકો માટે ઉપલબ્ધ છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > IRCTCએ દેશની પહેલી 'વન સ્ટોપ શોપ ટ્રાવેલ પોર્ટલ' બનવાના ઉદ્દેશ્યથી પોતાની ઓનલાઇન બસ બુકિંગ સેવા શરૂ કરી છે. IRCTC ઓનલાઇન રેલ અને ફ્લાઈટ ટિકિટિંગ સુવિધા આપી રહી છે અને હવે બસ બુકિંગ પણ શરૂ કરાઈ છે. IRCTCના જણાવ્યા અનુસાર માર્ચના પહેલા અઠવાડિયા સુધીમાં આ સેવા IRCTC મોબાઈલ એપ્લિકેશનમાં પણ ઉમેરવામાં આવશે.
- > આની મદદથી યુઝર્સ મોબાઈલ દ્વારા બસની ટિકિટ પણ બુક કરાવી શકશે. એક નિવેદનમાં, IRCTCએ જાહેરાત કરી છે કે ગ્રાહકોને ઓનલાઇન બસ બુકિંગ સેવા પૂરી પાડવા માટે તેણે 22 રાજ્યો અને 3 કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં 50,000 થી વધુ રાજ્ય માર્ગ પરિવહન તેમ જ ખાનગી બસ ઓપરેટરો સાથે હાથ મિલાવ્યા છે. ઓનલાઇન બસ બુકિંગ સેવા દ્વારા, ગ્રાહકો વિવિધ ઉપલબ્ધ બસો વિશેની માહિતી મેળવી શકે છે અને મુસાફરી માટે બસની પસંદગી કરી શકે છે. આ સેવા

રૂટ્સ, સુવિધાઓ, રેટિંગ્સ અને બસોની સંપૂર્ણ વિગતો પ્રદાન કરશે.

- > આ ઉપરાંત, ગ્રાહકો તેમના પિક-અપ અને ડ્રોપ પોઈન્ટ અને સમયની પસંદગી પણ કરી શકશે. બધી બસો વાજબી ભાવે ઉપલબ્ધ થશે અને આ માટેની ચુકવણી ઓનલાઇન મોડ અને ઈ-વોલેટમાં કરી શકાય છે.

IRCTC

- > તે ભારતીય રેલ્વેમાં કેટરિંગ, ટિકિટિંગ અને પર્યટન સેવાઓ પ્રદાન કરતી એક જાહેર ઉપક્રમ છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1999 માં કરવામાં આવી હતી.

CRPFના કોબ્રા કમાન્ડો યુનિટમાં સામેલ પ્રથમ મહિલા ટીમ

- > CRPFની 34 મહિલા જવાનોની ટુકડી તેના વિશેષ જંગલ યુદ્ધ કમાન્ડો ફોર્સ 'કોબ્રા'માં સામેલ છે. ટૂંક સમયમાં દેશના નક્સલ વિરોધી કામગીરીમાં આ ટુકડી ગોઠવવામાં આવશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > કમાન્ડો બટાલિયન ફોર રિઝોલ્યુટ એક્શન (કોબ્રા) ની સ્થાપના વર્ષ 2009 માં ગુપ્તચર આધારિત જંગલ યુદ્ધ કામગીરી માટે CRPF હેઠળ કરવામાં આવી હતી.
- > અત્યાર સુધી, આ ટીમ એ એક સર્વ-પુરૂષ એકમ હતું અને આ પહેલીવાર છે જ્યારે સ્ત્રી કર્મચારીઓની ટુકડી તેમાં સામેલ થઈ છે.
- > કોબ્રા ટીમોના કમાન્ડો માનસિક અને શારીરિક રીતે મુશ્કેલ હોવાની અપેક્ષા છે અને મોટાભાગની ટીમો દેશના માઓવાદી હિંસા પ્રભાવિત રાજ્યોમાં તૈનાત છે.
- > ઉત્તર-પૂર્વી રાજ્યોમાં આતંકવાદ વિરોધી કામગીરી માટે કેટલીક કોબ્રા ટીમો પણ તૈનાત છે.
- > કાદરપુર ગામમાં, મહિલાઓના ટુકડીને સામેલ કરવા એક સમારોહનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં પસંદ કરેલી મહિલા કર્મીઓએ યુદ્ધ ક્વાયત હાથ ધરી હતી.
- > CRPFની 6 મહિલા બટાલિયનમાંથી CRPFની 34 મહિલા આકસ્મિક સભ્યોની પસંદગી કરવામાં આવી છે.
- > આ ટુકડી 3 મહિના માટે પ્રી-ઈન્ડક્શન પ્રશિક્ષણ મેળવે છે અને ત્યારબાદ છત્તીસગઢના નક્સલ હિંસા પ્રભાવિત જિલ્લાઓ જેવા કે દાંતીવાડા, સુકમા અને બીજપુરમાં એકમો સાથે તૈનાત છે.

CRPF પ્રથમ મહિલા બટાલિયન

- > CRPFની 88 મી બટાલિયનની પહેલી બટાલિયન 1986 માં દિલ્હીના CRPF બેઝ પર સ્થપાઈ હતી. CRPFની 1 લી મહિલા બટાલિયનના 35 માં ઉદ્ઘાટન દિનની ઉજવણી નિમિત્તે આયોજિત સમારોહ દરમિયાન CRPFના ઓલ-ફીમેલ બ્રાસ બેન્ડની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. CRPF એ વર્ષ 2012 માં ઓલ વુમન પાઈપ બેન્ડની પણ રચના કરી હતી.

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કરંટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

 JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

 JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

 YouTube
ICE RAJKOT

 Instagram
ICE RAJKOT

 Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

 twitter
ICE RAJKOT